

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קמ"ח | פרשת נצבים וילך | תשפ"ג

ירושלים		בני ברק		ניו יורק		לונדון	
בג"מ	אי"ת	בג"מ	אי"ת	בג"מ	אי"ת	בג"מ	אי"ת
18:19	19:31	20:11	18:34	19:33	20:08	20:05	18:59
18:19	19:31	20:11	18:34	19:33	20:08	20:05	18:59

זמני כניסת ויציאת שבת קודש:

חשיפה: מה אמר הגה"צ רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל רבה של ירושלים:

מהו התיקון הגדול למי שלא זכה להנשא קודם עשרים | עמ' י"ט

סגולה: סגולת ימי הסליחות | עמ' ג'

אקטואליה: האם מותר ליחיד לומר הסליחות שבלשון ארמית

כשהציבור כבר סיים | עמ' י"ג

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

"אם תשארו לעמוד במקומכם, אוכל אני ללכת"...

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' (כט, ט).

בשלהי שנת תרע"ח לקראת סוף ימי מלחמת העולם הראשונה, כאשר פולין היתה חצויה בין הצד הגרמני לצד הרוסי, הביע מרן האמרי אמת את משאלתו להיפגש עם דודו הרבי מפילץ השפתי צדיק, שעבר לגור בויערשוב, אחר שלא נפגש עמו כמה שנים מחמת המלחמה. הרבי מגור התגורר אותה עת באוטווצק והנסיעה לויערשוב חצתה כמעט את פולין כולה, ונמשכה ימים אחדים.

מחמת מאורעות המלחמה נבצר מחסידים רבים להגיע לאמרי אמת, והיתה זו הזדמנות לפגשו בכל העיירות שבדרך. המסע הפך א"כ למסע היסטורי גדול. קהילות שלמות יצאו לקבל את פניו. עגלות רבות ליווהו בדרך. ההתרגשות הגיעה לשיאה בהיפגשו בויערשוב פנים אל פנים עם דודו הצדיק בעל השפתי צדיק באהבה רבה. כתב עד ראה שזכה לשבות באותה שבת פ' תבא בויערשוב: אלפי חסידים נהרו לויערשוב לקראת השבת, בתוכם אדמו"רים ורבנים אדירי תורה. הצפיפות בעיר היתה רבה, אך איש לא התלונן כי צר לו המקום.

כיון שביהמ"ד המקומי היה צר מהכיל את הבאים, התפללו אלפי יהודים לקבלת שבת ומעריב תחת כיפת השמים, תפלה נלהבת ומרוממת. בעת עריכת השולחן גדלה הצפיפות ורבתה השמחה, לא היתה אפשרות לכולם

הרבי הבית ישראל היה מבאר את כוונת האמרי אמת, שכוח הרבי תלוי במעשי החסידים, כמסופר על הבעש"ט שהיה מאריך בתפלת שמונה עשרה, בפרט בשבתות וימים טובים. אירע, שבני החבריה קדישא הרגישו חולשה בלבם והלכו לטעום דבר מה, בהיותם סבורים שעד שיחזרו יעמוד בתפלתו. בני לביני סיים הבעש"ט את תפלתו, וכאשר חזרו ראו כי הוא עומד וממתין, חלשה דעתם. אחר התפלה הרהיב אחד התלמידים ושאל: ילמדנו רבנו מדוע קיצר היום בתפלתו? אמר להם: פעם הגיע למדינה מסויימת עוף בעל נוצות מרהיבות, שנראה על עץ גבוה ואי אפשר היה להגיע אליו. שמע המלך וציווה לקבץ אנשים רבים, שיעמדו אחד על כתפי השני, עד שיוכל העליון לתפוס

להתקרב כדי לשמוע תורה או כדי לקבל שיריים, המונים צבאו על המדרגות וטפסו על החלונות והמשקופים למרות שהיתה בזה סכנת נפשות. רוב הקהל חטף תנומה קלה בכיכר השוק ובחוצות... לתפילת שחרית ומוסף נתמלא השוק ביהודים עטופי טליתות שהבהיקו באור השמש, התפללו בהתלהבות עצומה, וכפעם בפעם כוונו המבטים לחלונות הרבי... השירה והזמרה בקעו שמים... המעמד הנשגב, אשר יכלה עט מלתארו, הזכיר משהו כעין 'מעמד הר סיני'.

ביום ראשון (לסדר נצבים וילך) בצאת הרבי האמרי אמת מן העיר, הדוחק היה גדול מאוד, והרבי לא יכל להתקדם, אז אמר בדרך צחוק: "כתוב אתם נצבים, וילך משה", אם תשארו לעמוד במקומכם, אוכל אני ללכת..."

מסר מספרי אביר יעקב לפרשת השבוע עמ' כ"ז

פניני אביר יעקב עמ' ו'

עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת (כט, כח). אמרו חז"ל (דברים רבה ו, ב) כי הקב"ה לא גילה לבריות מהו מתן שכרן של כל מצוה, כדי שיקימו את כל המצוות. אמנם שתי מצוות נכתב בתורה מתן שכרן, שילוח הקן שהיא קלה שבקלות, וכיבוד אב ואם שהיא חמורה שבחמורות, ושכר שניהם הוא "למען יאריכון ימיך" ללמדך שכל המצוות חשובות לפני השם יתברך.

הזאת רומז הכתוב: "הנסתרות לה' אלקינו", שכר המצוות נסתר הוא לפני ה' יתברך, "והנגלות" מה שהתורה כן גילתה, מצוה אחת "לנו" – שילוח הקן, ומצוה אחת "לבנינו" – כיבוד אב ואם המוטלת רק על בנינו, והטעם שרק בהם נתגלה שכרם, "לעשות את כל דברי התורה הזאת", כדי שיקימו את כל המצוות, ולא רק אלו ששכרן רב...

פני דוד למרן החיד"א בשם הרב המובהק רבי יוסף קונקני צ"ל

מה היתה הקושיא החמורה?!

הא בְּבִיחָא הָא בְּשִׁבְיָתָא הָא בְּמַלְקִיּוּתָא (פיוט 'מחי ומסי' בסוף הסליחות).

הרה"ק רבי מרדכי ראקובלער ז"ל היה משמש בקודש אל הרבי [החווה] מלובלין, ובשינויותו וחריונותו היה משמח את הרבי.

לאחר הסליחות ניגש לרבי מלובלין ושאלה בפיו: דרך הגמרא היא, באם ישנה סתירה בין שני מקומות, מיישבים: 'הא' באופן זה, 'הא' באופן אחר, אולי יכול הרבי לומר לי מה היתה הקושיא החמורה, שעליה הוצרכו ליישב 'הא בבזאת', 'הא בשביתא?!'... (היינו, על מה ולמה באים עלינו צרות אלו...)

שיח הפרשה (סליחות אות ה)

ליתן שכר למביאייהם למפרע

הקהל את העם האנשים והנשים והטף (לא, יב). וברש"י והטף למה באו כדי ליתן שכר למביאייהם. "ל עפ"י דאיתא מהרה"ק האמרי אמת מגור ז"ע לפרש הא דאמרין בברכת המזון בסעודת ברית, 'הרחמן הוא יברך אבי הילד' וכ"י מיום השמיני והלאה ירצה דמו, ולכאורה היו צריכים לומר 'מיום השמיני ירצה דמו' אצל הרחמן הוא יברך את הרך הנימול, דהלא ירצה דמו היינו של הרך הנימול.

ונראה לומר דהנה בזמן המילה לא ידוע אם התינוק מרוצה מהמילה והיסורים, כי להתינוק אין עצה להתנגד, אך אחרי שנתגדל ונוגד לו ג"כ בן, וכשבנו בן שמונת ימים מוסרו למול, אז אגלאי מילתא למפרע שגם כשהוא נימול בהיותו רך היה ג"כ מרצון, וזהו 'הרחמן הוא יברך את אבי הילד' וכ"י מיום השמיני והלאה", היינו כשהוא מוסר את בנו למול, אז 'ירצה דמו' היינו של האב, שאז אגלאי מילתא למפרע שגם מילתו היתה ברצון, ולכן שייך לומר זה אצל הרחמן הוא יברך אבי הילד עכ"ל ודפח"ח.

ובזה י"ל, "ליתן שכר למביאייהם" שע"י זה שהאב מביא את בנו הקטן לבית הכנסת בהיותו עוד רך לימים, הרי זה אומר למפרע שהאב מרוצה בכך שהכניסו אותו גופו לבית הכנסת ללמוד תורה כשהיה רך לימים, והנה כעת ע"ז יקבל האב למפרע שכר על כך שהוא למד בהיותו קטן.

דף על הדף (חגיגה ג.)

מדוע רק שתי מצוות נכתב שכר בתורה

הנסתרות לה' אלקינו והנגלת לנו ולבנינו ע"ד

את העוף.

כשטיפסו האנשים אחד על חברו, התחילו התחתונים להתפזר אנה ואנה, עד שהעליונים נפלו ונפצעו, ולא השיגו את מבוקשם, עיקר כוונת המלך היתה שהיה כולם מקושרים זה עם זה...

המשיך הבעש"ט ואמר: הנה מה טוב היה כשהייתם מחוברים עמי בתפלה, הייתי מסוגל להתעלות, אבל כשעזבתם אותי לבדי וכל אחד פנה לדרכו, הנה נפל הכל, וכל מה שרציתי להשיג פרח גם ממני...

כמו כן כאן, סיים ה'בית ישראל', אם 'אתם נצבים לפני ה' אלוהיכם', בכוח זה יוכל להיות 'זילך משה'...

יגדיל תורה-בפרשתנו

צדיקים במרום קורין בס"ת של משה בשבתות ובימים טובים

לקח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' וגו' (לא, כו).

מדרש, באותו יום של שבעה באדר, קודם פטירת משה רבינו, כתב שלש עשרה ספרי תורה לשנים עשר שבטים, וקרא לכל שבט ושבט והוכיחן והזהירן על התורה ועל המצוות, וכ"י ויש אומרים שירד גבריאל ונטל את התורה מידו של משה והעלה אותה לבית דין הגדול שבשמים, כדי להודיע צדקתו של משה בפמליא של מעלה, שנאמר (להלן לג, כא) צדקת ה' עשה וגו', ולא עוד אלא שצדיקים שבמרום קורין בו בשני ובחמישי ובשבתות ובראשי חדשים וימים טובים (דברי הימים של משה רבנו).

דעת זקנים-בפרשתנו

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

סגולה ימי הסליחות

במוצאי שבת קודש הבעל"ט ידהדד קול הסליחות ברמה בהשתפכות הנפש בבתי כנסיות בכל אתר ואתר בקרב בני אשכנז [ויצטרפו לאחינו בני עדות המזרח שפתחו באמירת סליחות מר"ח חודש אלול], יהודים כשרים ויראים כבר מתכוננים בדחילו ורחימו לשעות קדושות ונשגבות אלו, בתפילה שיחוס ה' עלינו ויקבל תפילותינו ברחמים לפני אדון הכל.

נפתח בדברים נפלאים שאמר הרה"ק המהר"ש מבעלזא ז"ע: יש לדקדק בלשון המחבר בשלחן ערוך (או"ח ריש סימן תקפ"א) "נוהגים לקום באשמורת לומר סליחות ותחנונים", שנקט בלשונו כדרכו של הרמ"א בכל מקום והתחיל בלשון מנהג נוהגים לקום, שאין זה כלל מדרכו של המחבר שיתחיל דבריו במנהג.

ונראה דרצה המחבר לרמז בלשונו הטהור כי לעת כזאת בהגיע ימי הסליחות והימים הנוראים ומתחילים ימי הדין, זקוקים אנו להמתיק ולבטל מעלינו את הדינים, והנה איתא בירושלמי (יבמות פ"ב ובמסכת סופרים פ"ח הל"ח) שמנהג מבטל דין, כלומר שיש בכח מנהגי ישראל לבטל הדינים ולהמתיקם, ולכן פותח המחבר את הלכות ר"ה בלשון מנהג, כדי לבטל ולהמתיק הדינים בימי הדין אלו ע"י קיום המנהג.

אומרים משמו של הרה"ק בעל החידושי הרי"ם על ענין אמירת הסליחות בימים אלו לפני ר"ה, שזאת היא מתנה טובה שניתנו ימי סליחות אלו לפני ר"ה כדי שיהיו מטהורים לפני ראש השנה, ואז יוכלו לעזור את עצמם ובפרט האנשים שהם ביד לבם שאין להם שום עצה להוציא את עצמם ממה שהם אסורים, וע"י הסליחות לפני ר"ה יקל להם להוציא ממסגר אסיר בר"ה זהו שנאמר (תהלים קל, ד) כי עמך הסליחה למען תורא.

עוד ביאר במשל למה הדבר דומה לאיש צבא היוצא למלחמה, שבשעת המלחמה אין לו זמן להכנות ולאמונים, אלא עליו לקחת הנשק ביד ולירות, וההכנות צריכות להיות לפני המלחמה, כן הוא בראש השנה יום הדין שבאותו יום אין זמן להכנות, ולכן ניתנה מתנה של חודש אלול להכנות להכין את עצמו בסליחות ותחנונים ולפשפש במעשים לפני יום הדין (שיח שרפי קודש).

טעם נפלא על השייכות שיש להשכמת הסליחות אל היציאה משבת קודש כתב הגאון רבי יהודא סג"ל ראזנער זצ"ל אבד"ק סעקלהיד בספרו וזאת ליהודה (פרקי התעוררות לסליחות) כי היות שבשבת קודש אין שולטין המקטריגין ומארי דדינא כדאיתא בזוה"ק (פר' תרומה) על כן משכימין בטרם יבואו המקטריגים, כמשל המובא בבן מלך שגרשוהו עבדי המלך מלבוא לפני אביו המלך לזאת טיכס עצה להשכים טרם בא השומרים והשונאים שלו, לזאת "קדמנך תחלה במוצאי מנוחה".

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

- ווארט יומי • סיפור יומי • הלכה יומית
- אור החיים הק' יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף היומי • זכרון לצדיק

נכה
מתחילים
את היום!

ישירות למייל האישי

או לחץ
כאן

להצטרפות:

newsletter.mechubarim@gmail.com

פי ה' אלקיך הוא ההלך עמך:

הנס הכפול והמשולש לאורך שנדקר בדרך חזרה מהכותל המערבי בליל שבת...

רבי דוד אינו יכול לפסוע עוד, מצבו אינו בטוב, ישאירו לבד כאן, ברחובות המסוכנים, וילך להזמין אמבולנס? ישאר עצמו ויעצור רכב על אף הסיכון? כנצח נדמו רגעי הלבטים הללו, ורבי דוד הולך וקמל בחולשה, מאבד דם רב.

ברגעים כאלה יש אחד שיודע ומבין, מביט מקשיב ומסייע, אחד יחיד ומיוחד, יתברך שמו ויתעלה.

מיד הופיעו שלוחיו בשטח, רכב משטרה חלף, במקרה, במקום. הרב שטרן אותת בכל כוחותיו עד שעצרו השוטרים לראות מה זה ועל מה זה. בעקבות כמה חיוגי טלפון מתוך הרכב היה המקום תוך דקות כמחנה צבא, ניידות מייללות הגיעו מכל צד עם אמבולנסים מצוידים. פרוזקטור ענק האיר את השטח, פעילי מד"א טפלו ברבי דוד, העלוהו לאלונקה והעבירוהו בבהילות ליחידה לטיפול נמרץ בהדסה.

סיפור נפלא הובא בספר 'פניני השבת': ליל שבת בירושלים, אחר התפילה בכותל המערבי. הרב שטרן פוסע בצעדים מהירים לכיוון ביתו שבעיר. משום מה האריך הפעם בשהותו אצל אמו, השהה בבית אחותו שבעיר העתיקה, עתה עליו למחר לביתו ולמשפחתו. מכיוון שאיחר לצאת מבית אחותו – כבר עתה היו הרחובות ריקים, אחר שמרובית המתפללים כבר עזבו בצוותא לכיוון העיר.

העלטה מטילה פחד, אף הרגילים בהליכה זו אינם יכולים שלא לשוב ולהתפלל להשי"ת כי יצילם מכל צר ואויב.

בעודו פוסע נכחו במהירות, מגיע מולו לפתע ידידו רבי דוד בצעדים כושלים, מודיע לו כי זה עתה נדקר בחזוהו ע"י צנור ערבי ימ"ש וכי זקוק הוא לטיפול באופן דחוף. בעודו תומך ברבי דוד וצועד עמו, הרהר הרב שטרן בכך אשר בדיוק בשבת זו התעכב אצל אמו יתר על המידה בעטיו של עיכוב יתר זה יכול הוא עתה לסייע לרבי דוד הפצוע.

רבי דוד התעקש ללכת הביתה. הרב שטרן ניסה לשכנעו כי יזאיל לעצור ולקבל כאן טיפול רפואי – אך רבי דוד רצה בכל מחיר להגיע לביתו. לא ארכה הדרך עד שרבי דוד חש כי אינו מסוגל יותר, התיישב על גדר סמוכה ולחש אין אונים כי יש להזעיק אמבולנס. דם רב ניגר ממנו, כל גופו רעד... הרב שטרן חשב לעצור רכב, מתוך פחד שמא יהיה זה רכב ערבי אשר עלול להכניס את שניהם לסכנה, ח"ו. כה קשים רגעים כאלו אשר האדם חש במבוי סתום וכי אין בידו לעשות מאומה. מה יעשה?

רבי דוד אינו יכול לפסוע עוד, מצבו אינו בטוב, ישאירו לבד כאן, ברחובות המסוכנים, וילך להזמין אמבולנס? ישאר עצמו ויעצור רכב על אף הסיכון? כנצח נדמו רגעי הלבטים הללו, ורבי דוד הולך וקמל בחולשה, מאבד דם רב.

ברגעים כאלה יש אחד שיודע ומבין, מביט מקשיב ומסייע, אחד יחיד ומיוחד, יתברך שמו ויתעלה.

מיד הופיעו שלוחיו בשטח, רכב משטרה חלף, במקרה, במקום. הרב שטרן אותת בכל כוחותיו עד שעצרו השוטרים לראות מה זה ועל מה זה. בעקבות כמה חיוגי טלפון מתוך הרכב היה המקום תוך דקות כמחנה צבא, ניידות מייללות הגיעו מכל צד עם אמבולנסים מצוידים. פרוזקטור ענק האיר את השטח, פעילי מד"א טפלו ברבי דוד, העלוהו לאלונקה והעבירוהו בבהילות ליחידה לטיפול נמרץ בהדסה.

הרב שטרן לא הצטרף אליו, ולו מחמת שיקול פשוט – בשעה זו בני משפחתו מחכים לו, ועליו להודיעם על הקורה. יתר על כן – בני משפחתו של רבי דוד דואגים לו מאד ואינם יודעים מדוע מתמהמה מלבוא. אם ישארו כך עד צאת השבת – עלולים אף הם להיות זקוקים לטיפול, ה' ישמור. יש ללכת ולהודיעם על המתחולל.

"שבתי הביתה", מספר הרב שטרן, "חרד דואג ומתפלל חרישית לשלומו של רבי דוד. עברתי דרך ביתי, הודעתי בעצב על מה שקרה, וכי עלי להיות עתה בפעילות.

שמתי מיד פעמי לביתו של רבי דוד, בעדינות סיפרתי להם על המצב ועל כך שהנושא בטיפול, הלכתי להרב פישר, התייעצתי עמו, ונעזרתי בו להשיג את פרופ' דורסט, מנתח מומחה, אשר אכן הגיע במהירות להדסה וביצע ניתוח מידי.

רק אז שבתי הביתה לקידוש ולשולחן השבת. בשחזרי את דבר המעשה לא יכול הייתי להתעלם בהתהפכות המצב מצד לצד, ברגע הקשה היינו אני ורבי דוד באפלה, בודדים, חסרי ישע. לא ידעתי מה עומד לקרות, חששתי מאד. רגעים לאחר מכן כבר

היה המקום מואר, שוקק חיים, כל צוות העזרה כבר היה לצידנו, תוך דקות כבר היה רבי דוד ביחידה לטיפול נמרץ, זאת בחסד השי"ת ובנפלאותיו שעבר רכב משטרה במקום.

במוצאי שבת שבתי אל מרכז העניינים. התברר לי כי בחסדי השי"ת הצליח הניתוח וכי בנס הספיקו להצילו, זאת מחמת שהגעתי לבית החולים היתה בזמן. רבי דוד חב אפוא תודה להשי"ת על כך שעייכבני בבית אחותי, ועל אותו רכב משטרה שחלף. שני אירועים פשוטים אלה – הצילו את חייו בחסדי ה'.

תוך כדי מעורבות בכל הקורה, הופתעתי לשמוע כי הפרופ' המנתח הלך נסער מאשר שמע מרבי דוד.

בעיצומו של הניתוח, נכח לראות שהדקירה היתה תחת הלב, ה' ישמור. באופן רגיל היתה דקירה במקום כה רגיש – עלולה לפגוע בחלקי המעיים שבמקום זה, ולגרום לנדקר לחיי צער קשים וחולניים, ירחם ה'.

מה המום היה הפרופ' לגלות, תוך כדי ניתוח, כי חלקי המעיים לא היו במקומם, מקום הדקירה, אלא נפולים היו ומוטים מטה בכמה סנטימטרים, כמו אידע בהם נתק של שבר, ולכן נותרו בשלמותם.

תדהמתו של הפרופ' מכך היתה עצומה והוא ביקש להתעניין אצל הנדקר על תופעה מוזרה זו שהצילה את חייו.

רבי דוד סיפר שאכן לפני שלוש שנים חש בכאבים במקום זה, וצילומים הראו לו כי לקה בשבר באותו חלק מעיים, אשר הוסטו ממקומם.

פרופ' דורסט היה נרעש: "ומדוע לא נותחת אז להשיב את השבר על כנו?" "שאלתי את פי כ"ק הרבי מלעלוב (זצוק"ל) והורה לי אז לחכות ולא להינתח. שאלתיו אחר שנה ושוב הורה לי לחכות. גם לפני חדשים ספורים שוב הזכרתי אודות כאבים מציקים אלו, הנובעים משבר זה, והרבי הורה לחכות, "עוד לא, עוד לא", אמר.

"כשהרבי אומר", סיים רבי דוד, "אני מציינת". "דע כי חיך ניצלו עקב שבר זה", לא מצא הפרופ' מנוח לנפשו, "דקירה זו עלולה היתה לגרום לך

במוצאי שבת
שבתי אל מרכז
העניינים. התברר
לי כי בחסדי
השי"ת הצליח
הניתוח וכי בנס
הספיקו להצילו,
זאת מחמת
שהגעתי לבית
החולים היתה
בזמן. רבי דוד
חב אפוא תודה
להשי"ת על כך
שעיכבני בבית
אחותי, ועל אותו
רכב משטרה
שחלף. שני
אירועים פשוטים
אלה - הצילו את
חייו בחסדי ה'

בה בנה השותף. בשורה התחנתונה הצליח אבא לבנות בחלק שלו ארבע דירות, והשותף רק שלוש. מלבד זאת הדירות של אבא היו גדולות יותר מהדירות של השותף - כל אחת מהן בעשרים מ"ר!

סיפורים כאלו יכלו להתרחש רק אז, כאשר מחיר הקרקע לא היווה כל כך נושא לדיון. בזמן קניית הקרקע כלל לא חשבו על הרווח שיכול להיות מהאופציות הללו, אך כחלוף השנים המחירים עלו ועלו ובכל פעם התברר מחדש עד כמה הרוויח אבא מהוויתור!

מִרְן הַגְּרָא"ל שְׁטֵינְמָן זְצוּק"ל הִיא אוֹמֵר תְּמִיד: "נֶעַד הֵייתִי וגַם זָקַנְתִּי וְלֹא רֵאִיתִי מִי שְׁמוֹתָר שֶׁהַפְּסִיד". אבא אולי לא התנסה כנ"ל, אך הוא חווה על בשרו את אותו התהליך...

חשבתם שהסיפור הסתיים?

בחלוף השנים נבנו בכל האזור מבנים רבים מספור, וכך נחסם עיקר הנוף שהשקיף מהדירות של השותף שפנו לאופק הרחוב. ולא זו בלבד: בזמן רכישת הקרקע היותר מוצלח היה החלק הגובל לכביש שלא היה אלא כרחוב צר וקטן, עם הזמן שהתחילו להתיישב, נהפך הכביש לרחוב יותר גדול עם תנועה של רכבים תדירות, ומאידיך החלק היותר מוצלח הוא החלק הפנימי שהוא רחוק מהרעש והכביש הסואן...

אבי מורי וכן שותפו נלקחו לבית עולמם בשנים האחרונות - ויהי רצון שהחיזוק מהמעשה הנ"ל יהיה לעילוי נשמתם, אמן.

(גל איש לרעהו)

לא בשמים הוא:

הרב עמד נפעם: "אתה הוא המחבר?! הרי רק לפני שנים מספר, בהיותך כאן בישיבה קטנה, לא הבנת כמעט כלום! 'תוספות' אחד לא הצלחתי להכניס בראשך על בוריו, וכיצד התחולל שינוי אדיר כזה מקצה לקצה?"

"עמדתי שם בפניתי בברכת 'אתה חונן' בלבד בערך כשלוש רבעי שעה... כשציבור המתפללים סיים מזמן את תפילתו והתפזרו. יצאתי מתפילה זו כאיש אחר לגמרי, והרגשתי כבריה חדשה! היות והשעה הייתה כבר סמוכה לזמן תפילת שחרית בותיקין ודרך חזרה לביתי עדיין לא הייתה לפני, החלטתי ולהמתין עד אור הבוקר. בינתיים שלפתי גמרא סנהדרין מן הארון, והתחלתי ללמוד בה. והנה, להפתעתי העצומה אני מרגיש שפתאום אני קולט ומבין! בבת-אחת נפתח לי הראש! חשתי בלימודי טעם מתוק וערב עד מאוד, כפי שמעולם לא הרגשתי. בפעם הראשונה בחיי קראתי את המילים 'תוספות' והבנתי את עומק משמעותן...!".

אחת מהישיבות הקטנות החשובות שבירושלים, ישב בחור בן טובים, שלא הצליח בתלמודו. מוחו היה סתום והלימוד לא נקלט בראשו, אך רצונו היה עז ונחוש. הוא ניסה את כוחו שוב ושוב... ללא הצלחה. על אף היותו בחור ירא שמים, נעים הליכות ובעל מידות טובות, לא עלה תלמודו בידו.

אחד הר"מים בישיבה נקשר עד מאוד בנפש הבחור והשקיע בו רבות. מדי יום היה יושב עמו לאחר השיעור כדי לשנן עמו את הגמרא עם התוספות והמפרשים, אך ללא הועיל... מגיד השיעור המסור היה אובד עצות. זוהי תופעה נדירה למדי, שכן על פי רוב מי שמשקיע ומתייגע בתלמודו, הרי הוא

לחיים לא חיים, אין לך מושג ממה מנעך השי"ת בגרמו לך שבר זה. אין לך מושג עד מה גבהה רוח הקודש של רבך, עליך להיות מאושר כי עשית כפי שהורה לך".

מרחמי אב הרחמין הממתיק מר במר, מונע זקירת מעיים - בשבר, מקדים מכה וממנה עצמה מתקין רטייה ורפואה.

(גל קבלת שבת)

**וּבְחֵרֶת בַּחַיִּים לְמַעַן תַּחִּיה אֶתְּךָ וְזֶרְעֶךָ:
הֵבֵן, מִסְפָּר עַל אֲבִיו, אִיךְ שׁוֹיֵתֵר לְשׁוֹתְפוֹ
בְּבִנֵּית דִּירְתּוֹ, וּלְבִסּוֹף הַרוּיח מִזֶּה שֶׁפֶע כְּפֹל
וּמְכֹפֵל הַסְכִּיתוֹ וּשְׁמַעוּ:**

מחלוקת, כדרכה, מתחילה טיפין-טיפין אך כאשר היא הופכת לשיטפון כבר אין מה לעשות. אבא ע"ה קלט על ההתחלה שזה מה שהולך לקרות, והוא הודיע מיד: אני מוותר! איך שהוא ראה שהוויכוח הלגיטימי, חוצה את הפסים האדומים, החליט ששום נוף מרהיב, ושום קרני שמש לא שווים את המחלוקת. זה היה חד וברור. השותף קיבל את החלק הטוב יותר, אבא את החלק הפחות טוב ומאז באמת שקטה הארץ, והשלום חזר לשרור ביניהם.

כבר חלפו עשרות של שנים מאז התרחשות הסיפור, אך זו הפעם הראשונה בה אני מפרסם זאת.

בחסדי השם יתברך, זכו אבי מורי ע"ה ובני משפחתי לעלות לארץ הקודש. לאחר כל ההרפתקאות שעברו עליהם לפני-ואחרי, החליט אבא לרכוש שטח אדמה בירושלים. הקנייה נעשתה

בשותפות יחד עם קרוב משפחה - אף הוא 'עליו השלום'. החלקה שנבחרה ממוקמת באזור מורד החר שבין רחובות עזרא-נחמיה לרחוב שמואל הנביא. אדגיש בפני הקוראים שבימים ההם עלות הקרקעות הייתה זולה מאוד מאוד באזורים אלו. עיקר ההוצאה הייתה עבור בניית הבית ולא עבור הקרקע. כיום המצב התהפך כאשר הקרקע עצמה שווה פי כמה וכמה מאשר הבנייה... רכישת החלקה הסתיימה בטוב ובנעימים, ושני השותפים ניגשו למטרה העיקרית - בניית בית. כאשר באו לחלק את השטח בפועל - כלומר לקבוע איפה יקים כל אחד את ביתו - התעורר ביניהם ויכוח סוער: כל אחד רצה את הצד הגבוה יותר שפנה לאופק הרחוב. לאותו צד היו כמה מעלות. כמו: נשקף ממנו נוף מעניין, השמש האירה באותו חלק יותר מאשר בחלק הפנימי הגובל לרשות השכנים, ועוד.

מחלוקת, כדרכה, מתחילה טיפין-טיפין אך כאשר היא הופכת לשיטפון כבר אין מה לעשות. אבא ע"ה קלט על ההתחלה שזה מה שהולך לקרות, והוא הודיע מיד: אני מוותר! איך שהוא ראה שהוויכוח הלגיטימי, חוצה את הפסים האדומים, החליט ששום נוף מרהיב, ושום קרני שמש לא שווים את המחלוקת. זה היה חד וברור. השותף קיבל את החלק הטוב יותר, אבא את החלק הפחות טוב ומאז באמת שקטה הארץ, והשלום חזר לשרור ביניהם.

הבנייה החלה. בימים ההם לא היו מעמקים לחפור בקרקע כפי שנהוג כיום שחופרים לעומק כמה וכמה קומות. גם לא היה אז את המכשור המשוכלל של ימינו, וגם: למה לחפור לעומק כאשר מחיר הקרקע כל-כך זול? היו חופרים קצת לצורך הקמת יסודות, ומיד בונים את הבית על הקרקע ממש.

כאמור, החלקה הייתה ממוקמת במורד החר. כתוצאה מכך הסתבר במהלך הבנייה דבר מדהים: בחלק הפנימי של הקרקע היה ניתן לבנות יותר לגובה, וכתוצאה מכך בנה אבא קומה שלימה, וכן חצר ענקית - יחידה על החלקה

מתעלה ומצליח, לכן החליט מגיד השיעור לנסוע עם הבחור אל מרן שר התורה הגאון רבי חיים קניבסקי זצ"ל, לבקש עצה וברכה.

בהגיעם אל הרב פתח מגיד השיעור בדברי שבה על הבחור הניצב עמו, על תפילותיו והליכותיו ועל יראת השמים שלו, וציין כי למרות כל זאת - אין תלמודו עולה בידו כלל. חיין רבי חיים למשמע השאלה, ואמר: "כנראה צריך קצת יותר יגיעת התורה, שאין התורה נקנית אלא בעמל ויגיעה קשה!". השיב מגיד השיעור, כי יכול הוא להעיד מקרוב שיגיעה רבה יגע אותו בחור, ומנסה הוא בכל כוחו, אך הראש חלש ואינו מצליח לקלוט ולהבין! פנה רבי חיים קניבסקי אל הבחור ושאלו ברוב חיבה: "האם הנך מתפלל ומבקש על הצלחת התורה?". "בוודאי! תמיד בוכה אני ומבקש על כך, אבל, לצערי, עדיין לא נענית!". אמר הבחור. "תקבל על עצמך להתפלל תמיד תפילה בציבור, ושלא להפסיד תפילה בציבור גם אם תצטרך לזה מסירות נפש!". חתם רבי חיים קניבסקי את השיחה, ובידכם לשלום.

חלפו ימים, הבחור סיים את לימודיו בישיבה קטנה, והתקבל לאחת הישיבות הטובות והגדולות ביותר, הודות ליראתו ונועם הליכותיו.

והנה, לאחר מספר שנים הופיע הבחור בישיבה הקטנה בה למד בנערותו, ונכנס לביקור בחדרו של אותו מגיד שיעור, ששומח לקראתו מאוד. והנה הגיח הבחור לפניו קונטרס נאה של חידושי תורה על מסכת יבמות. הרב עלעל מעט בקונטרס, ומצאו מלא וגדוש בחוכמה ובעמקות נפלאה, ומלבד הבהירות וההסברה היפה בהצעת הדברים, ניכר היה כי המחבר ניחן בכוח חידוש נדיר, כתלמיד-חכם מופלג!

"מי הוא הרב המחבר?" שאל, "כנראה מדובר בתלמיד-חכם חשוב ביותר!". הבחור לא הבין את השאלה: "מה זאת אומרת מי המחבר? אני כתבתי וערכת את הקונטרס, בס"ד, ובשביל כך באתי הנה להגיש את פרי ביכורי. שיערתי שלאחר ההשקעה המרובה שהשקעתם בי להצלחתי, בוודאי תשמחו לראות את תוצאות עמלכם!". הרב עמד נפעם: "אתה הוא המחבר? הרי רק לפני שנים מספר, בהיותך כאן בישיבה קטנה, לא הבנת כמעט כלום! 'תוספות' אחד לא הצלחתי להכניס בראשך על בוריי, וכיצד התחולל שינוי אדיר כזה מקצה לקצה?"

בחיון צופן סוד סיפר הבחור לרב דברים כהווייתם: "בתחילת לימודיי בישיבה הגדולה באמת לא הבנתי כמעט כלום, כהרגלי מימים ימימה. חבריי עולים ומתגדלים בתורתם מדי יום ביומו, ואילו אני תקוע כמעט כמדדגת ילד בחיידך... והנה לקראת סוף 'הזמן' יצאה הישיבה לנסיעה למקומות הקדושים בצפון. היה זה ביום ה', ערב ראש חודש מוקדם. הטויל נמשך עד שעה מאוחרת בלילה, וכשחזרתי לביתי בשכונת רמות בירושלים הייתה השעה מאוחרת מאוד. ישבתי עם הוריי ושוחחתי עמהם בניחותא על

חוויות הנסיעה והיום, ולא שמתי לב כלל איך השעון מתקדם ומתקדם. "לפתע תפסתי את עצמי בבהלה: עדיין לא התפללתי מעריבו! מחוגי השעון הראו על השעה 3:00 בלילה! זכרתי היטב את הקבלה שקיבלתי על עצמי ע"פ הוראת הגר"ח, שלא לוותר על תפילה בציבור בשום אופן, אבל לא ידעתי מה ניתן לעשות בשעה שכזו. בכל שכונת רמות, על כל בתי הכנסת הרבים שבה, לא ניתן למצוא מנין לתפילת מעריב בשעה זו! האפשרות היחידה למצוא מנין בשעה כזו היא רק בביהכ"נ הגדול שבשכונת 'זכרון משה', במרכז העיר... אך כיצד מגיעים עתה כשהתחבורה הציבורית כבר מזמן אינה פועלת..."

"החלטתי לעשות השתדלות. יצאתי מהבית והרחקתי לכת עד כביש רמות המרכזי, בניסיון למצוא טרמפ, אך הכביש היה כמעט ריק. מכוניות בודדות

שחלפו על פני שעטו ביעף ולא עצרו כלל. לאחר המתנה ממושכת בקור הירושלמי העז החלטתי:

אם בתוך עשר דקות מוצא אני דרך להגיע לזכרון משה - הרי טוב, ואם לאו - הריני חוזר הביתה, ובלית ברירה אהפילל ביחידות, וההכרח לא יוגנה... והנה כעבור שבע וחצי דקות בדיוק, נעצרת לידי מכונית, ובתוכה יהודי שהכרתי משכונתנו. 'להיכן?' - הוא שואל אותי בחביבות. 'לזכרון משה!', ענית. 'טוב מאוד! גם פניי מועדות לתפילת מעריב בזכרון משה!'.

משהגענו לביהכ"נ כבר המתינו שם 5 אנשים שעדיין לא התפללו, יושבים ומצפים למניין שיתאסף. לאחר שהגענו, עדיין חסרו שלושה למניין. חלק מהאנשים, בראותם כי אין מניין, רצו ללכת לביתם, אך אני התחננתי שימתינו עוד מעט, כיוון שמוכרח אני להתפלל בציבור! ולבסוף היה גם היה. החלה תפילת ערבית, שעבורי הייתה מיוחדת במינה. התפללתי ברגש ובכוונה רבה מילה במילה, ושהגעתי בתפילת שמו"ע לברכת 'אתה חונן', נפתח ליבי בפתע פתאום. פרץ דמעות אדיר ניגר מעיני ללא הפוגה! בכיתי ובכיתי בפינת ביהכ"נ. מעולם לא חוויתי חוויה שכזו, מעולם לא בכיתי בכי שכזה..."

"עמדתי שם בפינתי בברכת 'אתה חונן' בלבד בערך כשלושת רבעי שעה... כשציבור המתפללים סיים מזמן את תפילתו והתפזרו. יצאתי מתפילה זו כאיש אחר לגמרי, והרגשתי כברייה חדשה! היות והשעה הייתה כבר סמוכה לזמן תפילת שחרית בותיקין ודרך חזרה לביתי עדיין לא הייתה לפני, החלטתי ולהמתין עד אור הבוקר. בינתיים שלפתי גמרא סנהדרין מן הארון, והתחלתי ללמוד בה. והנה, להפתעתי העצומה אני מרגיש שפתאום אני קולט ומבין! בבת-אחת נפתח לי הראש! חשתי בלימודי טעם מתוק וערב עד מאוד, כפי שמעולם לא הרגשתי. בפעם הראשונה בחיי קראתי את המילים 'תוספות' והבנתי את עומק משמעותן..."

"בתפילת שחרית, משהגעתי לברכת 'אהבה רבה', נפתח ליבי כאולם: 'אבינו אב הרחמן, המרחם, רחם עלינו, ותן בליבנו בינה לה-ב-י-ן ו-ל-ה-ש-כ-י-ל וכו', ו-ה-א-ר-ע-י-י-ג-ג-ו-ב-ת-ו-ד-ת-ך. ושוב, בברכת 'אתה חונן' גאה ליבי בבכי נורא. עמדתי בברכה זו זמן ארוך מאוד, עד שהבכיות של מעריב דאתמול לא היו אלא כמשל לעומת שחרית זו! לאחר תפילת שחרית חזרתי לביתי, סעדתי פת שחרית ונכנסתי תיכף לחדרי. הוצאתי את הגמרא והתחלתי ללמוד בחשק רב והתלהבות עצומה ללא הפסק, עד כניסת השבת, אז יצאתי לביהכ"נ לתפילת ערב שבת."

"לאחר התפילה חזרתי עם אבי לסעודת שבת, שהייתה מלאה שמחה ואושר עצום לכל בני המשפחה כולה. לאחר הסעודה פנה אלי אבי בבקשה, שהגיעה העת לפרוש למיטתי ולישון מעט, שזה כבר למעלה מיממה וחצי שלא נתתי תנומה לעפעפיי."

אמרת לי: 'אלמד נא מעט ואחר כך אלך לישון...', אך אותו 'מעט' נמשך כל ליל שבת, עד שהגיע זמן קריאת שמע של שחרית... לא הייתי מסוגל לעזוב את תלמודי מרוב שקיקה. בשחרית של שבת הלכתי עם אבי לביהכ"נ לתפילה, ולאחריה לסעודת שבת בשמחה עצומה. לאחר הסעודה כבר ראה אבי שאני מותש וחלוש, והכריח אותי ללכת מיד לישון כדי צרכי..."

"מאותו היום ואילך נפתחו לי שערי אורה, שערי תורה, נעשיתי מתמיד גדול, בעל הבנה עמוקה וסברה ישרה בכל דבר, וזכיתי, בסייעתא דשמיא מופלאה, להתעלות עצומה בכרתה של תורה!"

(פניני בית הלוי - מתוך הספר 'התעלות')

"מי הוא הרב המחבר? שאל, כנראה מדובר בתלמיד-חכם חשוב ביותר!". הבחור לא הבין את השאלה: "מה זאת אומרת מי המחבר? אני כתבתי וערכת את הקונטרס, בס"ד, ובשביל כך באתי הנה להגיש את פרי ביכורי. שיערתי שלאחר ההשקעה המרובה שהשקעתם בי להצלחתי, בוודאי תשמחו לראות את תוצאות עמלכם!". הרב עמד נפעם: "אתה הוא המחבר? הרי רק לפני שנים מספר, בהיותך כאן בישיבה קטנה, לא הבנת כמעט כלום! 'תוספות' אחד לא הצלחתי להכניס בראשך על בוריי, וכיצד התחולל שינוי אדיר כזה מקצה לקצה?"

פנינים על הפרשה:

אפשר לרמז דבאותה שעה היו כל נשמות ישראל דכל הדורות הבאים כלם עומדים שם, כמו שהוכיחו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא נצבים ג) מפסוק (להלן פסוק יד) 'כי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום'. ומשה רבנו עליו השלום ראה ארך הגלות הזאת האחרונה שהיא מתארכת ביותר, ובא לו צער גדול על השכינה שהצער שלה בגלות אין לו קץ, ומשה רבנו עליו השלום ידע בצערה יותר מכל העולם, דהוא בעלה דמטרוניתא, ותרה לו עד מאד על אודות ארך צערה בגלות. ואמר שארך הגלות תלוי ביד בני ישראל, הם שגודמים בעונותיהם אריכות הגלות, שהקדוש ברוך הוא לא גזר בגלות כי אם אלקי שנה, שנאמר (איכה א יג) 'נתנני שממה כל היום הזה', ויומו של הקדוש ברוך הוא אלקי שנה, וכל מה שנתוסף על אלף שנה בשביל עונותיהם של ישראל בעונות:

מצפים לגאולה ואינם שבים

בתשובה

והנה בעונות כל ימי ארך הגלות בכל חצות לילה שהשכינה צועקת ומתרעמת על צערה בגלות, כל העולמות מודעעים ובוכים וצועקים עמה, והאבות והאמהות והשבטים ומשה רבנו עליו השלום וכל דורו וכל בני ישראל שבאותו עולם, כלם מתחננים ובוכים לפני הקדוש ברוך הוא באותה שעה על צערה של שכינה עד מתי הולכת ומצטערת. וזה הדבר בא להודיע משה רבנו עליו השלום לנשמות העתידות להיות באותו הדור האחרון הרואים בארך הגלות יותר מדאי ואינם שמים לתת על לב מדוע ארך הגלות הזה, והם באמת מאמינים שיבוא מלך המשיח ומקוים תשועתו בכל יום, אבל אינם מתעוררים לעשות תשובה שלמה שעל ידה יבוא, רק אומרים בפייהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', והעקר חסר מהם שהיא התשובה:

אין נכון לצפות לגאולה בלא

תשובה

ואפשר כי לזה נתפון הנביא עליו השלום שאמר (הושע יא ז) 'עמי תלואים למשובתי ואל על יקראוהו יחד לא ידומם', דלכאורה 'אל על יקראוהו אין לה הבנה. אמנם לפי האמור יבוא על נכון, שאומר 'עמי תלואים', הינו עיניהם תלויים ומקוים מתי אגאלם מן הגלות ואשיבם לארצם כבראשונה, ואומרים בפייהם 'כי לישועתך קוינו כל היום', אבל אין בפייהם נכונה, כי הגאולה תלויה בתשובה, כמו שנאמר (ירמיה ג כב) 'שובו בנים שובבים ארפה משובתיכם, כי אינם נגאלים בלי

בעשיית המצוות צריך שיהיו פיו וליבו שוין

הנסתרת לה אלקינו והנגלת לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת (דברים כט כח). אפשר לרמז, דצריך האדם בעשותו המצוות או בעסקו בתורה שיהיו פיו ולבו שוין, דזהו העקר, אבל אם מעשיו משפה ולחוץ, לריק יגע. וזהו שאומרים בכל יום בתפלה 'לעולם יהא אדם ירא שמים בסתר כבגלוי', ועל זה צריך האדם להיות זהיר ביותר:

וזהו שאמר הנסתרת לה אלהינו, דהינו המחשבות שאין מכיר בהם כי אם ה' אלהינו, והנגלת שהם המעשים שנגלים לנו ולבנינו, צריך האדם לשתף שניהם כדי לעשות את כל דברי התורה הזאת, דלא שיך קיום התורה והמצוות כי אם כשיהיו הפה והלב שוין: (פיתוחי חותם פרשת נצבים)

זכירת יום המיתה תביאנו לידי תשובה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ונ' (דברים כט ט). ויש לדקדק למה אמר תבת היום, וגם תבת נצבים נראית כמיתרת, לא היה לו לומר כי אם אתם כלכם לפני ה' אלהיכם. ואפשר לרמז, דתבת נצבים גימטריא 'קצב', ובא לומר משה רבנו עליו השלום לישראל דקיימו מה שאמר התנא (אבות פ"ב מ"י) ושוב יום אחד לפני מיתתך, דהינו, דבכל יום ויום יחשב שקמא באותו יום הגיעה עת פקדתו, ונמצא כל ימיו בתשובה ומונע עצמו מלחטא (שבת קנג). ומי שעושה כזה הוא המקום 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח). וזהו שאמר אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלהיכם, הכונה, אימתי תקראו שאחתם עומדים לפני ה' ויראים ממנו, בזמן שאחתם חושבים בכל יום להפטר מן העולם, וכן יום אחר יום כל ימי חייכם, דבזה נמצאו כל ימיכם בתשובה ותקראו תמיד עומדים לפני ה' אלהיכם. וזהו נצבים היום, נצבים גימטריא 'קצב', והכי קאמר 'קצב היום', דהינו, כל יום שאחתם חי אמר היום הגיעה הקצבה שלי, ובזה תתהי בשלמות כל ימך:

(פיתוחי חותם פרשת נצבים)

אורך הגלות האחרונה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושריכם כל איש ישראל (דברים כט ט). אי נמי אתם נצבים,

עצות וסגולות:

תשובה (ב')

אם יתחרט על מעשיו - ה' יסלח לו

כשאדם שוב ומתחרט לפני המקום ברוך הוא וסולח ומוחל לו על כל מה שחטא ופגם. (מעגלי צדק, אות גימ'ל)

תשובה המועילה ביותר בעודו צעיר

אם נתעורר האדם בימי העמידה וחזר בתשובה שלמה, זו היא התשובה המעלה, שעדין הוא בתקופו וגבורתו וכבש את יצרו לעשות רצון יוצרו (ע"ז יט.). והנה מי שחזר בתשובה בעודו חזק ואמין, דומה כמי שעושה רסן לסוס כדי שלא יתגבר עליו. (פיתוחי חותם שם)

החוזר בתשובה, ה' יענהו בקראו אליו

מי שהוא עושה תשובה וחוזר מחטאיו כראוי, כשקורא להקדוש ברוך הוא בעת צרתו עונה, וכמו שנאמר בנביא (ישעיה נה ז) 'עזב רשע דרכו ואיש און מחשבתי וישב אל ה' וירחמהו ואל אלהינו כי ירבה לסלוח'. הרי משמע בפשיטות דכשהאדם עושה תשובה, צועק אל השם ועונה.

(מעגלי צדק אות ר"ש, ד"ה רחוק מרשעים)

דרך ה' לקבל את השבים

התשובה היא שאדם חוזר לפני הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא שומעו ומקבל תשובתו, וכך היא דרכה של תשובה, שהאדם שוב ומתחרט והקדוש ברוך הוא מקבלו, והקדוש ברוך הוא ישוב על פסא הכבוד.

(אלף בינה מזמור כה, ד"ה כל אורחות ה')

דבר שחטא - בו יתקן

אם עשה אדם חבילות של עברות, יעשה כנגדן חבילות של מצות (ויק"ר כא ה). והנה התשובה המעלה שהתיה תשובה מעין המשובה, אותו אבר שחטא בו, בו בעצמו יתקן (שמו"ד כג ג) ואפשר שלזה רמזה תורתנו הקדושה 'עין תחת עין שן תחת שן יד תחת יד רגל תחת רגל' (שמות כא כד), לרמז דהאבר שחטא בו, בו בעצמו יתקן, דזהו התקון המועיל יותר.

(אלף בינה, אות ח"ת ד)

חשיבות ההשכמה לבית הכנסת

והנה, כשמתעורר האדם ורוצה לתקן בכל מה שפגם תקון גמור, גם ההליכה שלהך בעצמו לדבר עברה, צריך לעשות תקון גם כנגד ההליכה ההיא, והתקון הוא, שיהיה משכים לבתי כנסיות ולבתי מדרשות, וכשישמע מצוה ורוץ לה בלי שום עכבה כלל.

(אלף בינה שם)

אין העולם עומד אלא על התשובה

ועל התשובה עומד העולם, ולא ברא הקדוש ברוך הוא את העולם עד שהקדים את התשובה (זוהר ח"ג סט:), ותחלת התורה היא 'בראשית', ובי"ת ד'בראשית' רבתי, ואות בי"ת בה ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ובי"ת זו היא בינה, והיא שימינה פשוטה לקבל השבים. וזה לך האות, כיון שבי"ת זו היא תחלת התורה והיא בינה, הרי מורה באצבע ממש ומכרזת ואומרת אני בי"ת היא ראשית הכל, שאני היא התשובה, כל שחטא והעוה ופשע ומרד יקרב לי בתשובה שאני היא הבינה המקבלת השבים, והנגיש אלי בתשובה שריו לו מחול לו כל מה שעבר, שאין העולם עומד אלא על התשובה, ומשום הכי בי"ת היא תחלת התורה, ובאות בי"ת נברא העולם, והיא בינה שהיא התשובה כאמור. וזה מלת 'בראשית', בי"ת ראשית, דהיינו אות בי"ת היא ראשית הכל, שהיא בינה שהיא התשובה, ובה נברא העולם ועליה קים העולם:

הבעלי תשובה נאחזים בבי"ת דבראשית

ובזה שפיר ניחא מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד:) דבמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמד, וזה מוכח ממלת 'בראשית' שהיא תחלת התורה, בי"ת ראשית, דהיינו דבעלי תשובה שהם אחוזים בבי"ת שהיא הבינה והיא התשובה כאמור, הם הנקראים ראשית הכל, נמצא הם ראש אפלו על צדיקים גמורים:

(מחשוף הלבן פרשת נצבים)

שאמר כל איש ישראל, מלת כל גימטריא 'הגולה' עם הכולל, ודהיינו ישראל איש הגולה, כלומר לכס אתם ישראל בני הגולה אני אומר שתתעוררו ותדעו שהצער שמצטערת השכינה בשבילכם הוא, ותשובו בתשובה שלמה כדי שיתקם מקרא שכתוב (ישעיה א כז) 'ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה':

(מחשוף הלבן פרשת נצבים)

אין דבר העומד בפני התשובה

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריתכם כל איש ישראל (דברים כט ט). יש לדקדק אמאי משה רבנו עליו השלום הצרך לפרט כל הפרטות האלה, ראשיכם שבטיכם וכו', די באמרו אתם נצבים כלכם כל איש ישראל. ואפשר לומר דמשה רבנו עליו השלום בא להודיע לישראל מעלת התשובה וסגלת פעלתה, שלא תעלה טינא בלב האיש העובר עברות חמורות שלא תועיל לו תשובה, והואיל ואדחי אדחי, ונעשה כי אם תאוות היצר כיון שאין תשובתו מתקבלת, ובה יתירשל ולא יעשה תשובה. לזה בא משה רבנו עליו השלום להוציא הדבר הזה מלבם ולהודיעם שאין שום דבר העומד בפני התשובה, ואפלו אם חס ושלום נתקבצו כל העברות החמורות באדם והתמיד בהם, כשיעשה תשובה הכל נמחל לו, שהרי אפלו אלישע דשמע כרוחא קרי בחיל ואמר 'שובו בנים שובבים (ירמיה ג כב), חוץ מאחר' (חגיגה טו.), אמרו רבותינו זכרונם לברכה אם עשה תשובה היה מתקבל, שאין שום דבר עומד בפני תשובה:

תשובה (סנהדרין צז:). וזה שאמר 'עמי תלואי למשובתי', כמו שאומרים שמקוים שאשיבם למקומם, אבל משליכים הדבר עלי, שאומרים שתשועה זו תלויה ביד השם, שהוא ירחם עלינו ויפדנו מתוך הגלות, וזהו 'אל על יקראה', 'אל על הרי מלי גינהו, דהיינו פעם אומרים 'אל ה' תלויות עינינו שיגאלנו מן הגלות הזה, וזהו מלת 'אל', ופעם אומרים 'אל ה' מלט העל של הגלות הזה, כמו (תהלים נה כג) 'השלך על ה' יהבך', ואין האמת כן, שהעקר הוא שיעשו תשובה. והדבר הזה שהוא התשובה שבה תלויה הגאולה אינם מתיעצים ומסכימים יחד לעשותה, וזהו 'יחד לא ירומם', דהיינו אינם מסכימים יחד לעשות התרוממות שבה יגאלו, והיא התשובה כאמור, וזהו 'יחד לא ירומם' לעשות תשובה:

האבות והאמהות והשבטים בוכים על צער השכינה

וזה שאמר משה רבנו עליו השלום כאן בפסוק אתם נצבים, אתם נצבים היום עם הכולל גימטריא 'בגלות איה רחל', שאומר משה רבנו עליו השלום לנשמות של הדור האחרון שבסוף הגלות, דעו לכם שצער גדול יש לשכינה בארך הגלות שאין לו קץ, והאבות והאמהות והשבטים והזקנים והנשיאים והגבאים והחסידים והצדיקים בוכים ומתחננים לפני הקדוש ברוך הוא ואומרים איה השכינה שנסעה ונדחת ממקומה והיא בצער גדול, וזהו ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריתכם בגלות צועקים ושואלים איה רחל שנסעה ממקומה והיא בצער גדול. וזה הדבר תלוי בידיכם אתם בני הגולה, שבעונותיכם הגלות מתארך, וזה

ישועות יעקב

דקה מתורתו של ה'אביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

אור בהירות הנ"ך בהישג ידך!

אוצרותיהם של מגידים

סיפור זה מהווה לימוד זכות על כלל ישראל, שאף בדור חשוך זה, בו יש יהודים רבים שמנעו מהם שנים ארוכות מלראות את הטוב שבתורה ובקיום מצוותיה, ועם זאת קיים בלבם ניצוץ פנימי השואף להיות טוב.

ברור לי, שאילו היה הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל, סנגורן של ישראל, שומע סיפור כזה, היה פונה אל כסא הכבוד ואומר: 'ראה נא אבינו שבשמים, איך בניך אהוביך אוהבים אותך ורוצים לעשות רצונך, ואף יהודים שמצבם כה ירוד מתאמצים להחזיק בניצוץ הטוב שלהם'.

הגאון רבי אהרן טויסיג שליט"א: מכאן על כל אחד ללמוד מוסר השכל להקדים שלום לכל אחד מזרע ישראל, אפילו לאנשים הנראים רחוקים מתורה ומצוות, כי אי אפשר לדעת כיצד מילה טובה יכולה להשפיע עליהם ולהפוך את לבבם לטוב. הנה, אמירה אחת של 'ערב טוב' חוללה מהפך בלבו של יהודי...

ביקש ממני שאומר לו איזה דבר תורה. חזרתי לפניו על הדברים הנ"ל של הרה"ק הצמח צדק ז"ע, כי אדם המבקש להוכיח את חברו צריך ללמוד מעולם הרפואה, שכמו רופא הרוצה להזריק זריקה לחולה עליו לחטא את מקום הזריקה, את המחט ואת ידיו, כך המוכיח צריך להסתכל על האיש בחזקת כשר ונקי מכל לכלוך, והדברים שהוא אומר אל להם להיות בוטים כמדקרות חרב, אלא נקיים ומתונים, ועל האומר עצמו לנקות את פיו ולשמור דיבוריו כהוגן.

כאשר סיימתי לומר רעיון זה באוזני הנהג הוסיף לי הלה ואמר: "דרכם של הרופאים, כי כאשר הם מסיימים לדקור את החולה הם מלטפים את ידו עם צמר גפן ספוג בחומר כדי להקל על כאב הדקירה, כך גם המוכיח בשער צריך ללטף את לבו של השומע מוסר, ולדבר אליו דיבורים טובים המתיישבים על הלב..."

הסיפור עוד לא הגיע לסיומו. כאשר הגעתי אל מחוז חפצי ורציתי לשלם לו על הנסיעה הארוכה הוא סירב בכל תוקף לקחת כסף. ניסיתי לשכנעו שייכבד אותי וייקח ממני תשלום, אך הוא השיב לי באותו מטבע: שהוא מבקש שאכבד אותו ולא אשלם לו. רק לאחר שהפצתי בו כמה פעמים הוא הסכים לקחת ממני את מלוא הסכום.

לפני שייצאתי מהמונית הוא הבטיח לי כי כבר למחרת הוא יניח תפילין.

שאלתי אותו: הרי לא דיברתי אתך על הנחת תפילין כלל וכלל?! השיב לי הנהג: "אינך צריך לדבר אתי, והרי נוכחתי במו עיניי כיצד הקדושי ברוך-הוא שומע להפילתי, וראיתי את האהבה הגדולה שהוא אוהב אותי, לכן רצוני מעצמי לעשות רצונך".

אם נתבונן במעשה אקראי זה נראה שיש בו חומר רב למחשבה. מדובר ביהודי רחוק מחיי תורה ומצוות, שגדל על ברכי הבורות והמינות, ומן הסתם בימי נעוריו לא שמע אפילו מילה אחת על תורה ועל מצוות. ועם זאת, בפנימיות

אותו אבי זצ"ל – להקדים שלום לכל אדם, ואפילו לפחות שבשוק, ולכן אמרתי לו תחילה במאור פנים: "ערב טוב נהג יקר, האם אתה פנוי לנסיעה?".

והנה, להפתעתי, במקום שהלה ישיב לשאלתי הוא ספק כפיו זו לזו וקרא בקול גדול: "ישתבח שמו לעד. ה' שמע תפילתי!".

על משפט זה הוא חזר לנגד עיניי המשתוממות כמה וכמה פעמים, עד שלרעע עלה במחשבתי שאולי מדובר באדם שאינו שפוי בדעתו שלא כדאי לי לנסוע אתו דרך ארוכה מחוץ לעיר.

אך הנהג חיך אלי, החווה לי בידו להיכנס לרכבו ומיד החל להסביר לי: "שמע נא, אדוני, הסעתי היום אנשים רבים מאוד מכל גווי הקשת של החברה הישראלית, מכל החוגים והעדות, ומבין כל האנשים הללו לא היה אחד מהם שבירך אותי בברכת 'בוקר טוב', 'צהרים טובים' או 'ערב טוב'. הייתי מדוכדך מכך שבמשך כל היום כולו לא שמעתי את המילה 'טוב' אפילו פעם אחת, ולא יכולתי לסיים את עבודתי וללכת לביתי לישון. לכן ביקשתי מה' שיזמן לי מישהו שיברך אותי ב'טוב', והנה שמע ה' תפילתי, וזה פירוש השמחה ששמחתי לאחר ששמעתי את ברכתך".

נסעתי עם נהג המונית דרך ארוכה עד בני ברק, במהלכה שוחחנו על דא ועל הא, ובין השאר הוא

ישנו מאמר ידוע משמו של הרה"ק הצמח צדק מליובאוויטש ז"ע, שאם אדם רוצה להוכיח את חברו על עניין כלשהו עליו להיות שלם בשלושה דברים, וכדלהלן.

ומשול הדבר לרופא הרוצה להזריק זריקה דרך הוריד, אך ישנם שלושה כללים שעליהם הוא מחויב להקפיד לפני שייגש למלאכתו: האחד – עליו לחטא את מקום הזריקה בחומר חיטוי חריף, כדי שהמקום לא יהיה מזוהם. השני – המחט צריכה להיות נקייה ומחוטאת בחומרי חיטוי חריפים, כדי שלא תזהם את דמו של החולה. השלישי – ידיו של הרופא צריכות להיות נקיות בתכלית.

והנמשל: אם רואה אדם שהוא חייב להוכיח את חברו באיזה עניין, ראשית כל עליו לבדוק את עצמו שלא תהיינה לו נגיעות אישיות, אלא כל כוונתו תהיה אך ורק לטובת החבר – כמו רופא המנקה את מקום הזריקה כדי לוודא שפעולתו תהיה לטובת החולה בלבד. לאחר מכן עליו להקפיד שהדיבורים שלו, שהם משולים למחט הזריקה, יהיו נקיים מכל רבב של רוע לבל ידקרו ויפגעו בנפשו של הזולת. והדבר השלישי – אל לו להסתכל על החבר כעל איש נחות דרגה, כי אז יהיה משול לרופא שידיו מזוהמות בחיידקים.

"ישתבח שמו לעד, ה' שמע

תפילתי!"

בהקשר לדברים הללו אספר סיפור נפלא אשר בדידי הווה עובדא, ויש בסיפור זה תועלת מרובה לשומעים:

באחד הימים הוכרחתי מחמת סיבה מסוימת לבקר בעיר אחת מחוץ לבני ברק. בשעת לילה מאוחרת, כאשר רציתי לחזור לביתי, עצרתי מונית מזדמנת שעברה ברחובה של עיר. כשהתכופפתי אל הנהג לשאול אותו האם הוא מוכן להסיע אותי ראיתי אדם גלוי ראש, בעל רעמת שיער גדולה על ראשו.

לפני שניגשתי אל מטרתו, נהגתי כפי שהדריך

אוצרותיהם של מגידים

מתאמצים להחזיק בניצוץ הטוב שלהם. מכאן על כל אחד ללמוד מוסר השכל להקדים שלום לכל אחד מזרע ישראל, אפילו לאנשים הנראים רחוקים מתורה ומצוות, כי אי אפשר לדעת כיצד מילה טובה יכולה להשפיע עליהם ולהפוך את לבנם לטוב. הנה, אמירה אחת של 'ערב טוב' חוללה מהפך בלבו של יהודי, ומכאן על כל אחד לאמץ לעצמו מנהג זה ולחנך בכך את הדור הצעיר ובזאת לקדש שם שמים ברבים. (מתוך הספר 'כבודם של ישראל')

להשיב לו בבוקר את נשמתו בתשואות חן. סיפור זה מהווה לימוד זכות על כלל ישראל, שאף בדור חשוך זה, בו יש יהודים רבים שמנעו מהם שנים ארוכות מלראות את הטוב שבתורה ובקיום מצוותיה, ועם זאת קיים בלבם ניצוץ פנימי השואף להיות טוב. ברור לי, שאילו היה הרה"ק מבארדיטשוב זצ"ל, סגנון של ישראל, שומע סיפור כזה, היה פונה אל כסא הכבוד ואומר: 'ראה נא אבינו שבשמים, איך בניך האהובין אוהבים אותך ורוצים לעשות רצונך, ואף יהודים שמצבם כה ירוד

לבו בוערת אש קודש והניצוץ היהודי לא כבה ממנו, עד שהוא שואף לגלות את החלק הטוב שבו לפי קוצר השגותיו.

כאשר הכריז שלוש פעמים בקול גדול שהקדוש-ברוך-הוא שומע את תפילותו, בודאי הראה לעין כל שחזקת כל יהודי להשתוקק אל ה' יתברך, וכל אחד מזרע ישראל חפץ להיות טוב, אלא שהשאור שבעיסה מונע ממנו להוציא את הרצון הזה מהכוח אל הפועל. אני בטוח שיהודי יקר זה, אף שעלה על משכבו בלי לומר "בידך אפקיד רוחי", עם כל זה ששו ושמתו מלאכי מרום

הנה הארמון, והנה הגשר. והאוצר מחכה לו מתחת לעמוד, יודע הוא את מקומו במדויק - אבל החייל לא יניח לו לחפור. לא יניח לו אפילו לגשת... אם כן, הכל היה לשוא! לשוא שמח, לחינם כיתת רגליו, הלך מרחק כה רב... עמד כנטוע במקומו, ובהה בחייל באכזבה ובתיסכול עמוק. "זוז, יהודי", עיווה החייל, "אין לעמוד כאן ברחבה!" נרעד ר' יוקיל, וממקומו לא מש. "מה לך עומד כך, מה תבקש?" ואז הבזיק במוחו רעיון: אולי אפשר לערב את החייל בעניין, לשתפו בגילוי האוצר? פתח וסיפר את חלומו. דרך ארוכה עשה, ואם יסכים החייל לאפשר לו לחפור...

הגאון רבי שלום מאיר וולך שליט"א: שואלים אדם: מדוע לא תשתפר, מדוע לא תתעלה. מדוע לא תזכה באוצר נפלא של אור וזוהר? והוא עונה: עלי להגיע לשם כך לעיר המלוכה, וחייל חוסם את הדרך. כלומר?! כדי להתעלות צריך לגור בבני ברק, או בירושלים, צריך להקריב פרנסה או חברה, ויש מכשולים ומניעות כה רבות... ואין זה נכון! כי האוצר חבוי בביתך, תלוי רק בך! בעירך ובביתך תוכל להתעלות. במצבך ובתנאיך תוכל להיות לעשיר מופלג באושר רב!

וממקומו לא מש. "מה לך עומד כך, מה תבקש?" ואז הבזיק במוחו רעיון: אולי אפשר לערב את החייל בעניין, לשתפו בגילוי האוצר? פתח וסיפר את חלומו. דרך ארוכה עשה, ואם יסכים החייל לאפשר לו לחפור...

צחק החייל צחוק גדול וקרא: "ובגלל חלום הטרחת עצמך לבוא? אמור נא לי, מה שמך?" "יוקיל, אדוני". "ומהיכן אתה?" "מקראקא, אדוני". "הנה, יוקיל, הבה נאמר שחלמתי, שמתחת לתנורו של יוקיל מקראקא חבוי אוצר - האם היה עולה בדעתי ללכת לקראקא ולחפשו שם?... איזה שיעוון זה, איזה טירוף! שא רגליך יוקיל, והסתלק!" הוא לא היה צריך לומר זאת פעמיים. יוקיל נשא רגליו, קל כנשר, ועשה את כל הדרך חזרה. הגיע לעירו ובא לביתו, והחל לפרק את תנור הלבנים. "מה אתה עושה", קראה אישתו, "נתבלעה עליך דעתך?" אבל יוקיל לא ענה, הוא פירק את התנור והפך תחתיו - ומצא אוצר, כחלומו של החייל! התעשר יוקיל עושר רב, היה לאחד מ'פני העיר' בקראקא, והקדיש הון רב לבניית בית כנסת מפואר הקרוי על שמו. זה הסיפור, אך גלום בו גם מסר ולקה. והם כה נוקבים.

בחלומו את החייל החמוש הניצב על משמרתו וחוסם את הכניסה בפני אורחים לא קרואים. ראהו ר' יוקיל, ורוחו נפלה בקרבו. הנה הארמון, והנה הגשר. והאוצר מחכה לו מתחת לעמוד, יודע הוא את מקומו במדויק - אבל החייל לא יניח לו לחפור. לא יניח לו אפילו לגשת... אם כן, הכל היה לשוא! לשוא שמח, לחינם כיתת רגליו, הלך מרחק כה רב... עמד כנטוע במקומו, ובהה בחייל באכזבה ובתיסכול עמוק. "זוז, יהודי", עיווה החייל, "אין לעמוד כאן ברחבה!" נרעד ר' יוקיל,

העיר קראקא שוממת כיום מיהודיה, אבל נוסעים שביקרו בה לא מכבר מסרו, שבניין בית הכנסת של ר' יוקיל (כינוי חיבה של יעקב) עודו עומד על תילו, ובבית העלמין מצאו את מצבתו, כאשר מצויין בה שהוא שבנה את בית הכנסת. אם כן, אין זה סיפור אגדה, אלא מעשה שהיה! נספרו, איפוא.

ר' יוקיל זה היה עני מרוד. עולליו התהלכו בבלואי סחבות ורעדו בקרה ובצינה, שאלו לחם, ואין. בביקתו הדלה היה תנור לבנים ענק, אך לא היה לו כסף לקנות עצים להסיקו. לילה אחד חלם ר' יוקיל חלום. ה' ראה בעוניו, ויבוא הקץ לסיבלו. בעיר המלוכה, למרגלות הגשר המוביל אל הארמון, טמון אוצר. יחפור שם, יחשוף אותו, ויתעשר עושר רב. קם ר' יוקיל, וליבו מתרוגן. נטל את טליתו ותפיליו, ושם פעמיו לעיר המלוכה. חצה כפרים וערים, גמא מרחקים, והגיע. עיניו לא שבעו ממראות הכרך, אבל הוא לא שכח את מטרת בואו.

הגיע אל הרחבה שלפני הארמון, והשתאה. אכן, הכל כפי שראה בחלומו: הארמון הנישא על צריחיו ומגדליו, השער הענק, והגשר המוביל אליו. המציאות זזה בכל. פרט לדבר אחד. לא הראוהו

אוצרותיהם של מגידים

זושיא! מדוע לא מיציתי כישרונותי, מדוע לא הגשמת את עצמי!
ואין הכוונה רק לאחר מאה ועשרים שנה: "בראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון", אחד אחד. לראות, האם חשפו את האוצר החבוי בחובם, האם הוציאוהו לאור עולם!
(הגאון רבי שלום מאיר וולך - וקראת לשבת עונג)

מופלג באושר רב!
והדברים כתובים בפסוק בפרשתינו: "כי המצוה הזאת לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא... כי קרוב אליך הדבר מאוד, בפיך ובלבבך לעשות".
דרושה רק החלטה אמיצה, ובדק בית יסודי!
וכבר אמר הצדיק רבי זושיא מהאניפולי זצ"ל: כשאעלה לשמים, לא יכוני מדוע לא הייתי אברהם אבינו. אבל יכו גם יכו, מדוע לא הייתי

שואלים אדם: מדוע לא תשתפר, מדוע לא תתעלה. מדוע לא תזכה באוצר נפלא של אור וזוהר? והוא עונה: עלי להגיע לשם כך לעיר המלוכה, וחיייל חוסס את הדרך. כלומר! כדי להתעלות צריך לגור בבני ברק, או בירושלים, צריך להקריב פרנסה או חברה, ויש מכשולים ומניעות כה רבות... ואין זה נכון! כי האוצר חבוי בביתך, תלוי רק בקי! בעידך ובביתך תוכל להתעלות. במצבך ובתנאיך תוכל להיות לעשיר

בעל התניא זצ"ל באגרת התשובה (פרק יא) מאריך בזה, שהקב"ה הוא 'חנן המרבה לסלוח', ומבאר שהמחילה באה ממדת הרחמים, וכשם שהקב"ה הוא אין סוף וגבול, כמו כן מידותיו הקדושות הם גם באין גבול ותכלית. והוא מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, אפילו אם נכשלנו באותם חטאים שחטאנו בהם בשנה העברה, וכבר שָׁבְנו עליהם, כי אלף פעמים שוים לפניו כמו פעם אחת. ואם אינו מאמין שהקב"ה חוזר ומוחל אפילו שכבר שנה בחטאו, הרי הוא כביכול נותן גבול וקצבה למדותיו יתברך ח"ו.

הגאון רבי מאיר צוויבל שליט"א: אפשר ליתן טעם נאה למה שנוהגים לאכול בראש השנה חלות עגולות, כי 'חלה' ראשי תיבות 'חנן המרבה לסלוח', ועושים אותה עגולה כדי להורות שמדה זו אין לה גבול וקצבה, כמו עיגול שאין לו תחילה וסוף.

תיבות 'חנן המרבה לסלוח', ועושים אותה עגולה כדי להורות שמדה זו אין לה גבול וקצבה, כמו עיגול שאין לו תחילה וסוף.

טעם שנברא העולם בצורת כדור להורות שהקב"ה הוא אין סוף

אחר הדברים האלה יאירו שבעתיים דברי הגמרא בבבא בתרא (טז:): 'דבי שמעון בן יוחאי אומר, אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם אבינו, שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא, ובשעה שנפטר אברהם אבינו מן העולם תלאה הקדוש ברוך הוא בגלגל חמה, ונקדים תחילה מה שעמד הרה"ק מראפשיץ ז"ע בספר 'זרע קודש' (פרשת תרומה), מדוע נבראה כל הבריאה בצורת עיגול, העולם עגול ככדור וכן השמש והירח וכל צבא השמים, וכו', ולדרכינו ייאמר שעשה ה' ככה כדי להראות שהקב"ה הוא אין סוף, כמו העיגול שאין לו סוף, וזהו כוונת הגמרא, 'אבן טובה היתה תלויה בצוארו של אברהם', שהוא הזריח בדורו את אור האמונה, 'שכל חולה הרואה אותו מיד מתרפא', מדבר בחולה הנפש, דהיינו שהאדם שהכביד בעוונותיו, והיה מפקפק אם יש לו עדיין פתח תקוה לשוב בתשובה, כאשר היה מסתכל במרגלית שהיתה תלויה על צאוורו של אברהם, שצורתה כעיגול, היה נותן על דעתו שהקב"ה הוא אין סוף, ואין קץ לסליחת העוון, ובזה היה מתחזק ושב ורפא לו. 'זכשמת אברהם תלאה בגלגל חמה', כי אפשר ליקח אותו חיזוק גם מן השמשים שברא הקב"ה בעולמו, שכולם נבראו בצורה עגולה למטרה זו ממש.

אם יחטא לו האדם פעם ופעמיים ויבקש ממנו מחילה, עדיין ימחל לו אם הוא טוב לב, אך אם יחזור ויחטא לו בשלישית, אזי ברור כשמש שלא ימחל לו יותר, ועוד יכעס על עצם הבקשה. אך הקב"ה אינו כן, אלא אף אם נכשל האדם כמה פעמים באותו עוון יוסיף וימחל לו בכל פעם מחדש אם רק יקבל על עצמו באמת ובתמים שלא ישוב לכסלה עוד. וכפי שמאריך בעל התניא זצ"ל באגרת התשובה (פרק יא) שהקב"ה הוא 'חנן המרבה לסלוח', ומבאר שהמחילה באה ממדת הרחמים, וכשם שהקב"ה הוא אין סוף וגבול, כמו כן מידותיו הקדושות הם גם באין גבול ותכלית. והוא מעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, אפילו אם נכשלנו באותם חטאים שחטאנו בהם בשנה העברה, וכבר שָׁבְנו עליהם, כי אלף פעמים שוים לפניו כמו פעם אחת. ואם אינו מאמין שהקב"ה חוזר ומוחל אפילו שכבר שנה בחטאו, הרי הוא כביכול נותן גבול וקצבה למדותיו יתברך ח"ו.
ובזה אפשר ליתן טעם נאה למה שנוהגים לאכול בראש השנה חלות עגולות, כי 'חלה' ראשי

ושמחת בכל הטוב אשר נתן לך ה' אלקיך וגו' (כו, יא).

אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם וגו'. (כט יב) וברש"י כיום הזה שהוא קיים והוא מפיל ומאיר כך האיר לכם וכך עתיד להאיר לכם.

הנה עומדים אנו בפתחם של ימי התשובה הבאים עלינו לטובה, ימים יקרים ונשגבים, בו אנו זוכים להתרחץ מכלוך העבירות ולהתנקות מטינוף העוונות של כל השנה שעברה, ובחסד ה' עלינו נותן לנו הזדמנות לפתוח חשבון חדש, עם קבלה חזקה על העתיד, להיות השנה הבאה חשוכה מכל חטא ועוון, ומכאן ואילך חושבנא לטב.

והנה, פעמים רבות מתגנבת מחשבה בליבו של האדם לאמר, הלוא כבר אין זה לי הפעם הראשונה לבוא בבקשת מחילה, כי בכל שנה ושנה אני עומד ומתחנן בימים אלו, ומבטיח להיטיב את דרכי, ובכל פעם מוצא את עצמי שב לאותו מקום ואיני מצליח לעמוד בהבטחתי, ואין אע"ז פני לשוב ולבקש מלפניו יתברך שימחל לי על עוונותי, הלוא לא זו בלבד שלא יתצוה לי, אלא עצם הבקשה לחוצפה תחשב.

הקב"ה מוחל וסולח אפילו אלף פעמים

אך באמת מחשבה זו פסולה מעיקרא, ועצת היצר היא שמכניס ללבו הרהורים כאלו המרפים את ידיו ומביאים אותו לידי יאוש, כדי למנוע מלעשות תשובה. ואין סברא זו נכונה כלל ועיקר, כי לא כמדת בשר ודם מדת הקב"ה, בשר ודם

אוצרותיהם של מגידים

היא האות א' החסרה, ובצירוף עם השופר כבר אין שטן ואין פגע רע.

על פי עובדא זו נוכל להבין מעשה אחר שהיה אצל הרה"ק רבי מאיר מפרמישלאן ז"ע, כאשר נכנס אליו הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי זצ"ל להפריד ממנו קודם שעלה לארץ ישראל, אמר לו הרה"ק רבי מאיר: דע לך שפעמים שהים הוא מחוצף גדול, ורוצה למנוע מיהודי לעלות לארץ ישראל, על כן אתן לך את החלה דעקל שלי למען יעמוד לך בדרכך, ואכן, בהיותו בדרך התרגשה עליהם סערה גדולה וכמעט שלא נטבעה הספינה, עד שזכר רבי משה דוד בדברי הרה"ק מפרמישלאן, רץ ונטל את החלה דעקל מחדרו, ומיהר להטילו אל המים, ונח הים מזעפו. ולפי האמור יובן היטב מדוע נתן לו את החלה דעקל דווקא, כי החלה מורה על מדת 'חנון המרבה לסלוח' שאין לו סוף, כאמור, לכן יועיל החלה דעקל להנצל ממים שאין להם סוף.

ובזה יש לפרש הפסוק בדרך צחות: 'שֶׁלַח לְחֶמְקְךָ עַל פְּנֵי הַיָּם כִּי בְרַב הַיָּמִים תִּמְצָאנוּ' (קהלת יא א), 'שלח לחמך' דהיינו החלה, 'על פני המים', כלומר שתתחזק להאמין באמונה שלימה שהקב"ה הוא אין סוף, והוא סגולה לנופל על פני המים שינצל, 'כי ברוב הימים תמצאנו', כי בזכות זה ימצא לבסוף הנופל לים בחיים, כשם שהוא האמין שהקב"ה הוא אין סוף כלל.

(הגאון רבי מאיר צוויבל – נר המאיר)

סוף, והוא חנון המרבה לסלוח, ואין להתיימשך מן התשובה כלל בשום מצב שיהיה.

המאמין באין סוף ברוך הוא ניצול ממים שאין להם סוף

והנה איתא בתשובות הגאונים דבר חידוש שאם נפל מומר למים שאין להם סוף אשתו מותרת להנשא, והקשה הרה"ק רבי שלום מקאמינקא להרה"ק מרוזין, שהרי קיימא לן להלכה 'נפל למים שאין להם סוף אשתו אסורה, שמא עלה בצד אחר, ומדוע נשתנה דינו של מומר שאשתו מותרת? והשיב לו הרה"ק מרוזין שמה טעם אמרו שהנופל למים שאין להם סוף אסורה אשתו להנשא, מפני שהוא מאמין בהקב"ה שהוא אין סוף שיושיעו, לכן ניצול ממים שאין להם סוף, מה שאין כן המומר, שאינו מאמין בהקב"ה, אין לו זכות האמונה להנצל בעבודה, ומסתמא טבע ומת, לפיכך אשתו מותרת (הובא בספר אוהב שלום).

ובזה מצאנו ישוב נפלא לקושיית ה"ז על הטור (סימן תקפה) שהביא הרמז, 'שופר' ראשי תיבות 'אין שטן ואין פגע רע', והקשה ה"ז שחסר האות א', אך לפי האמור יש לומר, שכאשר האדם מאמין שהקב"ה הוא אין סוף, אזי גם מדת הרחמים שלו הוא אין סוף, והוא חוזר ומוחל לאשמוותו בכל שנה אף על פי שכבר מחל לנו בעבר, אמונה זו בבחינת האין סוף היא

זה שאמר משה רבינו לישראל אתם נצבים היום, ובזוה"ק (ח"ג רלא) דא ראש השנה, בא לחזקם בבוא יום הדין שאל יפול רוחם הלוא בכל שנה ושנה אני עומד ומתחנן בימים אלו, ומבטיח להיטיב את דרכי, ואינו מצליח לעמוד בהבטחתי, ואיך אעזז פני לשוב ולבקש מלפניו יתברך שימחל לי על עוונותי, לזה אמר להם אתם נצבים היום ופירש"י כיום זה שהוא מפיל ומאיר, שתתבוננו בדמות השמש שמאיר לארץ שהוא עגולה, להורות שמדותיו של הקב"ה אין סוף, ומרבה לסלוח בכל שנה ושנה.

הלבנה מתכסה בראש השנה כי אינה נראית אז כעיגול

ובזה הרווחנו ביאור נפלא בענין אחר, במאי דכתיב (תהלים פא ד-ה) תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגינו כי חוק לישראל הוא וגו', ודרשו חז"ל (ר"ה ת:)'איזהו חג שהחודש מתכסה בו, הוי אומר זה ראש השנה'. ולכאורה תמוה, מדוע הגדיר הכתוב את החג הזה על ידי כיסוי הלבנה, שלכאורה אין זה ענין כלל לעצם החג. אך לפי האמור יתבאר היטב, כי מכל השמשים העומדים בשמים הלבנה היא היחידה שאינה נראית בתחלת החודש עגולה, לכן דייקא בראש השנה מתכסה היא לגמרי, כי ביום גדול זה שהקב"ה יושב ודן את כל בני האדם לפי מעשיהם, צריך לחזק ביותר נקודה זו בידיעה ברורה שהקב"ה הוא אין

נביאים וזקנים מאירים כבודך

מהדורת כ"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

האם מותר ליחיד להמשיך ב"ג מידות כשהמנין כבר גמרו | האם מותר ליחיד לומר הסליחות שבלשון ארמית כשהציבור כבר סיים | בדבר בעל תוקע מומחה שיודע לתקוע בצורה הפוכה | להתנדנד בשבת בערסל שקשור לאילן | אשה ששמעה הבדלה מהשכן | בעל תפילה שהצטרד וחזר קולו | בעל תפילה אבל בימים נוראים | התרת נדרים לנשים | שליחות לאשה

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

האם מותר ליחיד לומר הסליחות שבלשון ארמית כשהציבור כבר סיים

שאלה: במשנ"ב (סימן תקפ"א סק"ד) נאמר: וכן אותם הבקשות שהם בלשון תרגום, כגון מחי ומסי וכו' "ומדן די בשמיא" וכו' לא יאמר כשאין שם מנין עשרה, עכ"ל.

מה הדין כשאחד המתפללים אמר את הסליחות במתינות, וכשהגיע לבקשות אלו שבלשון תרגום, סיימו כבר הציבור את אמירת הסליחות ואף אמרו את הקדיש שלאחר הסליחות והתחילו לומר פסוקי דזמרה, האם יכול היחיד לומר את הבקשות הללו מאחר והתחיל לומר את הסליחות בצבור, או לא, ומה הדין כאשר הציבור התפזר כבר, והוא נשאר יחידי בלי מנין האם גם אז יכול לומר בקשות אלו או לא?

תשובה: לפי מה שמבואר לעיל בשם החזו"א שאם התחיל בציבור יכול להמשיך, לפי זה גם בענינו אם אחד התעכב עד לאחר שהציבור סיים הסליחות, הרי גם היחיד נחשב כמתפלל עם הציבור, ומותר לו לומר את הבקשות בארמית.

אלא שיש לחלק ולומר, שדוקא בדברים הצריכים ציבור כגון תפילה או מגילה אמרינן שהיחיד שהתחיל עם הציבור ונשתתף אחרים נחשב הוא כמתפלל, מה שאין כן סליחות שגם ביחיד ניתן לאמרו, ורק הבקשות בארמית הם שצריכים לציבור, ואם כן צריך שיתחיל את אמירת מחי ומסי עם הציבור, ואם בשעת אמירת הבקשות אומרם לבדו בלי הציבור אולי נחשב כיחיד.

יכול לאמרו, ששאני דברים אלו, שאינה אומרה אלא בשביל הציבור, וכשאין ציבור אין אומרים אותו כלל, וכיון שיצאו ולא נשארו רוב הציבור לא שייך לאומרו, אבל דבר שמוטל על כל יחיד לאומרו, ורק שצריך מעלת ציבור, וכגון "ג מדות, או תפילה בציבור, בזה כיון שכבר התחיל לאומרו בציבור יכול להמשיך.

עוד יש לומר שהרי בתפילה גם בעי עשרה, וכי יעלה על הדעת דאם אחד מאריך בתפילתו ואין כבר ה' בבית הכנסת הרי הוא כאילו התפלל סוף תפלתו ביחיד? אלא ודאי דאזלינן בתפילה בתר ההתחלה, וכיון שהתחיל בעשרה, הוי כל תפילתו כתפילה בציבור, ולכן גם ב"ג מידות כך הוא, ושונה הוא קדיש דיסוד תקנתו היתה שאחד יקדש שם שמים ברבים וכולם יענו אמן ואיש"ו, ובשעה שלא נשארו ה', אין מי שיענה, והוי כקול קורא במדבר, דאין בזה שום תועלת, וכידוע שיטת החזו"א היא שלא שייך ב' שיאמרו קדיש, והוי כש"ץ שאחד מתפלל ומוציא את הרבים.

האם מותר ליחיד להמשיך ב"ג מידות כשהמנין כבר גמרו

שאלה:

מצוי מאד שהציבור כבר גמר "ג מידות, ונשאר יחיד שטרם סיים אמירתו, ויש לדון אם מותר לו לסיים יחידי בלי טעמי המקרא. דהנה כל דבר שבקדושה כגון קדיש כשהתחילו בעשרה ויצאו מקצתן כל שנשאר רוב מותר לסיים. וכמבואר בשו"ע (סימן נה ס"ב), אבל אם לא נשאר רוב אסור. כמבואר במשנ"ב (ס"ק יא). וכיון ש"ג מידות הם כדבר שבקדושה, לכאורה יהיה אסור לגמור כשאין עשרה, ובאמת המנהג הפשוט הוא שגומרים אפילו ביחיד, וכן פסק הבן איש חי (ש"א כי תשא ס"ד) וטעמא בעי?

תשובה:

כתב החזו"א בהלכות מגילה (סימן קנה סק"ב):... אף על גב שאין קוראין כולם יחד בשוה את המגילה, אלא אחד ממהר קריאתו ואחד קורא במתינות אין בכך כלום, כמו הקורא וכותבה שנחשב כקוראה בציבור, דלא משמע כלל שהציבור ממתין לו עד שיכתוב, וכן הדין נותן שגם בתפילת שמונה עשרה, כל שקבעו בבת אחת מקרי ציבור, אף שאחד מזדרז ואחד מתעכב... אף אם היחיד מתאחר וגומר קריאתו אחר הציבור מקרי בצבור, ע"כ.

לפי זה כיון שהתחיל לומר "ג מדות בציבור, גם אם היחיד מתעכב ואומר לאט יותר, הרי זה נחשב כאילו אומר בציבור.

ואינו דומה לקדושה וקדיש, ששם גם אם התחיל בציבור, אם לא נשארו רוב הציבור אינו

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הרי זה כאילו כבר היו בכל הסליחות עד סופן. וביותר מזה כתב הגרש"ז איערבאך זצ"ל (סדר סליחות המפורש) שאפילו אם נשאר עדיין עשרה בבית הכנסת, אם כבר אמרו הקדיש של אחרי הסליחות שוב לא יאמר, אמנם יתכן שאם החזן מיהר קצת, ועדיין נשאר ששה שהם עומדים באמצע הסליחות, ויש גם עשרה בבית המדרש מותר לאמרן.

אמנם אמר מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל, שאם כבר אין עשרה בבית הכנסת בשעה שאומרים, אף אם בשעה שהתחיל לומר סליחות היו עשרה, אין לומר מהי ומסי, ושאינו זה מתפילת שמונה עשרה, שסגי שהיו עשרה בתחילת התפילה, כיון שכל הברכות הם אחת, אבל בסליחות איזה קשר יש בין סליחה אחת לשניה, שנאמר שכיין שהיו עשרה בתחילת הסליחות,

ונראה שגם סליחות אף על פי שאין חיוב לאומרים בצבור בכל זאת אם אומרים בצבור יש להם מעלת ציבור, דלא גרע מתיקון חצות שאם אומרים בצבור יש בהם מעלה כמבואר במשנ"ב (סימן א סק"ט) וכל שכן סליחות שיש בהם קדיש וי"ג מידות, ולכן מסתבר שאם התחיל לאומרים בצבור אף שנשתתה אחר הציבור נגד הוא אחרים, וכן נוהגים העולם.

הגאון רבי משה בראנדסארפער שליט"א גאב"ד היכל הוראה ובעל שו"ת היכל הוראה

כברירתו שיוצא ממקום צר אל מקום רחב. עוד י"ל דקול זה אף שהוא גם קול הנודר מן השופר מ"מ אין יוצאין בו ידי חובה דאין זה נקרא קול שופר אף שהוא מחזיק השופר בדרך הרגילה מ"מ אופן שהוא תוקע הוא לא כדרך תקיעה ואין זה נקרא תקיעה ולא קול שופר דקול שופר הוא קול שיוצא מן המצר אל המרחב היכן שהשופר מתרחב וכאן הקול יוצא אל הלל הבטן ולכאורה הוה כתוקע לתוך הבור והדות שהקול מתעוות ביציאתו וכמו שכתבתם בשאלה שהקול הנשמע הוא קול משונה.

והטעם השלישי שלענ"ד נראה שהוא עולה על כולנה דהנה הלכה היא שאם יש סתימה ודבקה כתבה משנה ברורה (סימן תקפו ס"ק כט) דאע"ג דכשלא סתמו כשר לדעת המחבר כשסתמו גרע טפי דכסתם בשאינו מינו א"כ אינו שומע קול שופר בלחוד רק קול שופר וקול דבר אחר שמעורב בו.

ועולה מדבריו דקול השופר אינו רק הקול היוצא מפי השופר אלא כל מה שיוצא מהצד הקצר אל הצד הרחב וממנו לאויר העולם הוא בכלל קול השופר שעל ידו יוצאים ידי חובת תקיעה. ומעתה בנ"ד שקול השופר אינו נשמע ממעבר הקול בדרך הצד הרחב אלא מתוך מעיו שוב אין יוצאים בקול ידי חובת תקיעת קול שופר.

דבר בעל תוקע מומחה שידוע לתקוע בצורה הפוכה

שאלה: בדבר בעל תוקע מומחה שידוע לתקוע בצורה הפוכה, דהיינו שידוע לתקוע באופן שמושך האויר מבחוץ אל תוך השופר ומתוך כך נשמע קול השופר [דהיינו שבדרך כלל התוקע מוציא אויר מפיו אל תוך השופר במקום הצר והקול יוצא מהשופר במקום הרחב וכאן מושך אויר מבחוץ דרך מקום הרחב ועובר דרך מקום הצר אל תוך פיו רק החזקת שופר הוא מחזיק בדרך הרגילה דהיינו מקום הצר נמצא בפיו].

תשובה: אודות מה ששאלתני בדבר בעל תוקע מומחה שידוע לתקוע בצורה הפוכה דהיינו שידוע לתקוע באופן שמושך האויר מבחוץ אל תוך השופר ומתוך כך נשמע קול השופר [דהיינו שבדרך כלל התוקע מוציא אויר מפיו אל תוך השופר במקום הצר והקול יוצא מהשופר במקום הרחב וכאן מושך אויר מבחוץ דרך מקום הרחב ועובר דרך מקום הצר אל תוך פיו רק החזקת שופר הוא מחזיק בדרך הרגילה דהיינו מקום הצר נמצא בפיו].

והביא בשם דודו זקנו מרן הגר"ח קנייבסקי זצוק"ל בדרך אפשר דממ"ש בגמ' ר"ה (כח ב) דשמע קול שופר יצא א"כ י"ל דגם באופן זה יצא אף שהקול משונה קצת מהקול הרגיל דס"ס שמע קול מן השופר.

ובאמת דלא זכיתי להבין הראיה שהרי על זה כתב המחבר (סימן תקפו ס"ו) היה קולו עב מאד או דק מאד, כשר, שכל הקולות כשרים בשופר, עכ"ל. ומשמע דדוקא בקול שופר שיוצא מן השופר בדרך תקיעה רגיל אז אין חילוק אם הקול הוא עב או דק דזה הוא הקרוי קול שופר אבל אם הקול הוא קול שאינו נשמע בדרך תקיעה רגילה לכאורה יש לומר דאין זה קול שופר כלל.

והנלע"ד בזה דמתלת עניני איכא למימר שלא יצא ידי חובתו:

חדא דהא כתב הרמ"א (ס' תקפו סעיף יב)

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א
אב"ד ק"ק באר ישראל

להתנדנד בשבת בערסל שקשור לאילן

שאלה: היינו קבוצת בחורים שיצאנו לנופש לצימרים בין האילנות, בשבת שמנו לב לערסל שקשור בכל צד לעץ אחר, והתעוררנו לשאול אם ניתן להתנדנד בשבת בערסל זה שהוא קשור לעץ?

תשובה: חכמים אסרו להשתמש באילן בשבת, שמה תוך כדי שימוש באילן יבוא לתלוש ממנו ענף או עלה. לכן אסור לעלות על האילן ואסור להישען עליו [=הכוונה להישענות מלאה ולא להישענות קלה (משנ"ב סימן של"ו ס"ק ס"ג)]. וכן אסור להניח עליו חפצים, או לקחת חפצים שהיו מונחים עליו.

וצריך גם להיזהר שלא להניח על האילן בערב שבת חפצים שצריכים להשתמש בהם בשבת (משנ"ב סימן של"ו ס"ק יב). אמנם מותר לנגוע בעץ בלא להשתמש בו ובלא להזיזו (רמ"א שם סעיף יג).

לא רק באילן אסור להשתמש, אלא גם בצידי האילן, דהיינו בדברים הנשענים עליו. ולכן אסור להוריד בגד מחבל שקשור לעץ. וכן אסור לעלות על סולם שנשען על העץ. וכן אסור ליטול דברים מסל שתלוי על העץ. לפיכך אסור להתנדנד בערסל הקשור על העץ עצמו, ואפילו אם הערסל קשור לעץ בצד אחד בלבד.

שונה הדבר, אם תקעו יתד בעץ, ועל היתד הזה תלו את הערסל, מותר להתנדנד בה, מפני שהיתד נקראת 'צידי האילן', והנדנדה כבר נחשבת 'צידי צדדים' של האילן, וחכמים לא גזרו על צידי צדדים. עם זאת, יש לסייג, אם האילן מתנדנד בעקבות השימוש בערסל, דעת הרבה פוסקים שבאופן כזה אסור להשתמש גם ב'צידי צדדים'.

בהקשר לכך, יש להוסיף: עץ זקן שיש לו שורשים שבולטים מהקרקע ורוצים לשבת עליהם, אם הם נמוכים משלושה טפחים, הרי הם כקרקע ומותר לשבת עליהם, ואם הם גבוהים משלושה טפחים (כ-23 ס"מ), דינם כעץ ואסור לשבת עליהם (ש"ע שלו, ב).

מקורות לעיון והרחבה: כתב בשולחן ערוך סימן שלו סעיף יג: אסור להשתמש בצדדי

להוציא ידי חובה נשים אחרות בהבדלה. גם אשה שמבדילה על הכוס, צריכה לכתחילה לשתות רוב רביעית, ואין זוה שום חשש [כמו שמפחידים נשים על כל מיני סיבות שיהיה להם אם ישתו]. כמוכן שכל זה הוא כאשר אשה עושה הבדלה, אך לשתות מכוס הבדלה שהבדיל האיש, נהגו שלא לתת לנשים לשתות, כמו שכתב הבית יעקב על פי סוד גדול, שלא ליתן לנשים מכוס של הבדלה. ועיין של"ה.

עוד ראוי לדעת, שאשה ששומעת הבדלה, אין נכון שתברך בעצמה ברכת הנר, אלא תשמע מהמבדיל ותענה 'אמן', ואינה צריכה להתקרב לנר להביט בצפרניים, אלא די בכך שרואה הנר, ויכולה ליהנות לאורו אם תרצה, ויש הכותבים שאף אין מן הראוי שתתקרב להסתכל בצפרניה לאור הנר, והטעם הוא כי סיבת ההבטה בצפרניים היא לפי שאדם הראשון קודם החטא היה לבושו כולו ציפורן וכשחטא נפשט ונשארו רק הצפרניים, ולכן נשים לא נוהגות להביט בצפרניים מפני שחווה גרמה לחטא עץ הדעת.

לגבי העובדה שהיא שמעה את ההבדלה מהשכן והיא מסופקת אם השכן התכוון להוציא ידי חובה, הנה נכון שכאשר עושים הבדלה בבית הכנסת או תוקעים בשופר, אזי יש כוונת משמיע להוציא ידי חובה כל מי שרוצה לצאת ידי חובה, אולם לא מסתבר שאדם שעושה הבדלה בביתו, גם אם בדיוק הפעם החליט להגביה ולסלסל בקולו, שיש לו דעת כללית להוציא ידי חובה כל מי שרוצה לצאת, ועל כן לא ניתן לסמוך על כך כדי לצאת ידי חובה. עם זאת, מאחר שיש חשש שעשה זאת בגלל שידע שיש מהשכנים שירצו לשמוע הבדלה, אם התכוונה לצאת ידי חובה, אזי לא תעשה הבדלה בעצמה, אלא תחזר אחרי אדם אחר שיוציא אותה ידי חובה. אכן לכתחילה במקרים כאלו, עדיף שלא תכוון לצאת, וכך תוכל להבדיל בעצמה.

מקורות לעיון והרחבה: רמ"א ס' רצו ס"ה, ביה"ל ד"ה לא יבדילו, משנ"ב שם ס"ק לה ולו. לגבי שתיית רוב רביעית - ראה משנ"ב בסימן רע"א סעיף י"ג ס"ק ס"ד שמביא את דברי המגן אברהם שלמד כן בדעת מרן הש"ע שלא יוצאת ידי חובה אפילו בדיעבד. ולגבי ההבטה בצפרניים, ראה בקצות השולחן.

האילן, אבל בצדי צדדין מותר. לפיכך אסור לסמוך הסולם לצדי האילן [כלומר, אסור לסמוך בערב שבת כדי לעלות עליו בשבת. משנה ברורה] דכי סליק ביה משתמש בצדדין, אבל אם יש יתד תקועה בצדי האילן מותר לסמוך סולם עליו, דהוה לה יתד צדדין, וסולם צדי צדדין. ואם נעץ בו יתד ותולה בו כלכלה, היתד נקרא צדדין והכלכלה בצדי צדדין. וכתב הרמ"א: ומותר ליגע באילן, ובלבד שלא ינדנו.

אשה ששמעה הבדלה מהשכן

שאלה: בעלי ובני נסעו השנה לאומן מוקדם מן הרגיל בשל החשש שלא תתאפשר כניסה נורמלית, בשנה שעברה הוא נאלץ לחוג את ראש השנה בבלארוס בתנאים לא הולמים. מיד עם צאת השבת התעוררה אצלי בעיה, נותרתי בשבת לבדי בבית עם ילדי הקטנים ולא היה מי שיעשה עבורי הבדלה. והנה, כמו נעניתי משמים, לפתע שמעתי את אחד השכנים מסלסל בקולו את תחילת ההבדלה בקול רם יוצא מגדר הרגיל, תיארתי לעצמי שהוא עושה כך כדי לאפשר גם למי שאינו נוכח בביתו לצאת ידי חובה הבדלה, ולכן הקשבתי לכל ההבדלה שלו וכיוונתי לצאת ידי חובה.

לא היה לי מושג מי מהשכנים הוא ולכן לא היה לי איך לוודא שהוא כיוון להוציא ידי חובה את כל השומעים. שאלתי היא האם אפשר לסמוך על ההבדלה הזו?

תשובה: תחילה יש לדעת שנשים שאין להם מי שיעשה הבדלה, יכולות לעשות הבדלה לבד, ואומרים כל נוסח ההבדלה כמו אנשים. הטעם שנשים אינן עושות הבדלה, משום שבשולחן ערוך הלכות שבת סימן רצ"ו מובאת בזה מחלוקת אם נשים חייבות בהבדלה או לא. לדעת הרמב"ם אשה חייבת כמו איש. לכן למעשה הנשים משתלות לשמוע הבדלה מאיש שעדיין לא עשה או שמע הבדלה. אבל איש שעשה הבדלה לא יעשה הבדלה פעם נוספת עבור נשים בלבד, מחשש לדעה הסוברת כי נשים פטורות מהבדלה וברכתו תהיה לבטלה. אמנם, כאשר אין איש שיכול להוציא את הנשים בהבדלה, הן יכולות לעשות הבדלה לעצמן. ויכולה אשה

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי בן ציון הכהן קוק שליט"א
ראש בית הוראה הכללי ירושלים
גאב"ד מרכז פתח תקוה

שיהיה בלי נדר, ואם הייתי יודע שאתחרט לא הייתי נודר או נשבע, ובמנהג טוב הייתי מתנה שיהיה בלי נדר ומבקש אני שתתירו לי את כולם. ומשיבים הדיינים: מותר לך, מותר לך, מותר לך.

ויאמר: הריני מוסר מודעה לפניכם ואני מבטל מכאן ולהבא כל הנדרים וכל השבועות וקונמות והסכמה בלב או בדיבור, שאקבל עלי חוץ מגדרי תענית בשעת מנחה. וכן כל מנהג טוב שאתנהג בלי להזכיר בלי נדר ואם אשכח לתנאי מודעה הזאת ואדור מהיום עוד, מעתה אני מתנה עליהם שיהיו כולם בטלים ומבוטלים ולא יהיו חלים חלל.

שליחות לאשה

שאלה: מי שאשתו לא מינתה אותו בפירוש להתיר לה נדרים, אך יודע בבירור שרוצה בכך. האם יכול להתיר לה הנדרים.

שאלה: רק מי שאשתו מינתה אותו בפירוש להיות שלוחה לזה יכול להתיר לה, כיון שצריך שיבא הנודר עצמו לפני הדיינים, אלא שמועילה שליחות מאשתו כאילו באה בעצמה משום 'אשתו כגופו', אך כל זה רק כשמינתה אותו בפירוש לשלוחה.

התרת נדרים לנשים

שאלה: האם בנות צריכות לעשות התרת נדרים לפני שלשה גברים.

תשובה: מנהג יראי ה' שאף הנקבות עושות התרת נדרים. אמנם נשואה יכולה לשלוח את בעלה להתיר לה מדין אשתו כגופו (יורה דעה רלד, נו), אך מי שאינה נשואה צריכה להתיר בפני שלשה.

ויכולות לומר נוסח קצר שהובא מהגרא"ל שטיינמן (כעין שהביא החיי אדם [קלח, ח] נוסח קצר בארמית): מתחרט אני על כל הנדרים והשבועות, וכן כל מנהג טוב שנהגתי ולא אמרתי

בעל תפילה שהצטרד וחזר קולו

שאלה: בעל מוסף הצטרד קודם ראש השנה ומינה אחר תחתיו, אך לפני מוסף הבחין ששבו אליו כוחותיו וקולו, האם יכול לדחות את השני ולגשת לעמוד.

תשובה: דינו ככהן גדול שהעבירוהו מחמת אונס ומינה אחר תחתיו, שכאשר חלף האונס חזר לשדרתו. וכך הש"ץ חזר למקומו וה"ה בבעל תוקע. (פנים מאירות ב, ככו).

בעל תפילה אבל בימים נוראים

שאלה: האם מותר לאבל להיות שליח ציבור בראש השנה ויום כיפור, כיון שהוא מרוצה לציבור ולא נמצא כמותו.

תשובה: זהו הפסד של הציבור "כיון שמדת הדין מתוחה על האבל" (ט"ז תרס, ב) ורק אם יש הבדל גדול בין האבל למועמדים האחרים, ניתן להקל. והחשוב ביותר "צריך שיהיה מרוצה לקהל" (תקפא, א).

מדריך מעשי • הדסים •

בחירת הדסים יש להקפיד:

- א. שאורך ההדס יהיה 30 ס"מ / 11.8 אינצ' [לשיעור חז"א] בענף עצמו.
- ב. שיהיה משולש לכל אורך שיעורו, וע"פ ברובו, וראוי שיהיה רוב ניכר.
- ג. הדס משולש כפי המקובל אצל בעלי הוראה אם יש בו קו הנפגש עם כל ג' שרשי העלים שבקו זה הוא משולש. אך יש הסוברים שכל שנראה לעין שהוא משולש די בזה.
- ד. שלא נשרו ממנו רוב עליו ולא נידלדלו ולא נחלקו. ומן המובחר שיהיה שלם לגמרי.
- ה. שלא יהיה יבש, וכן העלים העליונים לא יהיו יבשים.
- ו. שלא יהיה קטום בראשו.
- ז. שלא יצאו ענפים קטנים בין העלים.
- ח. שיהיו ראשי עליו מגיעים עד עיקרי העלים שלמעלה מהם. ויש שהידרו שיהיו העלים חופים את ענף ההדס.
- ט. אם יש בו ענבים שאינם בצבע ההדס יסירים.
- י. יש שהידרו שלא יהיה אורך העלים יותר מרוחב אגודל, וע"פ לא יותר משני אגודלין.

(1) עלים העליונים. (2) עלי הדסים. (3) ענף.

מדריך מעשי • לולב •

בחירת לולב יש להקפיד:

- א. שאורך הלולב יהיה 40 ס"מ / 15.7 אינצ' [לשיעור חז"א] בשדרה עצמה.
- ב. שיהיה ישר לגמרי, וע"פ אינו עקום לכיון פניו ולא לאחד מצדיו.
- ג. שאינו קטום ברוב העלים העליונים.
- ד. שאינו יבש.
- ה. שרוב העלים אינם נחלקים.
- ו. שרוב העלים יהיו כפולים ומסתיימים שני הכפלים בשוה באורך וברוחב, וע"פ מכסה עלה אחד את חביו ברובו.
- ז. שהעלים יהיו צמודים ושוכבים זה על זה.
- ח. עלה העליון - [אם מסתיים הלולב בשני עלים, שניהם נחשבים כעלה העליון] צריך לבדוק: א. שאינו קטום כלל. ב. שאין בו יבשות כלל [אין בכלל זה מראה חום או אדום שבקצה העלה]. ג. שהעלה כפול ע"פ ברובו לאורך ולרוחב. ד. שסגור לגמרי ולא נחלק אפילו מעט.
- ט. לולב עם קורא, כשר, אמנם יש שהדרו ליקח לולב אחר.

(1) עלה העליון. (2) שדרה. (3) עלי הלולב.

מדריך מעשי לבחירת ארבעה מינים מתוך הספר 'הליכות המועדים' במהדורה החדשה

שיעור בענייני סוכה בפרגולה

סוכה בפרגולה, הן משום שענייניה מצויים ושכיחים, הן משום שהם מקיפים רבות מהלכות סוכה, והן משום שמתוך ביאור הלכותיה מתבארות והולכות גם הלכות אחרות בהלכות סכך הנוגעות לשאר הסככים המצויים בימינו. מתוך כך נעסוק בס"ד הן בסכך פסול מעיקר הדין, הן בסכך הפסול מדרבנן משום גזירה, וכן בסכך כשר העומד על סכך פסול או מעורב בו, סכך שלא נעשה לשם סוכה אלא לשם צל של כל ימות השנה, ועוד.

מצויות בימינו, בחצרות הבתים ועל הגגות, "פרגולות" מסוגים שונים. הצד השווה שבכולן, שעשייתן היא לשם צל מהשמש בקורות דקות סמוכות זו לזו, ועם זאת אין עושים

אותן רצופות ודבוקות עד שלא יכנסו דרכן קרני השמש כלל, כיון שרוצים שהאוויר יוכל לעבור דרכן. רוב הפרגולות הידועות עשויות מעץ ראה ציור א-ב, וישנן גם פרגולות העשויות מבטון יצוק ראה ציור ג-ד, ואחרות העשויות ממתכת שאינה מעלה חלודה - אלומיניום ראה ציור ה-ו.

עם השנים הוסיפו בעלי המלאכה שכלולים והמצאות שונים בפרגולות, כגון פרגולה העשויה מאלומיניום, וכשהיא סגורה הרי היא אטומה וסגורה לגמרי עד שאין הגשמים וקרני השמש נכנסים לתוכה, וכיון שהיושבים תחתיה רוצים לפעמים שיכנס אוויר לתוכה, התקינו בה כפתור שבלחיצה עליו נפתח הגג ומסתובב ראה ציור ז, והאוויר וקרני השמש נכנסים לתוכה לפי שיעור חפצו של היושב בה.

ד

א

ה

ב

ו

ג

ז

הננו עומדים בפרוס חג הסוכות, בזמן שבו לכל הדעות צריך לשאול ולדרוש בהלכות החג ולעסוק בהלכותיו. **בגמרא** (מגילה ד.) מבואר שתקנת משה רבינו היא, שתיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בענינו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג. ובירושלמי (פסחים פ"א ה"א) איתא, שואלין בהלכות פסח הלכות עצרת בעצרת הלכות חג בחג, **בבית וועד שואלין קודם לשלשים יום, רשב"ג אומר שתי שבתות.**

חיוב זה נפסק להלכה, ומזמן הראשונים ואפשר שכבר מסוף תקופת הגאונים נהגו לדרוש בשבת הגדול ובשבת שובה. במגן אברהם (סי' תכט סק"א) ביאר, ובמשנה ברורה

(שם סק"ט) הביא דבריו, שהמטרה העיקרית של הדרשה היא להורות לעם דרכי ה', ללמד המעשה אשר יעשון. וביאר המשנה ברורה, שהכוונה שצריך ללמד לפני הפסח את דיני הגעלה וביעור חמץ ואפיית המצה ושאר הלכות פסח, ועליהם יש לדרוש בדרשת שבת הגדול, ובדרשת שבת שובה צריך לדרוש לפנייהם בהלכות יום הכפורים וחג הסוכות, מלבד מה שדורשים, כנהוג, מענייני התשובה. והוסיף המשנה ברורה שאם תהיה הדרשה בפלפול או בדרוש בעלמא בלבד, אין יוצאים בה ידי חובתם, שחובתם היא לימוד הלכות המועדים לפני החג.

מן הראוי אם כך לעסוק בשעה זו בענייני חג הסוכות. מה טוב לדון בענייני

מן התורה, הוא פסול לפעמים מדרבנן, בשל דמיונו לנסרים, המשמשים לסיכוך הבית, ולפעמים גם מדרבנן הם כשרים, אבל מנהג אשכנז הקדום שלא לסכך בהם. נסרי הסיכוך של הפרגולה יכולים לעתים רבות להיפסל מסיבות אלו.

ג. **מעמיד ומעמיד דמעמיד**. כשנוסף סכך כשר על הפרגולה, אך עמידתו היא על גבי חלקי הפרגולה הפסולים לסיכוך, ישנה בעיית "מעמיד", הפוסלת את הסוכה לדעת כמה ראשונים, ואין להעמיד כך את הסוכה לכתחילה להלכה. לפעמים חלקי הפרגולה המעמידים את הסכך כשרים לסיכוך, אלא שהם עצמם עומדים מכוח מסמרים ויתדות הפסולים לסיכוך, וזהו "מעמיד דמעמיד" שדנו האחרונים בכשרותו.

ד. **מסכך תחת האילן**. כאשר הצללת הסוכה באה הן מכוח סכך כשר והן מכוח סכך פסול, הננו באים לסוגיית המסכך תחת האילן ולפרטי הדינים התלויים בצילתה המרובה מחמתה.

ה. **סכך פסול באמצע הסוכה**. לפעמים רוב הצל שבפרגולה שעליה נוסף סכך כשר, בא מכח הסכך הכשר, אלא שבאמצע הסוכה ישנו שטח של ארבעה טפחים או שלשה טפחים ובו סכך פסול. ובזה יש לדון אם המקום שתחתיו פסול לשיבת סוכה והאם הוא פוסל את כולה.

ו. **לבוד לחומרא**. במקרים רבים המרווח בין קורת פרגולה אחת לחברתה הוא פחות משלושה טפחים. כשקורות אלו פסולות לסכך, יתכן שמדין לבוד רואים את הסוכה כולה כמסוככת בסכך פסול, ונידון זה תלוי בשאלה האם אמרינן לבוד לחומרא.

ז. **דרך קבע**. מספר דיונים מתעוררים מכך שהפרגולה מסוככת דרך קבע ולכל ימות השנה, לא כסוכה הנבנית רק לשבעת ימי החג. עובדה זו מעוררת את הדיונים בדין סוכה קבועה, תעשה ולא מן העשוי, סוכה ישנה, וסכך שהנחתו קדמה להצבת הדפנות.

בירור שאלות ודיונים אלו יאפשר בעז"ה לקבוע את דינן של הפרגולות השונות למיניהן.

ויש שהקורות מרוחקות מעט זו מזו כדי שיכנס בה האויר, אבל חיבורן הוא בזוית אלכסון הגורמת שתהיה צילתה מרובה מחמתה.

הרוצה לעשות את סוכתו במקום שבה עומדת פרגולה, אפשר שיעמוד בפני שתי שאלות. אם הפרגולה עשויה בטון או אלומיניום, אין שאלתו אלא האם וכיצד ניתן לכסות את הפרגולה בסכך כשר, שהפרגולה תשמש אולי להחזקתו, והכשר הסוכה יהיה על ידי הסכך הכשר, שכן בטון ואלומיניום ודאי פסולים לסיכוך. אם הפרגולה עשויה עץ, הרי שקורות רחבות מדי אינן כשרות לסכך, אך לפעמים צילה של הפרגולה בא מכוחן של פיסות עץ דקות, שמציידן ראויות הן לסיכוך, ובאופן זה מתעוררת השאלה הנוספת - אם ניתן להכשיר את הפרגולה כסוכה, כפי שהיא, גם בלי תוספת סכך כשר אחר. שורש הספק הוא, כיון ש"סכך" זה לא ניתן כאן לשם סוכה אלא לשם צל של כל ימות השנה, ולכן דינו תלוי בדיני סוכה של כל ימות השנה וסוכה ישנה.

הראו לנו פרגולות מסוגים שונים ועלתה הבקשה לברר את כשרותם מצד עצמם או בתוספת סכך כשר עליהם. אין טעם להתייחס לדגמים שונים המתחלפים לפי בעלי המלאכה והמפעלים השונים מזמן לזמן, והנכון הוא לברר את השאלות והנידונים השונים בהלכותיהם, ודרך אגב יתבארו גם דיני סככים מצויים אחרים, וזו הזדמנות לערוך סדר בנושאים אלו, הנראים סבוכים בסקירה ראשונה. נקוה בעז"ה שהבהרת הנושאים השונים והעולה מהם להלכה, יאפשרו להסיק בקלות את ההלכה בכל דגמי הפרגולות, כל מקרה לגופו.

אלו, אם כך, הדיונים ההלכתיים השונים הקשורים לפרגולות למיניהם, כאשר סוגי הפרגולות חלוקים זה מזה בכמות הנידונים הקשורים להם:

א. **סכך פסול**. הקורות העשויות בטון או מתכת, פסולות לסיכוך בודאי. לפעמים גם קורות מעץ נחשבות סכך פסול, וכפי שיפורט.

ב. **גזירת תקרה**. גם כשהסכך עשוי עץ והוא כשר לסיכוך

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

מסכת קידושין דף כח-לד

נשואין לאחר עשרים

בגמ': תנא דבי ר' ישמעאל עד כ' שנה יושב הקדוש ברוך הוא ומצפה לאדם מתי ישא אשה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו (קידושין כט, ב).

בסוגיין. אמר רבא וכן תנא דבי ר' ישמעאל עד כ' שנה יושב הקב"ה ומצפה לאדם מתי ישא אשה כיון שהגיע כ' ולא נשא אומר תיפח עצמותיו.

הרמב"ם (אישות פט"ז ה"ב) כתב שכיון שעברו כ' שנה ולא נשא אשה הרי זה עובר ומבטל מצות עשה, ואם היה עוסק בתורה וטרוד בה והיה מתיירא לישא אשה כדי שלא יטרח במזונות ויבטל מן התורה הרי זה מותר להתאחד כיון שהעוסק במצוה פטור מן המצוה. וכן פסק המחבר בשו"ע (אה"ע ס"א ס"א).

בבית שמואל (סק"ה) כתב שלדעת הרמב"ם אין לדבר קצבה וכל חייו יכול להמשיך ללמוד. אולם ברא"ש (קידושין ס" מב) מבואר שלא יתכן שאין לדבר קצבה ויבטל כל חייו ממצות פו"ר. והב"ח ביאר שלא יתכן שלא ישא אשה עד שילמד מקרא ומשנה הלכות ואגדות וכו' שא"כ לא ישא אשה כלל זה ודאי אסור, אלא הדבר מוטל לפי אנשי דורו ולפי רוח בלבבו יעסוק בתורה תחילה מספר שנים ואח"כ ישא אשה. והלבוש כתב שהקיצבה לזה עד שישער בנפשו שמלא כרסו בש"ס ופוסקים. ובשו"ע הרב (ת"ת פ"ג ס"א) כתב שילמד כל תורה שבע"פ. ובים של שלמה (קידושין ס" נז) כתב בדעת הרא"ש שהקיצבה היא עד גיל כ"ד. ובספר המצות הקצר (להחפץ חיים מצוה מג) כתב שלא יאחר יותר מכ"ה שנים.

והנה בלחם משנה (ת"ת פ"א ה"א) ובבית שמואל (סק"ה) כתבו שכל היתר האיתור הוא אם כאשר ישא אשה יתבטל מלימודו ע"י שיטרח לפרנסתו, אולם אם לא יצטרך לטרוד לפרנסתו אין לו היתר להתאחד.

ולפי זה כתב בשבט הלוי (ח"ה סי' רסה) שבזמנינו שיש כוללים התומכים בלומדי תורה כתבו כמה פוסקים אין היתר לאחר את גיל הנישואין, וכ"כ בבתשובות והנהגות (ח"ד סי' ערה), וע"ע קובץ אגרות לחזו"א (ח"ב סי' קלה).

והנה בשו"ע (אה"ע ס"א א ס"א) כתב שמי שעברו עליו כ' שנה ולא רוצה לישא בית דין כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פו"ר. אולם הרמ"א כתב שבזמן הזה לא נהגו לכופ על זה. וראה בים של שלמה (פ"ו ס" מ) שאף שלא נהגו לכופ מ"מ מצוה על אחרים שיוכיחווהו, וכ"כ הגר"ח פלאגי (תוכחת חיים בראשית מאמר ו).

ובספר בית חתנים (פ"א ס"א) ובספר התקנות של ירושלים (דף מא) הובאה תקנה שהיתה בירושלים שכל מי שהגיע לגיל עשרים ולא נשא אשה היה מחויב לעזוב את העיר ורשות נתונה

לבאר שחייב האב להשיא אשה לבנו, היינו לעסוק בזיווג ולתת לו ממון, וכמו שאמרה הגמ' (לקמן ל: נ) קחו לבניכם נשים, וכן אמרו (כתובות קב.). כמה אתה נותן לבנך כך וכך.

כיוצא בזה הביא ברוח חיים (ס" כז אות ג) מספר לב מבין (תלמוד תורה דף ז), שהוכיח מהרבה אחרונים שחייב האב להשיא את בנו, הוא מממונו.

במהר"ט (יו"ד ס" כז) כתב, הדבר ידוע שנישואי הבן מצוה המוטלת על האב היא וכמו שאמרו בקידושין (ל: מהפסוק 'קחו לבניכם נשים', וכשדרך בני העיר שהחתן נותן תכשיטין לכלה, מצוה על האב ליתן, כמו שמצוה על האב לתת גדוניה לבתו בכדי שירצו לישא אותה, ולומדים זאת מהפסוק הזה עצמו שכתוב 'ואת בנותיכם תנו לאנשים', וכיון שמוטל עליו לקיים המצוה בגופו ובממונו הרי עליו גם מוטלת החובה לבקש לו את זיווגו, מנוח אשר ייטב לו.

וברוח חיים (אות ג) הביא מהלב מבין (תלמוד תורה דף ז), שהוכיח מהרבה אחרונים שחייב האב להשיא בניו הוא מממונו.

ובהגות עזר מקודש (שם ס"א) כתב שגם אם הבן אינו סמוך על שולחן אביו מחויב אביו להשיאו, ורק בזיווג שני אין האב מחויב.

אמנם באז נדברו (ח"ט ס" נא) כתב שכל זה כשיש לאב ממון בשביל לחתן את בניו, אבל אם אין לו ממון בכדי להשיא את בניו אינו מחויב להיכנס לחובות בשביל זה.

עוד דנו הפוסקים אם האב חייב לתת מממונו עבור נשואי בתו, כשיש לה כסף. בשו"ת בית דוד (יעיש, ס" עה) כתב שחייב האב להשיאה מכספו. אך בשו"ת דבר משה (ח"א ס" מה) כתב שהאב פטור להשיאה מכספו, כיון שיש לה בכדי להשיא את עצמה.

ברם כתב בלב מבין (שם) שלא נחלקו אלא בביתו אם האב חייב להשיא אותה כשיש לה כסף בעצמה, אבל בבנו חייב הוא להשיאו אף אם יש

לפקידי העיר שכל העובר על תקנה זו יגרשוהו מן העיר וירדפוהו עד חרמה בכל מאמצי כחם כפי ראות עיניהם עד מקום שידם מגעת. על תקנה זו חתמו כמה מגאונים הדור שהיו אז ביניהם רבי רפאל יצחק זרחיה אזולאי אביו של החיד"א ועוד. האחרונים שאחריהם דנו אם תקנה זו קיימת עד היום בירושלים וכן אם תקנה זו גם על ירושלים החדשה או רק על הרובע היהודי, ועיין ויואל משה (מאמר ישוב א"י אות קכא).

ובשו"ת יהודה יעלה (ח"ב ס" כד) כתב שמי שכבר הגיע לעשרים שנה ולא נשא שהקב"ה אומר תיפחנה עצמותיו, פשיטא דשהוי מצוה לא משהינן, ולא נהגו בכ"ה להמתין עד מילוי הלבנה, ואדרבא משום חסרון הלבנה רק סימנא בעלמא וחששא הוא שמא השעה זמן מוצלחת היא ושמא לא, אבל קללת הקב"ה הנ"ל הוא ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי, ולכן כל הקודם לישא אפי' בסוף החדש זכ' לשמים והוא זרזו ונשכר להוציא עצמו מקללה. וכן כתב בשו"ת נהרי אפרסמון (ס" כג).

בעניין זה יש להביא מצוואתו הנפלאה של הגאון ר' יוסף חיים זאננפעלד זצ"ל מרא דארעא דישראל (צילום כתב ידו, הובא בספר ירושלים של מעלה ח"ה עמוד יד) שעניין זה הוא הדבר היחידי שעליו הזהיר בצוואתו ליוצאי חלציו בכתבו 'בני שיחוי, אני מבקש שישתדלו להשיא בניהם קודם עשרים שנה'. ועיי"ש עוד שהובא שאמר שהתיקון הגדול למי שלא זכה להנשא קודם עשרים הוא להתעסק בשידוכים.

חיוב האב והאם בתשלום הוצאות הנישואין

בגמ': להשיאו אשה: מנלן דכתיב קחו נשים והולידו בנים ובנות וקחו לבניכם נשים ואת בנותיכם (קידושין ל, ב). בראב"ן (שו"ת בסוף הספר דף קמט:): כתב

פניני הלכה מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

לו לבן להשיא את עצמו, כיון שחיוב האב להשיא את בנו מממונו הוא יותר ברור מחיובו להשיא את בתו.

כל זה בנוגע לחיוב האב. ובנוגע לחיוב האם בהוצאות תשלום הנישואין כתב בבני אהובה (אישות פ"כ ה"א) לתלות זאת במחלוקת הפוסקים (שו"ע אהע"ז סי' קיג ס"א בהגה) אם נותנים לבת לצורך נישואיה מנכסי האם שנפלו לפני יורשים. ולהלכה, אין נותנים לבת פרנסת נישואין מנכסי ירושת האם, וממילא הוא הדין האם בחייה אינה צריכה לתת מכספה לצורך נישואי בתה.

אמנם במעשה רוקח (רמב"ם שם) כתב, שלפי הטעם האמור בגמ' שצריך האב ליתן לבתו לנדונייתה למלבושיה, כי היכי דקפצו עלה אינשי, נראה שאם אין לאב נכסים ויש לאם, הרי היא חייבת להשיאה מממונה, וכל מחלוקת הפוסקים אינה אלא אם מפרנסים את הבת לאחר מיתת אמה, אבל בחייה כשאין לאב ממון כדי להשיאה, מחויבת האם בזה.

קימה מלא קומתו מפני אביו ואמו בזמן הזה

בגמ': תנו רבנן שלשה שותפין הן באדם הקדוש ברוך הוא ואביו ואמו בזמן שאדם מכבד את אביו ואת אמו אמר הקדוש ברוך הוא מעלה אני עליהם כאילו דרתי ביניהם (קידושין ל, ב).

בספר חסידים (סי' קנב, ה"ד בדע"ת יו"ד סי' רמ ס"ט) כתב, רצונו של אדם זה הוא כבודו, ואפילו לכיבוד אב ואם, שאם לא כן אפילו צדיק גמור לא יוכל להנצל מן העבירה, כיצד אביו ואמו יושיטו לו הכוס או ימזגו וכמה דברים שאין אדם יכול להשמט מהם, ונמצא שלא כיבד את אביו ואמו, ולכן טוב הוא לכל יראי ה' שימחלו לבניהם את כבודם אף בלא ידיעתם כדי שלא להענישם, וכמו רב הונא שרקע בגדים בפני רבה בנו להקניטו לראות אם יכעוס ולא חשש משום כבודו שאולי יכעוס מפני שמחל לו מקודם.

בברית עולם (שם) העיר ממה שכתב בספר חסידים (סי' תקעג) שמה שאמרו האב שמחל על כבודו כבודו מחול, היינו מדיני אדם, אבל בדיני שמים חייב, וא"כ מה מועלת המחילה, וכתב לבאר ש"מ מועילה המחילה קצת. ועוד שאפשר לחלק שבדברים קלים כבודו מחול לגמרי.

והנה בשו"ע (יו"ד סי' רמ ס"ז) פסק המחבר, חייב לעמוד מפני אביו.

בתשובות והנהגות (ח"ג סי' רעו) העיר על מה שכיום לא מצאנו שנוהרים בזה ואין עושים כהוגן, ועל אף שהאב והאם מוחלים על כבודם מ"מ יסוד חיוב הקימה מפני אב הוא שהוקש כבודם לכבוד המקום וא"כ חייבים לקום, וכן דבר זה מועיל לחינוך הילדים ליראה ודרך ארץ מההורים, ולכן ראוי לכתחילה להנכס לקום מלא קומה שני פעמים ביום.

חולה שהרופאים קבעו שעישון הסיגריות מזיק לו במיוחד, אסור לבנו לקנות לו סיגריות, וכן כתב בעל הקובץ תשובות בקובץ מבקשי תורה (כרך ד עמוד קנב) שאב המבקש מבנו סיגריה על מנת לעשן, אע"ג שלדעת הרופאים העישון מזיק באופן כללי מ"מ חייב ליתן משום כיבוד אב ועדיין אין זה נכנס בגדר איסור, אבל אם הרופא קבע באופן מיוחד שהעישון עלול להזיק לאביו אף שאין בזה חשש סכנה, אין לשמוע לאביו משום שאז יש איסור לעשן ובמקום איסור אין דין כיבוד אב. וע"ע בשו"ת משנה הלכות (חי"ב סי' כג) מה שכתב בענין זה.

קניית סיגריות לאביו

בתוס' (ד"ה ר' טרפון): ועוד איתא בירושלמי דאמיה דר' ישמעאל כל שעתא ושעתא דהוה אתי רבי ישמעאל מבי מדרשא היתה רוחצת את רגליו והיתה שותה את המים. (קידושין לא, ב).

בפוסקים דנו על אב שמצווה לבנו שיקנה בעבורו סיגריות, אם מותר לו לקנותם עבורו על אף שהם מזיקים, או שמא אין זה בכלל כיבוד אב, כיון שזה הזיק לאב.

בספר חסידים (סי' רלד) כתב, מעשה באחד שחלה, בא הרופא אצלו לרפאותו, אמר לו אם תשתה מים תהיה בסכנה ואם תאכל מאכל פלוני תהיה בסכנה בנפשך, ואמר לבנו תן לי מים ואותו מאכל פלוני ואם לאו לא אמחול לך לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, אמרו לו הקהל אל תהי חושש בדבריו. [אלא אל תביא לו].

החיד"א (ברית עולם על הס"ח שם) הביא בשם מהר"י מולכו, שדברי הספר חסידים אינם אמורים אלא כשיש סכנה אם האב ישתה מים, אבל אם אין סכנה בזה עצמו, אף שהוא דבר המזיק ישמע הבן לאביו. וכך פסק לדינא בברכי יוסף (יו"ד סי' רמ סק"י).

אך בשו"ת קול גדול (סי' נד) כתב, שכל שיש סכנה בדבר פשוט שאין הבן צריך לשמוע לאביו, ואף כשאין סכנה בדבר אלא הדבר רק מזיק לאב, אין לכבדו בזה ואף שנהנה אביו לפי שעה.

וביאר שאין ללמוד להתיר ממה שאמרו בסוגיין על אמו של רבי ישמעאל שהיתה רוחצת רגלי בנה והיתה שותה את המים, ואעפ"כ לא מנע זאת רבי ישמעאל ממנה, מפני שבשתיית המים לא היה סכנה. אולם כל שיש סכנה בדבר אין לבן לכבד בזה את אביו, ואב שמחל על כבודו כבודו מחול, ובדאי האב יהיה בסוף תוהא על הראשונות, וימחל לו שלא קיים בקשתו, ועל כן אף אם אין בזה סכנת נפשות אלא רק הזיק, לא ישמע הבן לאביו ואין בזה מצוה אלא איסור.

ובשו"ת באר משה (ח"א סי' ס) כתב, באדם

הכנסת אורחים כשפריע לשלום בית

בגמ': מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשתה בנו של רבן גמליאל, והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם וכו'. (קידושין לב, ב).

הגאון רבי שלמה איגר בהנהגות שכתב לבנו (אות יג מובא במבוא לשו"ת שלו) כתב, גדר גדול גדרתי בעדי שאם אזמין איזה אורח, אצוה שלא להוסיף עבורו שום מין מאכל לכבודו, והיה זה למען שלא תמנע זוגתי לריבוי הטורח או ההוצאה, להרשות אותי על כך.

כיוצא בזה כתב בספר שיחת חולין של ת"ח (פ"א) שנכון שלא להרבות מאכלים יקרים בשביל האורח, אלא לתת לו מה שבני הבית אוכלים, וכך לא יהיה לו טורח להכניס אורחים בכל עת. ובהו ביאר מה שהקשו על דברי הגמ' (בבא מציעא פז.) שאברהם אבינו אמר לתת לאורחים קמח, ושרה אמרה סולת, והגמ' למדה מכך שאשה עיניה צרה באורחים יותר מן האיש, ולכאורה אדרבא הרי סולת משובה יותר מקמח, וכיצד למדו שעינה צרה באורחים. ולביאור הגמ' מיושב שהיות וסולת יקר מקמח, אם יתנו סולת הרי זה יגרום

הגאון הרבי רבי יהונתן אייבשיץ זי"ע

בעל "יערות דבש" ו"אורים ותומים" ועוד

כ"א אלול תקכ"ד

את השמות, שהחידושים על חושן משפט הם מתוקים מדבש, ונכון שיקרא בשם "יערות דבש", ואילו הספר מוסר ודרשות נוקבות נכון לכנותו בשם "אורים ותומים", כי הוא צריך להיות האורים תומים של כל אחד מן ישראל.

(באר הגן, גליון יז)

עפר לכל תהיה

עובדה היא בהרה"ק רבי יהונתן אייבשיץ זצ"ל, שפעם נזדמן לו להיות בימים הנוראים מחוץ לביתו, באחת הערים. דאגה אפפה את הרבי ר' יהונתן, כי איך ימצא מקום-תפלה ליד אדם ירא וחרד, שתפלתו מעומקא דלבא ובלב נשבר.

נכנס הרבי ר' יהונתן לביהכ"ס, והנה הוא רואה לפניו יהודי שהיה נראה עונה על משאלתו. נגש אל הגבאי ובקש ממנו שיתן לו מקום ליד אדם זה, שתפלתו בלב נשבר ובחמימות. מילא הגבאי את משאלתו, וקבע את מקומו בביהמ"ד ליד יהודי זה. והנה באמת, בערב יום כיפור במנחה, שמע הרבי ר' יהונתן את העומד לצדו, שאמר בשברון לב: "עפר אני בחיי" - "א שטיק ליים בין איך". נהנה הרבי ר' יהונתן מאוד, שהצליח בשכן ירא וחרד, לעמוד לצדו בתפלה.

אולם למחרת, כשהגיעו לקריאת התורה, קראו לאותו יהודי לעלות, ולפי דעתו המשובשת נתנו לו עליה שאינה מכובדת, אולי 'דביע', וכדומה. הוא עלה על הבימה, אל הגבאים, ובכל כחו צעק, "ער האט געמאכט א גיוואלד": היתכן? מדוע מבזים אותי ואין נותנים לי עליה מכובדת?!

כאשר שב למקומו, שאלו הגה"ק הרבי ר' יהונתן: "היתכן? אני רציתי לעמוד לידך כי ראיתך מתפלל בלב נשבר מעומק הלב וזועק "עפר אני בחיי", ולבסוף, בשביל מעט כבוד מדומה מקימים צעקות כאלה!..."

ענה הגאון: "לעולם הנני עניו, ברם, כלפי מי - כלפי רבונו של עולם, אבל לא כלפי ה"טשאוואַרגאַ" (הריקן - הכונה לגבאי) הזה!..." (שרפי קודש, עמ' תרמב)

נסתלק ביום ג' כ"א אלול תקכ"ד ומנו"כ בבית החיים באלטונא. מאז הסתלקותו נדפסו יותר מעשרים וחמשה מחיבוריו, ועדיין נותרו מחידושיו שלא הובאו לדפוס.

מרנא ה"חתם סופר" זי"ע חיבב מאוד את הספר "יערות דבש"

מרנא ה"חתם סופר" זי"ע חיבב מאוד את הספר "יערות דבש". ומתאמרא בשמיה דהחת"ס, שפעם אמר שספר "אורים ותומים" על חו"מ גם כן היה ביכלתו לעשות, אבל הספר "יערות דבש" לא, שהוא מלא בצדקות וקדושה של הרבי ר' יהונתן זי"ע.

ומובא בשם אחד הצדיקים, על ב' ספרי הרבי ר' יהונתן, ה"אורים ותומים" על חו"מ וה"יערות דבש" על עניני מוסר - שיותר ראוי להחליף

נולד בשנת תנ"ד בעיר פינטשוב לאביו הגאון רבי נתן נטע.

למד בישיבת הגאון רבי מאיר אייזנשטאט בעל "פנים מאירות" בעת שהיה אב"ד בקהילת פרוסטיץ (הסמוכה לאייבשיץ).

בשנת תס"ט כשעזב רבו ה"פנים מאירות" את פרוסטיץ וחזר לארץ מולדתו פולין לק"ק שידלאוויץ, עזב הוא אל דודו הגאון רבי אליעזר הלוי אייזנא אב"ד הלישוי ונתגדל אצלו בשנת ת"ע נלקח לחתן אצל הגאון רבי משה יצחק שפירא אב"ד בומסלא במדינת בוהמיה.

אחר נישואיו היה סמוך על שולחן חותנו וסייע לו בהוראת איסור והיתר. (ביערות דבש ח"א דרוש ט"ז כתב על חותנו: "הוא אשר לקחני מבית אבי באשר אבי ואמי עזבוני בילדותי והוא נתן לי את בתו לאשה וגדלני והלבשני לא חסר לנפשי מאומה"). זמן קצר אח"כ עבר לפראג לבית חותנו זקינו הגאון רבי אהרן יחיאל מיכל שפירא, בפראג קיבל תורה מתלמידי הגאון רבי אברהם ברוידא זצ"ל (ביניהם הגאון רבי יונה לנדסופר בעל שו"ת מעיל צדקה והגאון רבי נתנאל וייל בעל "קרן נתנאל") כשנתיים ישב בפראג, ובשנת תע"ג נסע להמבורג לבית אבי חמותו רבי מרדכי כהן.

בשנת תע"ד חזר לפראג ונבחר לדרן הקהילה ונתמנה לריש מתיבתא דמתא, ומשנת דע"ת לא פסקה ממנו ישיבה ולא חדל להרביץ תורה עד סוף ימיו.

אחר הסתלקות הגאון רבי דוד אופנהיים אב"ד פראג (ז' תשרי תצ"ז) נתמנה למלאות מקומו כאב"ד פראג, בשנת תק"א נקרא לשמש כאב"ד בקהילת מיץ שבצפת במקומו של ה"פני יהושע" שעבר לפרנקפורט דמיין. גם במיץ החזיק ישיבה גדולה.

בשנת תק"י הוזמן לשבת על כסא רבנות אה"ו (אלטונא, המבורג, וונדסבך) במקומו של הגאון רבי יחזקאל קצנלבויגן בעל שו"ת "כנסת יחזקאל" ובסוף שנת תק"י עבר ממי לאה"ו שם המשיך לתפוס ישיבה.

סמוך לפטירתו בשנת תקכ"ב הדפיס את ספרו "כרתי ופלת" על יו"ד ח"א (פרט לספר זה נדפסו כל חידושיו לאחר הסתלקותו).

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע

בעל שו"ת "עמק שאלה"
כ"ב אלול תרס"ג

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע נולד בשנת ת"ר לאביו הרה"ק רבי משולם זוסיא זי"ע.

בהיותו בן שש שנים התייתם מאמו, אביו ר' משולם זושא התחתן שנית ועבר להתגורר במדינת גאליציה, ואילו הרה"ק רמ"ד נשאר עם ב' אחיותיו אצל זקנים הרה"ק ר"י מטשערקאס זי"ע שהתגורר אז בהארנאסטייפל, ועל חיקו נתגדל.

שמו הטוב הלך למרחוק, ובהיותו רק בן י"ג שנה בחר בו הנה"ק בעל דברי חיים מצאנז זי"ע שגר במדינת גאליציה, כחתן לבתו מרת רייצא ע"ה.

אחרי שחלפו שבעת ימי המשתה ביקש הרה"ק מצאנז שהזוג יבוא אצלו לסמוך על שולחנו, אבל הרה"ק מטשערקאס אמר שקשה עליו פרידתו של נכדו ע"כ רוצה שישארו אצלו, וכן הוה, ושוב יחד עם הרה"ק מטשערקאס להארנאסטייפל.

שנתיים אחרי חתונתו, עקר זקיניו מטשערקאס את מגוריו מהארנאסטייפל ועבר לגור בטשערקאס, וגם רמ"ד הלך עמו לשם, והמשיך להתעלות במעלות התורה. כאשר נחלה הרה"ק מטשערקאס פנה ואמר לנכדו: צא להארנאסטייפל, הגיעה שעתך למלוך, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להפרד, וכך הוה, שרמ"ד יצא למלוך בהארנאסטייפל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושלוש שנים בלבד. הרה"ק מטשערקאס המשיך להנהיג את העדה בטשערקאס עוד שבע עשרה שנים.

באותו רגע נשתנו פניו. במוצאי שבת כ"ב אלול שנת תרס"ג ישב אל שלחנו לכתוב תשובה לאחמ"כ ישב לקבל חסידים שבאו לשחר פניו ב"קויטלעך" לפני ימים הנוראים, אחרי שסעד מלוא מלכה לקח שנית את התשובה ותיקן את יום הכתיבה במקום "אור ליום א" כתב "מוצאי שבת", ונכנס להדרו וקרוב לחצות פרהה נשמתו, והוא בן ס"ג שנים בלבד. זי"ע.

הכרת הטוב לנכדי הרה"ק מהארנאסטייפל

הרה"ק רבי ישכר דב מבעלזא זיע"א כיבד מאוד את צאצאי הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנאסטייפל זי"ע, משום הכרת הטוב שרחש כלפי ראש המשפחה הרה"ק מהארנאסטייפל, ומעשה שהיה כן היה: המהר"ד ואחיו הרה"ק רבי אריה לייב ממאגריב זיע"א נישאו שניהם בסמיכות זמן לנכדותיו של הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זיע"א. הרה"ק מטשערנאביל חפץ שישארו שניהם אצלו, ואילו הרה"ק מבעלזא רצה שרק אחד ישאר. ועל כן החליטו שיהיה הרה"ק מהארנאסטייפל שהיה בן בתו של הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זיע"א בנו של הרה"ק רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל זיע"א יכריע בנידון, והוא פסק שרק רבי ישכר דוב יישאר ורבי אריה לייב ישוב לבעלזא. וכיון שהוא גרם למהר"ד לשהות כמה שנים בצל חותנו זקיניו על כן חש כלפיו הכרת טובה, ומחמת זה כיבד את נכדיו. (ספיר ויהלום פר' צו ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

בשנת תרנ"ח לפ"ק קרא פעם אחת לבניו ואמר להם אמש ראיתי את דודי ר' דודל מטאלנא ז"ל בחלום, ואמר לי כי שמע כרוז בשמים שצריכים שמה לשני ר' מאטעלעך, אלא שהפציר בעדי להחיותני עוד חמש שנים, באשר כאן עלי אדמות צריכים לי יותר, באותו זמן היה מצב בריאותו הולך ופוחת.

בכל שנה היה נוהג לנסוע ליומא דהילולא של זקיניו שחל ביום י"ג אלול לטשערקאס, וכמנהג בית טשערנאביל חלץ נעליו בפתח האהל, וכססיים תפילתו חפש את נעליו ולא מצאם,

בס"ד
קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

לדיני ממונות הקש 1 | לענייני גיטין קידושין וענייני יוחסין הקש 2 | לשאר עניינים הקש 3

הגאון רבי ישראל מאיר הכהן מראדין זי"ע

בעל 'החפץ חיים' ו'משנה ברורה' כ"ד אלול תרצ"ג

הלא מוכרח להגיע, כי אם לא יגיע עתה למי יגיע?
לאור ירידת הדורות, למי יגיע מלך המשיח?

סיים מרן המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל זצוק"ל:
אם כך אמר החפץ חיים בדורו, כשהיו ארזי הלבנון
אדירי התורה, מה נאמר בזמננו, כשהגדולים
הולכים ומתמעטים. אם לא יבוא עתה, למי יבוא.

כל שיתא יומין מניה מתברכאן

מסופר, בעירו של מרן החפץ חיים היה סוחר
אחד, שהיה מאחר לסגור את חנותו בערב שבת,
ובמוצ"ש היה ממחר לפתוח אותה. הוכיחו הח"ח,
ואמר לו אמשול לך משל למה הדבר דומה,
לאותו גוי כפרי שלא ידע קרוא וכתוב, והיה
מביא את סחורתו לשוק מדי שבוע, והיה מוכר
אותה לסיטונאי, וכדי לדעת כמה שקים הוא
מוכר לסוחר, היה מוריד את כובעו, ועל כל שק
שמוריד, שם הקונה מטבע, ואח"כ סופרים את
המטבעות, ויודעים את מספר השקים. והנה הכפרי
מוריד שק, והסוחר שם מטבע, עד שהכובע
נתמלא במטבעות. הכפרי חיכה עד שהסוחר לא
ראהו, ולקח חופן מטבעות ושם בכיסו, והסוחר
אף שהרגיש בדבר, עשה עצמו כלא ראהו, ואמר
בלבו שיבוסם לו, הלא מעצמו הוא גונב. ואחרי
שהוריק את כל העגלה, ספר את המטבעות,
ושילם לו בהתאם, והכפרי הלך שמח בהרגשה
שרימה את הסוחר. בחזרתו לכפרו סיפר לחבריו
איך רימה את הסוחר, וגנב ממנו חופן מטבעות.
'טיפש' צעקו עליו חבריו, הלא מעצמך גנבת, ועל
כל מטבע שגנבת, הפסדת שק. אמר החפץ חיים
לסוחר, הלא כל ששת הימים מתברכים מהשבת
ככתוב בזוהר "כל שיתא יומין מניה מתברכאן",
וכל מה שמאריכים את השבת, הברכה שורה
ביתר שאת לששת הימים, ואילו אם מקצרים את
השבת גם הברכה מתקצרת.

רבינו נתבקש לשייבה של מעלה ביום כ"ד
אלול שנת תרצ"ג, זי"ע.

במשך שנתיים, ודאי יגיע מלך המשיח

סיפר המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין
זצוק"ל: זכורני שבימי החפץ חיים זצוק"ל, בא
לפניו אחד שהוצרך לנסוע לארצות הברית, ושאל
האם יסע לבדו או יקח עמו את בני משפחתו.
שאל אותו החפץ חיים: כמה זמן בדעתך להיות
בארצות הברית? ענה אותו יהודי - כך נדמה לי -
לתקופה של שנתיים בערך. אמר לו החפץ חיים:
במשך שנתיים, ודאי יגיע מלך המשיח.
שאלו השואל: רבי, האם הכוונה מצד החשבון
של הקעמפנער [כך נקרא אז הגאון המלב"ם
זצ"ל שיהיה כרב בעיר קעמפנא ובחיבורו לדניאל
(ח, יד) שיער שהגאולה תבוא באותה תקופה,
בשנת תפ"ח?]

ענה לו החפץ חיים: מצד חשבוננו של
הקעמפנער, הרי כבר נאמר: "סתומים הדברים
וחתומים עד עת קץ" (דניאל יב, ט). אך המשיח

הגה"צ ר' ישראל מאיר הכהן נולד בשנת
תקצ"ט.

בצעירותו למד בישיבה בוולנא, והתפרסם
כעילוי וצדיק.

רוב ימיו ישב בעירו ראדין, והתפרנס מחנות
שהחזיקה אשתו. מעולם לא נשא שום מישרה
רבנית; הקים ישיבה קטנה בראדין, שנהייתה
במשך השנים אחת החשובות בליטא.

כתב חיבורים רבים בהלכה ומוסר, שפירסמו
אותו מאוד, והשפעתם גדולה עד היום. חיבורו
ההלכתי הראשון היה ספר 'החפץ חיים' על הלכות
לשון הרע, ועל שמו כונה ר' ישראל מאיר כבר
בחיוו, וכך הוא מכונה עד היום, 'החפץ חיים'.

הוא כתב ספרי הלכה שימושיים שהזמן גרמן,
כמו ספר 'מתנה ישראל לחיילים בצבא הצאר';
כמו - כן חיבר ספרים בהלכות קודשים ומקדש,
ואף פתח 'כולל ללימוד קודשים. חיבורו הגדול
הוא ספר 'משנה ברורה' על שו"ע אר"ח בשישה
כרכים, שבהכנתו עסק במשך כ"ח שנים, וכל
כרך נדפס מייד בסיום הכנתו.

ספר 'משנה ברורה' התפשט במהירות עצומה
בעם ישראל, ומהווה עד היום את ספר הפסיקה
העיקרי בחלק אר"ח בציבור האשכנזי, וספר הלכה
חשוב ביותר לכל עם ישראל. ספר 'משנה ברורה'
כולל ביאור בעל שלושה חלקים שכתב החפץ -
חיים: 'משנה ברורה' עצמו, שהוא ביאור פסקי
השו"ע, הוספת פריטים הלכתיים, והכרעת ההלכה
במקום מחלוקת הפוסקים; 'ביאור הלכה', הכולל
דיונים הלכתיים ארוכים יותר; ו'שער הציון',
בו נמצאים מקורות ההלכה בפוסקים להלכות
המובאות במשנה - ברורה ועוד הערות קצרות.

החפץ חיים חיבר עשרות ספרים קטנים
וקונטרסים בענייני הלכה והנהגה שונים, שקובצו
בכמה כרכים תחת הכותרת 'כל כתבי החפץ חיים'.

הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב זי"ע

המגיד מזלאטשוב

כ"ה אלול תקמ"ג

לה: אני מקבל על עצמי לכלכל אתכם בהרחבה, ומעתה אל תפריעי את בעלך הקדוש בענייני הפרנסה כי אם תבואי אלי כל שבוע ואתן לך סכום נכבד שיספיק בהרחבה על כל הצטרכויות. ואכן ההוא קיים את הבטחתו במלואה ודאג לכל מחסורם בכבוד ובהרחבה.

עברו כמה שבועות מאז והרבנית מתפלת לראות כי בעלה אינו שואל כלל מהיכן כל ההרחבה הזאת בתקופה האחרונה, עד שהרהיבה עוז ושאלה אותו, האמנם אין אתה מבחין שלאחרונה איני מטרידה אותך כלל מענייני הפרנסה, מדוע אינך מתעניין כלל על הדבר. ותוך כדי כך סיפרה לו על פלוני שהתחיל לדאוג לכל צרכיהם ושולח להם כל שבוע סכום נכבד למחייתם.

שמע הצדיק את הדברים ופניו נשתנו לרעה והתחיל לטעון לנוכח אשתו: מה עשית לי, הלא עד עכשיו הייתי תלוי תמיד בחסדי ה' יתברך כמאמר הגמרא (חולין פד:): שאשתו ובניו של אדם תלויים בו והוא תלוי במי שאמר והיה העולם, ולכן כל אימת שהיה מצב הפרנסה דחוק ידעתי כי הרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי, ובעת שכזאת הייתי מפשפש במעשי ועוסק בתשובה עד שהקב"ה היה מקבל את תפילתי ושולח לי מחייתי, וכך הייתי כל ימי קרוב אל ה'. אך כאשר בא פלוני זה ושולח לי בקביעות את כל הצטרכותי הרי נגזל ממני חלק זה של ההתקרבות לבוראינו יתברך.

(ספיר ויהלום פר' מצודע ע"ט - להגדה ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

זי"ע"א, שבצעירותו היה חי בדחקות איומה, עד כדי כך שבניו ביתו היו רעבים לפת לחם ממש, אך כל זה לא היה מפריע בעדו מלעסוק בתורה ועבודה ביום ובלילה.

פעם הגיע איזה יהודי נכבד לביתו בכדי להיזכר לפניו בדבר ישועה ורחמים, ומה מאד גדלה תדהמתו בראותו את גודל הדחקות והעניות השוררת בביתו של הצדיק, ומה גם לאחר שהרבנית תיארה בפניו את גודל הלחץ וזו הדחק אשר כבר עבר את כל כח הסבל. הלה שמע את הכל וייהם לבבו בקרבו ופנה אל הרבנית ואמר

הרה"ק מו"ה רבי יחיאל מיכל המגיד מזלאטשוב זי"ע נולד בשנת תפ"א בבראדי, לאביו הרה"ק המוכיח רבי יצחק מדראהביטש זי"ע. בצעירותו עלה ונתעלה בתורה ובקדושה מפי אביו.

אח"כ היה מהאירות שבחבורת לומדי הקלויז הגודע בבראדי, ראש הקלויז הגאון רבי חיים צאנזר העיד שהינו לומד תורה לשמו, זכה להסתופף בצל מרן הבעש"ט, אשר העיד בו שלא טעם טעם חטא מימיו. אחר פטירת הבעש"ט הסתופף בצל המגיד הק' ממעזריטש כפי שהראו לו משמים. נודע כמגיד מישורים. היה נודד מעיר לעיר ומוכיח את העם בדרשותיו. וקירב רבים לתורת השם. גדולי דורו חרזו לשמו, והרה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע התבטא שכאשר הוא לובש את מלבושו לקראת התפילה ומחבר את הקרסים הינו ממשיך שפע למעלה לשמונים אלף כיתות מלאכים והוא חיותם. רבים היו תלמידיו הקדושים, וביניהם החוזה מלובלין, ה"סבא" משפאלי, הרה"ק מאפטא, הרה"ק ר' ארון לייב מפרימשלאן, הרה"ק ר' מרדכילה נשכיוער, ועוד רבים.

בעת רעוא דרעוין בשב"ק פרשת ניצבים וילך כ"ה באלול תקמ"א, השיב נפשו לאלקים בקראו "שמע ישראל". ועל מצבתו נרשם שנת ו"קמת" (כנראה עם הכולל) ועלית אל המקום.

זכה להעמיד חמשת בנים קדושים, שעליהם אמר "הבאתי לעולם ה' בנים כנגד ה' חומשי תורה, הרה"ק רבי יוסף מיאמפלא, רבי יצחק מראדוויל, רבי זאב מואבאריז, רבי משה מזווהעל, ורבי מרדכי מקערמניץ, זכותם יגן עלינו.

דברי תורתו נאספו בספר "מים רבים" תורת המגיד מזלאטשוב.

הטעם שענינו של אדם רגישות לעפר

כתבו הספרים הקדושים, שהזהירות הגדולה ביותר צריך על העיניים שהן הרגישות ביותר, וכה שח הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע, שבכל גופו של אדם אין שום אבר שינזק אם יכנס לשם מעט עפר חוץ מהעיניים, שאם יכנס לשם עפר יכול הדבר להביאו לכלל סכנה, כי עיניו של אדם הם אבר נעלה ובה משכן שכינה, לכן אפילו מעט מן העפר מזיקו, [אך במיתתו שוב ממלאים לו עפר בעיניו כי השכינה כבר נסתלקה משם] עכ"ד.

מדוע לא רצה לקבל תמיכה קבוע מידי בשר ודם

מסופר על הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב

הגה"ק רבי עמרם בלום זי"ע אב"ד אויפאלו וב' בית שערים' כ"ו אלול תרס"ז

הגה"ק גאב"ד טשעבין זי"ע, ובין הדברים כאשר הזכירו את התשובה הזאת שכתב ה"בית שערים" אל ה"כוכב מיעקב", אמר הרב מטשעבין, שיוסיף לו פרט חשוב אודות התשובה הארוכה הזאת, שבעת שהתשובה הגיעה מה"בית שערים" אל אביו ה"כוכב מיעקב", התחיל הכומ"ץ לעיין בה במשך שבועיים, וכל אותו הזמן עיין ולמד רק את התשובה הזאת, ומרוב עמקות העיון שנכתבה התשובה, נתקף הכומ"ץ בכאבי ראש עזים, עד שהיה מוכרח לקשור את ראשו במטפחת על מנת להקל מכאביו.

עקב חריפותו הגדולה של ה"בית שערים", היו כמה אינשי דלא מעלי שלא יכלו לסבול את חריפותו ושנינותו, והתחילו לרדפו ולרדת לחייו. בענין זה כבר הזכרתי כמה פעמים את דבריו הנפלאים של זקני בשו"ת "חתם סופר" (ח"ו סי' נ"ט) - "יודעת את אשר מרגלא בפומי תמיד, אין יעקב שלא יפגענו לבן, ומעטי לבן שיפגעו בהם יעקב, שמור זה כי הוא אמת ובחון הדברים ותרואם אמיתיים, ורצוני כי ברית כרותה כל תלמיד חכם וצדיק המכונה יעקב, יש לו מצירים נגדו המכונים לבן, אמנם מעטים הם הרשעים האלו אשר ימצאו נגדם מי שהוא אחיהם ברמאות כיעקב נגד לבן, עכ"ל.

ואספירה כמו, כי ה"בית שערים" היה בתחילה אב"ד בחוסט - אחרי פטירת הגה"ק מהר"ם שיק זי"ע, ובאותה תקופה היה אב"ד בעיר מאד הגה"ק רבי יואל צבי ראטה זי"ע בעל "בית היוצר". פעם אחת נפגש ה"בית שערים" מחוסט עם ה"בית היוצר" ממאד, וה"בית שערים" ביקש ממנו שיואל בטובו להחליף אותו את הרבנות בעירו, כי חוסט היתה עיר גדולה ומכובדת, ולכן היו הרבה אנשים שהציקו לה"בית שערים", ולכן חפץ מאוד לילך להתגורר במאד שהיתה עיר קטנה מאוד, ושם יוכל לשבת על התורה ועל העבודה בהרחבת הדעת בהשקט ובטח. ובאמת, ה"בית היוצר" הסכים להתחלף עם ה"בית שערים", וכעבור תקופה הגיע ה"בית היוצר" לדור בחוסט, ואילו ה"בית שערים" עבר למאד. לפני איזה שנים הזדמן לי לבקר במאד, ובאמת נוכחתי לראות שהיא עיר קטנה שאין מה לעשות בה חוץ מלימוד התורה, והיא כעין העיר אונסדורף שעליה המליץ הגה"ק בעל "באר שמואל" זי"ע מאונסדורף, שהיא עיר כ"כ קטנה עד שאין מה לעשות בה חוץ מללמוד כל היום וכל הלילה.

שיחות מלוה - להגה"צ רבי נתן גשטטר זצ"ל

בעל "כתב סופר" זי"ע, וגם למד אצל הגה"ק רבי מאיר פערל זי"ע אב"ד קראלי. בכמה מתשובותיו הוא חותם בסוף בהאי לישנא - "עמרם הק' בלוהם בק"ק הג"ל, נכד להגה"ק מאוה"ג מו"ה עמרם חסידא זצוק"ל מנוחתו כבוד בצפת הברייה". בתוך ספרו "בית שערים" (או"ח סי' ש"ז) ישנה תשובה המופנית להגה"ק רבי יעקב מהרמילוב זי"ע בעל "כוכב מיעקב", בענין ציץ מרצה, והגר"ע בלום כתב לו תשובה ארוכה שאורכה ארבע עשרה עמודים גדולים. ראיתי מובא שאחד מנכדי ה"בית שערים" הגיע פעם לבקר במעון קדשו של

רבינו נולד בשנת תקצ"ד לאביו הג"ר יצחק יעקב, שכיחן כאב בית דין בעיר, ולאמו בת הגה"ק רבי עמרם רוזנבוים, (רבי עמרם חסידא), שעל שמו נקרא.

בצעירותו עברה משפחתו לקרולי. בילדותו למד עם הגאון שלמה זלמן אולמן ממאקווא, שהתרשם ממנו לאחר פגישה מזדמנת ביניהם. בהיותו כבן י"ז נפטר אביו, ומאז דאג ללימודו רב העיר הג"ר מאיר פרלס.

לאחר כמה שנים, עבר ללמוד בישיבת פרשבורג אצל הגה"צ הכתב סופר למשך זמן קצר. בשנת תר"י עבר ללמוד בישיבתו של הגאון רבי חיים סופר בימרינג, שם למד במשך שנתיים.

לאחר נישואיו התגורר בעיירה אלמושד, וכשנפטר רב הקהילה בשנת תר"ח התמנה לכהן תחתיו. באלמושד התאלמן מאשתו הראשונה, ונישא בשנית לבת הג"ר חיים יוסף דב כהנא מקרסנה, נכדו של הגה"צ ר' יהודה כהנא הלר.

בשנת תרכ"ד התמנה לרבה של מאד, שם ניהל ישיבה גדולה, שהגיעה בשיאה לכמה מאות תלמידים. בשנת תרמ"א נבחר למלא את מקומו של הגה"ק המהר"ם שיק ברבנות העיר חוסט, וגם בה עמד בראשות ישיבה. לאחר כשנתיים, החליף את משרת הרבנות עם חברו הגה"צ יואל צבי ראטה, שכיחן כרב בעיירה ברטו-אויפאלו, כך שהרב ראטה עבר לכהן בחוסט והרב בלום ישב על כיסא הרבנות בברטו-אויפאלו. גם בברטו-אויפאלו ניהל ישיבה גדולה. בתפקיד זה כיהן במשך כה שנה, עד לפטירתו.

שמו התפרסם ברחבי הונגריה, והוא הפך לאחד מגדולי משיבי התשובות ההלכתיות בדורו, ורבנים מכל קצו הונגריה פנו אליו בשאלותיהם. רבינו נתבקש לישיבה של מעלה בכ"ו באלול תרס"ז.

חריפותו הגדולה

הגר"ע בלום היה גאון חריף ומחודד מאוד, וספרו מלא וגדוש בחריפות ובקיאיות, ובתחילה נדפס ממנו "בית שערים" על א"ח ובהם ארבע מאות תשובות בהלכה, ולפני המלחמה בשנת ת"ש הדפיסו גם חלק י"ד, וכנראה שבצוק העתים נאבדו שאר החלקים על חר"מ ואה"ז.

הגר"ע בלום היה תלמידם של הגה"ק בעל "יריעות שלמה" זי"ע [בנו של זקני הגה"ק רבי שלום חריף זי"ע אב"ד לאקנבאך ובעל "דברי ר"ש"], כמ"כ למד משך שנה אחת אצל זקניו מרן

שוב יום אחד לפני מיתתך

מושכב על הארץ אחר הסתלקותו לגזי מרומים, לפני יציאת הלוי, יזמרו את הניגון שלו שחיבר על בר"ה יכתבון. ולפלא שבעתותי רצון מיוחדים בחר לנגן ניגון זה כגון בשמחות נישואין של יוצ"ח טרם נישגש לעשות ריקודין של מצוה טאנץ ואין אתנו יודעים עד מה ומה עמקו מחשבותיו הקדושות, וידוע מאמר חז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך (זכור לאברהם) ח"ד עמוד שמג).

כתב רבינו האור החיים הקדוש זיע"א בפרשת בחוקותי (האופן המ"א): עוד ירמוז על דרך אומרם ז"ל (אבות פ"ב מ"י) 'שוב יום אחד לפני מיתתך', שבזה יהיה כל ימיו בתשובה, והוא מאמר 'אם בחקתי' שהיא גזירת המיתה שחקק ה' שאין מידו מציל, אם 'תלכו' בהם שכל יום יאמר למחר ימות, בזה ודאי 'זאת מצותי תשמרו ועשיתם אותם'.

על הפסוק (דברים כט ט): 'אתם נצבים היום כלכם לפני ה' אלקיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריתכם כל איש ישראל, דקדק רבינו האביר יעקב זיע"א, למה אמר תיבת 'היום', וגם תיבת 'נצבים' נראית כמיותרת, שכן היה לו לומר רק 'אתם כולכם לפני ה' אלקיכם'.

וכך תירץ בספרו 'פתוחי חותם': ואפשר לרמוז דתיבת 'נצבים' גימטריא 'קצב'. ובא לומר משה רבינו ע"ה לישראל, דקיימו מה שאמר התנא (אבות ב י) 'שוב יום אחד לפני מיתתך', דהיינו, דבכל יום ויום

יחשוב שמא באותו יום הגיעה עת פקודתו, ונמצא כל ימיו בתשובה ומונע עצמו מלחטוא. ומי שעושה כזה הוא המקיים 'שויתי ה' לנגדי תמיד' (תהלים טז ח). וזהו שנאמר 'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם, הכוונה, אימתי תקראו שאתם עומדים לפני ה' ויראים ממנו, בזמן שאתם חושבים בכל יום להפטור מן העולם, וכן יום אחר יום כל ימי חייכם, דבזה נמצאו כל ימיכם בתשובה ותקראו תמיד עומדים לפני ה' אלקיכם. וזהו 'נצבים היום', 'נצבים' גימטריא 'קצב'. והכי קאמר: 'קצב היום' דהיינו, כל יום שאתה חי, אמור היום הגיעה הקצבה שלי, ובזה תהיה בשלמות כל ימך.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

בתשובה לשאלת הרה"ק רבי משה מסאמבור זיע"א, אם הרה"ק הרבי רבי אלימלך מליזענסק זיע"א הגיה אחריו צוואה, השיב לו בנו הרה"ק רבי אלעזר זיע"א, כי יש לראות את כל הספר 'נועם אלימלך' כצוואתו הקדושה של אביו לדורי דורות, שכן כל ימיו קיים את דברי חז"ל 'שוב יום אחד לפני מיתתך' וכל רגע ורגע מסר את נפשו לכבוד השי"ת ודין חיבורו זה כדין צוואת יום האחרון (הרה"א מליזענסק עמוד שי).

חסיד אחד נסע להרה"ק רבי חנוך העניך מאלכסנדר זיע"א. פעם אחת פתאום לקח אותו הרבי על החגורה והלך עמו לטייל. ואמר לו בזה הלשון: ידידי, מה יהיה אם יקח אותנו עתה לבית דין של מעלה, מה נאמר ומה נצטדק. ויצא החסיד מרוב פחד ונתעלף. עד שהוכרחו לעשות מעשה להחזירו לחיים (שיח שרפי קודש מערכת תשובה).

באיגרת אחת כתב הרה"ק מתולדות אהרן זיע"א: לפני הרבה שנים, כשהייתי מתגורר בבית יתומים דיסקין, ושמעתי שם בשם הגאון רבי יוסף חיים זאננפעלד ז"ל שאמר שמיום שהגיע לארבעים שנה לא שכח אף יום אחד לעשות חשבון מיום הפטירה, וזאת עשה גם עלי רושם לעשות זה החשבון, עכ"ל.

גם תחת אחד השיחים סיפר על הגה"ק רבי יוסף חיים זצ"ל, שלעת זקנתו היה שוהה בבנין בית היתומים דיסקין שליד שכונת גבעת שאול, והרגיש שכוחותיו נחלשים ודלים וביקש לחזור לדירתו

שבעיר העתיקה, באומרו שהוא זקן ואינו יודע קיצו, ולכן הוא לא רוצה להטריח את החברה קדישא שישאו אותו מהלך רב כזה. ואחד הנוכחים שאל מה כוונתו בסיפורו בזה. והשיב: מיום שנעשיתי בן ארבעים שנה אינו עובר יום שלא יחדתי זמן לחשוב או לדבר ולהתבונן לעצמו מיום המיתה ולעשות חשבון הנפש. והוסיף: איני יכול לומר ארבעים שנה ממש, אבל מאז שאני מכיר עצמי לא עבר עלי יום מבלי שאתבונן בזה, ואני מתאר לעצמי איך לוקחים אותי ומורידים אותי על הארץ מכוסה בטלית ועושים ההלויה ואח"כ מכסים אותי בעפר וכל הסדר.

כמו"כ מסר לשנים מתלמידיו המקורבים שבשעה שיהא

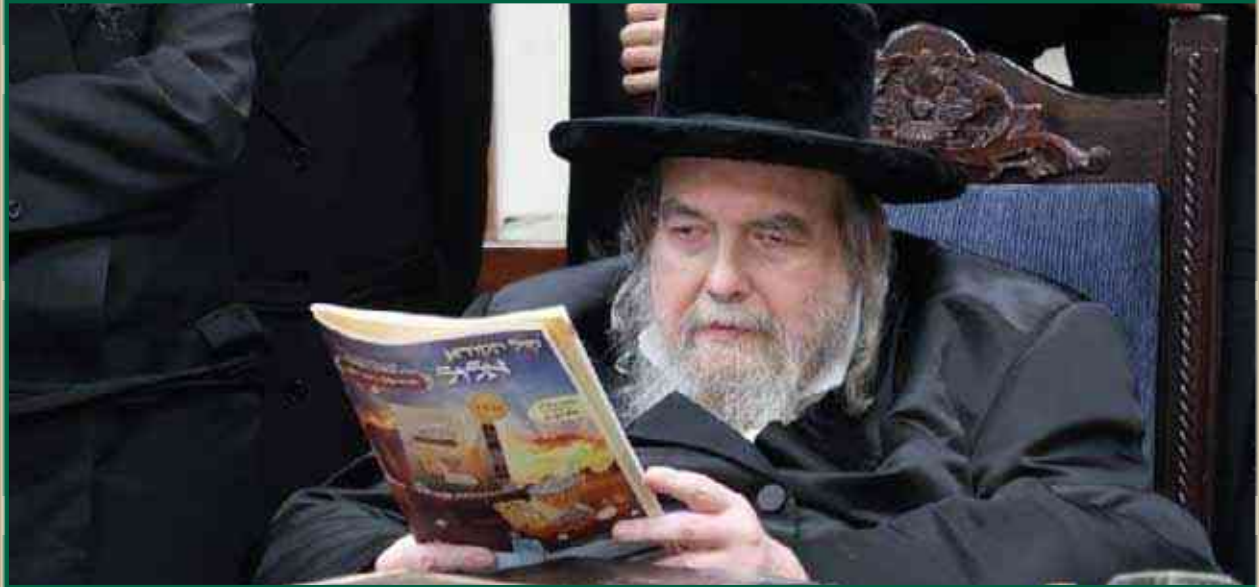
בהיכל הקודש • מורינו הרב שליט"א אב"ד באר ישראל בביקור אצל כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א

כ"ק אדמו"ר מבעלזא שליט"א התעניין על ספרי החסידות שעומדים לצאת בעז"ה בשנה הקרובה ובראשם בעל שם טוב המבואר על התורה. וכן על ספרי ההלכה החדשים, הרמב"ם המבואר והשולחן ערוך המבואר. בשיח הקודש אודות הספר החדש "ספיר ויהלום", אמר הרב שליט"א מתוך מה שמובא בספר הסברו של הרה"ק השר שלום מבעלזא זיע"א אודות הלכות ראש השנה בשולחן ערוך (או"ח סי' תקפא ס"א), פתח מרן רבינו יוסף קארו במילים 'נוהגים לקום באשמרת לומר סליחות ותחנונים'. ותמה הרב הקדוש רבי שלום מבעלזא זיע"א לפרש הדבר. כיון שדרכו של מרן מחבר השולחן ערוך לכתוב את פסקי ההלכות, ואילו רבינו משה איסרליש – הרמ"א מוסיף על דבריו את המנהג הנהוג בארצות אשכנז, ומדוע חרג המחבר ממנהגו במקום זה, והביא תחילה את המנהג?

והסביר הרב הקדוש מבעלזא במתק לשונו, שכיון שהימים הנוראים ימי דין הם רצה מרן המחבר להמתיק את הדין ולבטלו. וכיון ששנינו (ירושלמי יבמות פ"ב ה"א) 'מנהג מבטל דין', כלומר, מנהג שנהגו בו ישראל כחו גדול לבטל מפניו אפילו הלכה פסוקה, הרי שמנהג ישראל ממתיק את הדין ומבטלו. ועל כן פתח המחבר הלכות אלו במנהג ישראל בניגוד למנהג, על מנת לבטל ולהמתיק את הדינים השורים בזמן זה.

והוסיף שיש לפרש על פי זה מה שמובא במדרש (שיר השירים רבה, ה) על הפסוק בשיר השירים (ה י) 'דודי צה ואדום', צה לי בראש השנה, ואדום לי כל ימות השנה. שיש לומר דרך רמז 'צה' בנימטריא 'מנהג'. כי הכוח של ראש השנה הוא הכוח של מנהג שמבטל את הדין שנרמז ב'אדום'.

שיעורים לחברי הכולל בהלכות ארבעת המינים

הגאון רבי אברהם ליון שליט"א מרבני בית שמש

הגאון רבי שמואל יוסף שטיצברג שליט"א מרבני בית שמש

הדש בממלכת התורה

דבר בעתו

מהזוד המבואר מתיבתא לראש השנה ויום הכפורים

בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' מהזוד מפואר ומבואר לתפילת ראש השנה ויום כפור, בו תבוא ברינה כוונת התפילה בנעימה קדושה כאחד יחד עם תבותיה בתפארה, ביאור לכל התפילות בשפה ברורה, משולב בתוך תיבות בתפילה, מבוא כולל, מצוות היום, התפילות והמנהגים, הקדמה מפורטת לכל תפלה ופיוט, על מה נוסדו ומקורם בקודש, פסקי דינים ופניני מנהג וטעמים, המשוכצים במקומם בסדר התפילות. אוצרות חכמה והלכה, אגדה דרוש ומוסר להרחבת והעשרת היריעה.

דבר בעתו

אוצר האריז"ל ראש השנה

מהדורת 'שראן' מכון 'אור לישרים' - נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' כתבי האריז"ל, מנהגים, וכוננות הדש"ש על ראש השנה.

דבר בעתו

סט 5 מהזודים

בכריכת דמוי עור, נוסח ספרד ראשכנז בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' סט 5 מהזודים עם ביאורי מילים, בכריכת דמוי עור קשה מהודרת, במגוון צבעים.

דבר בעתו

ליקוטי תולדות יעקב יוסף על הודש תשרי

מכון 'אור לישרים' - נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' ליקוטים מתורת רבי יעקב יוסף הכהן מפולנאה זצ"ל, על ענייני חודש תשרי וירח האיתנים. מלוקט מכל כתביו, במהדורה מפוארת ומבוארת, עם הערות וצינונים.

דבר בעתו

אוצר פניני החסידות ראש השנה

מהדורת 'קרן טללי ברכה' מכון 'אור לישרים' - נהריה, בהוצאת ממלכת התורה 'עוז והדר' ליקוט דברי רבותינו מאורי הדורות נאוני ישראל ורועי החסידות בלשונם, מעשי צדיקים, משא קודש מאת כ"ק אדמו"ר רבי דוד אביחצירא שליט"א, וספיד ויהלום מהגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א.

מילין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבן עזרא שליט"א

מִילָתָא חֻדְשָׁא

חֻדְשָׁא דְאַזְרֵייתָא
יְסוּד חֻדְשׁ וּנְפִלָא עַל הַפְּרָשָׁה

חודש אלול מסייע למילת הלב

ונוסף גם **ואת לבב זרעך**. ואילו כשנכתב על האדם נכתב רק 'ומלתם את ערלת לבבכם'. וזהו חסד עצום שעשה לנו הא-ל-יתעלה, שנתן כח לתשובה להשפיע גם על זרעונו.

ימים אלו נקראים ימי רצון

אם בכל השנה כח מילת הלב גדול כל כך עד כדי שיכול להשפיע אף על לבב זרעו, על אחת כמה וכמה בימים אלו ימי אלול. וכבר כתב **בשפת אמת** (ליקוטים לברית מילה ד"ה מילה בשמיני) שכמו שעל ידי הסרת הערלה מתגלה הארה מלמעלה, כמו כן על ידי התשובה ומילת ערלת הלב מתחדש הארה חדשה, כמו שנאמר (ירמיה ג כב) 'ארפא משובתיכם', מילה ותשובה מביאין הרפואה. וכמו שנכרתו י"ג בריתות על המילה, כמו כן על ידי התשובה נפתחו י"ג מדות הרחמים, שכל זה התגלות הנהגה עליונה שלמעלה מן הטבע.

והרי ימים אלו נקראים ימי רצון מטעם זה, שמתגלים בהם י"ג מכילין דרחמי, וכמו שכתב **השפת אמת** (לחודש אלול תרס"א ד"ה על חודש) שלעולם יש התגלות הי"ג מידות בימים האלה בכח התעוררות התשובה, ולכך נקראים ימי הרחמים והסליחות, שי"ג המידות המתגלים בהם משפיעים רחמים וכפרה. אם כן נוסף בזמן הזה כח כמו במילה.

וכאשר באים יחדיו כח המילה, מילת הלב, וכח התשובה, וביחוד בימים אלו שמתגלים בהם י"ג מכילין דרחמי, בוודאי כוחם גדול מאוד, ויש סיוע חזק ורחמים מן השמים לקבל את האדם בתשובה, וכיון שחטאי הדם משפיעים פגם אצל צאצאיו, ממילא הזמן הוא בחודש אלול לתקן בתשובתו גם לבב זרעו אחריו, וכמו שנרמז בפסוק **ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך**, לעורר מילת ערלת הלב גם אצל זרעו אחריו.

(ד"ה ומל) שחטאי האדם מביאים פגם גם בזרעו, ולכן אמר הכתוב שעל ידי **ומל ה' את לבבך** שתשוב אתה בתשובה שלימה, תסיר את הפגם שבא מהחטאים שלך גם ב'לבב זרעך'.

אמנם נראה כי כאשר הציווי הוא על האדם שימול את לבבו, נאמר 'ומלתם את ערלת לבבכם' ולא נזכר זרעו, וזאת, כי בכח בשר ודם לתקן רק את עצמו, ואינו יכול להמשיך את התיקון גם לזרעו, ואף שהפגם בא ממנו, אך אין באפשרותו להשפיע תיקון על אחרים. אך הקב"ה עושה לנו טובה כפולה ומכופלת שיתוקן גם זרעו שכבר אינו בידו, ולכן כשהקב"ה הוא המל את לבבנו, נכתב **ומל ה' את לבבך**

ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך וגו' (ל ו). דרשו דורשי רשומות (ראה בעל הטורים) **את לבבך ואת לבב**, ראשי תיבות 'אלול', שבחודש הזה יש סיוע מן השמים לכל אחד להסיר את ערלת לבבו, כי כמו שבערלת הבשר מחויב כל איש ישראל להסירה, כן על האדם למול את ערלת ליבו ולשוב בתשובה.

מילת הלב משפיעה גם על זרעו אחריו ויש להתבונן בלשון הפסוק **את לבבך ואת לבב זרעך**, הרי התורה דיברה עם כל אחד ואחד, ולכל אחד נאמר שימול את לבבו, ומדוע אם כן נזכרה מילת לב הצאצאים, הרי הם גם הם בעצמם בכלל המה שנאמר 'לבבך'. פירש **דברי יחזקאל**

מִילָתָא דְפְּרִיָאָה

הברכה על ידי הבחירה בטוב

החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך (ל יט).

פעם באו אב ובנו לפני בעל החפץ חיים ע"ה להתברך מפיו לרגל הבר מצוה של הבן, ואמר להם החפץ חיים שאין הברכה תלויה במברך אלא באדם עצמו, שכן כתוב בתורה **החיים והמוות נתתי לפניך הברכה והקללה ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך**, ואם יבחר בדרך הטוב ממילא תבוא עליו ברכת התורה.

שיהיו המצוות מלאים חיות

יש לתמוה איך יצוה הבורא לקיים מצוותיו כדי שנזכה לחיים, והרי עיקר העבודה הרצויה היא לשמו יתברך שלא על מנת לקבל פרס. פירש **הרה"ק רבי יחיאל מיכל מזלאטשוב ע"ה**, שהמקיים מצוות מתוך אהבה ויראה ובכונה נכונה, אזי יש במצוה היא חיות רוחנית להשפיע ברכה ורחמים ושפע חיים לכל באי עולם, ובפרט למקיים אותה ולזרעו אחריו, אבל מצוה שאינה אלא במעשה בלי חיות פנימית אין בה כח להמשיך ברכה לעולם. וזהו שציוה הכתוב **ובחרת בחיים** שיהיו המצוות מלאים בחיות רוחנית **למען תחיה אתה וזרעך**, שיהיו המצוות בבחינת חיים המשפיעים חיות לך ולזרעך אחרך.

הכרעת הדין בשמים על פי בית דין של מטה

טובה כאשר היתה טובה כבר מראשיתה, אבל אלישע בן אבויה היה בו פגם ופסול כבר מראשיתו, ולפיכך היתה אחריתו גרועה כל כך ולא זכה שתעמוד לו תורתו להצילו מן החטא.

כוונה בלתי רצויה של אביו השפיעה עליו לזקנותו

ומביא הירושלמי שכבר מראשיתו של אחר היתה מעורבת כוונה בלתי כשרה של אביו, כי בסעודת הברית של אחר היו מסובים כל גדולי ירושלים, ובשעה שפנו המסובים לרקוד ולשמוח היו רבי אליעזר ורבי יהושע מתעסקים בדברי תורה עד שירדה אש מן השמים והקיפה אותם, וכיון שנבהל אבויה שמא יגרמו לשרוף את ביתו, נענו ואמרו לו שזהו כוחה של התורה שניתנה באש, ודברי התורה בפיהם ששים ושמחים כנתינתם מסיני, וכששמע אבויה גודל מעלת התורה ועוסקיה קיבל על עצמו להפריש את בנו שיהיה קודש לעסק התורה. ומכל מקום מאחר שלא היתה כוונת אבויה לשם שמים ולא נתכוון אלא כדי לזכות לכבוד בזכות בנו, על כן לא היתה תורתו רצויה ולא הועילה להשיבו למוטב וסופו שירד מדחי אל דחי עד שנעלו שערי תשובה בפניו.

זהירות ממאכלות אסורות המטמטמות את הלב

ועוד הביאו בירושלמי שם שכשהיתה אמו של אחר מעוברת ממנו הריחה ריח של תקרובת עבודה זרה, והיה אותו המין מפעפע בגופה כארס של נחש. ומה נורא הדבר ומפליא עד כמה כח השפעת ההורים על צאצאיהם, עד כדי כך שאחרי שגם כשכבר נהיה לגדול בתורה והיה רבו של רבי מאיר, עדיין השפיע עליו כח הטומאה שנכנסה לאמו בהיותה מעוברת, וכן מחשבת פסול של אביו שהפרישו לתורה, ובגלל שלא היתה כוונתו רצויה לשם שמים גרם הדבר שיצא לתרבות רעה, ומכאן רואים עד כמה צריכים ההורים להזהר תמיד שיהיו כל מחשבותיהם ודיבוריהם ומעשיהם לשם שמים ממש.

שהכריעו כן גם בבית דין של מטה, וכיון שאמר החכם ההוא שכן הוא להלכה מיד אמר הקדוש ברוך הוא שמועה בשמו. וזהו שנאמר (ישעיה מד כו) 'מקים דבר עבדו ועצת מלאכיו ישלים', עליונים מסכימים לדעת תחתונים, כשעליונים אומרים לכך וכך ראוים אותם, אמר הקדוש ברוך הוא המתינו עד שהצדיקים אומרים ככה, ולכך לא היה אומר שמועה מפי רבי מאיר עד שאמורא אמר רבי מאיר רמון מצא תוכו אכל קלפתו זרק, ואמר השתא קאמר, והלא הכל גלוי וידוע לפניו, אלא חפץ שיסכימו עליונים ותחתונים למדת משפטיו (ספר חסידים סי' רכד).

לימוד תורה מתוך יראת שמים

והנה לימוד התורה צריך שיהיה ביראת שמים וכן שלא לקבל מרב שאינו הגון, ורבי מאיר שלמד תורה מפיו של אחר הרי אמרו עליו 'רמון מצא תוכו אכל קליפתו זרק', שהיה מקבל את פנימיות דבריו של אחר ולא את החיצוניות שלהם, ולא אמרו בפשטות שקבל את תורתו ולא את מעשיו, ורמז עמוק יש בדבר כי תיבת 'רמון' במילוי אותיות ר"ש מ"ם וא"ו נו"ן, והאותיות האמצעיות עולות כ"ז כמנין שם הוי"ה עם הכולל, וכמנין כ"ז אותיות התורה, לרמז שרבי מאיר בלומדו מפי אחר חזק בקרבו את האמונה בה' ובקדושת אותיות התורה ולא התפתה לחיצונותו של אחר.

גודל השפעת ההורים על צאצאיהם

עוד יש ללמוד ממעשה זה, דהנה אלישע בן אבויה היו בו מעלות רבות, וזכה להיות אחד מארבעה שנכנסו לפרדס (שם יד), ומכל מקום לבסוף יצא לתרבות רעה עד שלרוב רשעותו לא נקרא בשמו אלא 'אחר', ושערי תשובה נסתמו בפניו כמו שהכריזה בת קול ממרום 'שובו בנים שובבים חוץ מאחר' (שם טו), והסיבה לכך שירד למדרגה נמוכה כל כך מבוארת בירושלמי (חגיגה פ"ב ה"א) שאחרית כל דבר תלויה בראשיתו, כמו שכתוב (קהלת ז ח) 'טוב אחרית דבר מראשיתו', שאחרית דבר

לא בשמים הוא וגו' (ל, יב). התורה שבעל פה נמסרה בידי חכמי הדורות והקדוש ברוך הוא מסכים לדבריהם, כמו שמצינו בקידוש החדש (שמו"ר טו ב): אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, ריבון העולם אימתי אתה עושה את המועדות וכו', אמר להם אני ואתם מסכים על מה שישראל גומרין ומעברין את השנה. וכן אמרו (תנחומא נשא כט): כל מה שגוזרים עליכם תהיו מקיימין שנאמר (דברים יז יא) 'ועשית על פי התורה אשר יורוך', למה שאף על דבריהם אני מסכים שנאמר (איוב כב כח) 'ותגזר אומר ויקם לך'.

ולא רק שבעולם הזה אין מסתכלים בבת קול כי תורה לא בשמים היא, אלא גם הכרעת הדין בפמליא של מעלה היא על פי דבריהם וסברתם וכך מבואר בצדקת הצדיק (אות פז): אין גזירה יוצאה מפי הקדוש ברוך הוא אלא בהסכמת צדיקי הדור שהם בית דינו, כמו שכתוב באידרא רבא (קמב): 'סוד ה' ליראיו' (תהלים כה יד) ועד דלא אסכימו לא נחתין דינין לעלמא.

והשיטה מקובצת (ב"ק נ). כתב בשם רבו כעין זה, וזה לשונו: דרכו של הקדוש ברוך הוא שמסכים לסברת הצדיקים שבדור וכו', וכן מצינו בחגיגה שלא היו אומרים דבר במתיבתא דרקייעא בשם רבי מאיר מפני שלמד מאחר, עד שאמר רבי אבהו לאלהיה ומאי איכפת ליה אגוז מצא בירר את האוכל וזרק את הפסולת, והסכים הקדוש ברוך הוא לדעתו, ואמרו מכאן ואילך דבר בשם רבי מאיר.

ולא זו בלבד אלא שהקב"ה בכבודו ובעצמו אומר הלכה בשמם של החכמים, וכן מצינו בגמרא (חגיגה טו): שאף שבתחילה נמנע הקב"ה להזכיר דברי תורה בשמו של רבי מאיר כיון שהיה לומד תורה מפיו של אחר, מכל מקום אחר שהצדיקו למטה את מעשהו של רבי מאיר בבחינת 'תוכו אכל וקליפתו זרק', ואמנם התקבלו הדברים בשמים ומיד היה הקב"ה אומר שמועה גם משמו של רבי מאיר, ואף שבדאי היה גלוי לפניו יתברך הצדק שבמעשהו של רבי מאיר, מכל מקום לא התקבלו הדברים עד

מכל מצוה נברא מלאך והוא המליץ על האדם זכות

'שכר מצוה' היא המצוה עצמה, וכמאמר רבי אליעזר בן יעקב 'העושה מצוה אחת קנה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קנה לו קטיגור אחד', והפרקליט הנברא מן המצוה הוא מלאך רחמים המשלם שכר המצוה לעושה, וכן להפך 'שכר העבירה' היא העבירה עצמה, והוא הקטיגור שנברא מן העבירה הנפרע מן האדם. ולכן המצוה עצמה שהוא המלאך הפרקליט, הוא הגורר לו מצוה אחרת ומביאה לידו שיקיימנה, והקטיגור הוא הגורר לעבירה ומזמינה לידו שיעבור עליה. עד כאן דבריו הקדושים של רבי שמואל די אוזידא ע"ה מגורי האר"י הקדוש ע"ה.

מחשבה דיבור ומעשה בוראים עולם מלא

ואפשר להוסיף בזה רמז על פי דברי חז"ל (ב"ר סח יב) שהמלאך הוא בשיעור שליש מהעולם. נמצא שצירוף ג' מלאכים יחד הם עולם מלא, ויתבאר הדברים על פי האמור שבכל מצוה יש ג' בחינות מחשבה דיבור ומעשה ומכל אחד מהם נברא מלאך, וכשהאדם חושב ומדבר לקיים מצוה נבראים שני מלאכים שהם שני שלישי עולם, והמלאכים הללו מסייעים לאדם לקיים את המצוה במעשה, כדי שמן המעשה ייברא המלאך השלישי, וכשיצטרפו יחד ג' מלאכים הוא עולם מלא כנ"ל. וזהו שכתוב (איוב לג כג-כד) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף וגו', ויאמר פדעוהו מרדת שחת, שאם זוכים לברוא מלאך שלם מג' חלקים של מחשבה ודיבור ומעשה, זוכים לברוא עולם שלם, ועל ידי זה ניצולים מדינה של גיהנם.

משנתנו (קידושין לט:): 'כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ' ופירש רש"י 'מטיבין לו' בעולם הזה, ונוחל את הארץ - חיי עולם הבא. הרי שטובת המצוה נמשכת ומלווה לו לאדם בכל אשר יפנה בגשמיות וברוחניות.

יסוד הדברים נמצא בדברי חז"ל הידועים, כי רמ"ח מצוות עשה הם כנגד רמ"ח איברים שיש לו לאדם, ושס"ה מצוות לא תעשה הינם כנגד שס"ה גידים. וכאשר משמר המצוות נבראים מהם מלאכים המשמרים את רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, ומשמרים אותו מכל רע ונזק, ובכך 'מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ'.

כשעושה מצוה אחת חזקתו שהמלאכים הנבראים ממנה יבאוהו לעוד מצוות

על אחת כמה וכמה ברוחניות שישנה שמירה מיוחדת ע"י המלאכים הטובים, שכן כל תכלית המצוות הם לזכות את ישראל, כמו ששנינו בדברי רבי חנניה בן עקשיא (מכות כג:): 'רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות', וביארו צדיקים 'לזכות' מלשון 'זיכוך' שמשמרים אותו שלא יבוא חלילה לידי חטא. שכאשר מקיים תורה ומצוות זוכה להזדכך ולהישמר בטהרת נשמתו כפי שעשאה אלקים, שהמלאכים הנבראים מעשייתו מצוות ה' משמרים אותו מכל משמר שלא יבוא לידי חטא. עוד עוזרים לו המלאכים לקיים עוד ועוד מצוות, כמו שאמרו (אבות פ"ד מ"ב) 'שכר מצוה מצוה', ופירש במדרש שמואל:

שנו חז"ל (אבות פ"ד מ"א): רבי אליעזר בן יעקב אומר העושה מצוה אחת קונה לו פרקליט אחד והעובר עבירה אחת קונה לו קטיגור אחד. מכאן יסוד גדול בעבודת ה', וכפי שהרבו צדיקים להביא מדברי האר"י הקדוש ע"ה (שער היחודים פ"ב) שמבאר משנתנו, כי מכל מצוה שאדם עושה נברא מלאך טוב וחלילה להיפך. ומלאכים אלו הנבראים מקיום המצוות הם ההולכים ומלווין לו לאדם בבואו לעולם האמת, כדברי הגמרא (סוטה ג:): 'כל העושה מצוה אחת בעולם הזה, מקדמתו והולכת לפניו לעולם הבא, שנאמר (ישעיה נח ח) 'והלך לפניך צדקך', וכל העובר עבירה אחת בעולם הזה, מלפפתו והולכת לפניו ליום הדין, שנאמר (איוב ו יח) 'לפתו ארחות דרכם יעלו בתוהו ויאבדו'. ופירש המהרש"א (ח"א סוטה שם) שהם המלאכים הנבראים ממעשיו. והם הפקרליטין שלו המלמדים עליו זכות, וכמו שאמרו בגמרא (שבת לב.) אלו הן פרקליטין של אדם תשובה ומעשים טובים, ומביאה הגמרא על כך ראייה מן הפסוק (איוב לג כג) 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד', מוכח מכאן - אומר המהרש"א, שהמלאכים הנבראים מתשובתו וממעשיו הטובים הם הפרקליטין של האדם להמליץ עליו זכות.

גם בעודו בעוה"ז משמרים אותו מלאכים אלו מכל נזק בגשמיות ורוחניות

מלאכים אלו מלוים את האדם בכל עת, ומלבד משמרים אותו לעולם הבא, משמרים אותו גם בעולם הזה מכל רע הן בגשמיות והן ברוחניות, כפי שאמרה

סייעתא דשמיא שיתקבלו ספרי קודש בקרב ישראל

לעם ישראל, ורוח ה' התנוססה בקרבם לכוון לשונם אל דקדוק האמת. ולא דבר ריק הוא עד שאפילו מנין סימני הטור רמז יש בו, כי סך כל הסימנים בארבעת חלקי הטור עולה למנין תת"רע"ה, והוא בגימטריא שמות ארבעת חלקי הטור, אורח חיים יורה דעה אבן העזר חשן משפט, וכן מצינו בפוסקים שלמדו הלכה מסדר הקדמת ההלכות בטור ובשלחן ערוך, כי רוח ה' הופיעה עליהם ליישר כל דבריהם שיזכו להתקבל לדורות עולם.

הקדושים שהתקבלו בקרב כלל ישראל בודאי מן השמים סייעו בידם להתקבל, ומקובל מפי צדיקי הדורות שבודאי ברוח הקודש התחברו. ביותר מצינו בשבחם של ספרי הטור ושולחן ערוך אשר אין צורך להפליג במעלת קדושתם, אשר מן השמים זיכו את מחבריהם להעמיד יסודי הדת על תילה, ולהנחיל הלכה פסוקה

וְעֵתָה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וּלְמַדָּה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁירָה בְּפִיהֶם (לא, יט). מכאן למדו חז"ל (סנהדרין כא:): שעל כל אחד מוטל החיוב לכתוב לו ספר תורה, וכפי שפסק הרמב"ם (תפילין ומזוזה פ"ז ה"א): מצות עשה על כל איש ואיש מישראל לכתוב ספר תורה לעצמו, שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה, וכבר כתבו הפוסקים שגם כתיבת ספרים וחידושי תורה מכלל מצוה זו. אחר שנוכחנו לראות גודל כתיבת ספרים קדושים נבין כי הספרים

יצא לאור ע"י מכון אור לישראלים © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להצטט ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראלים
ניצוב ועימוד: שוקי קנר

איצרות ומגיד ממעוזריטש

בית מדרשו של המגיד

סיכום ותמצות דברי תורתו של המגיד

אור האלקות השורה בהדיבור

במאמר זה, מבאר רבינו את דרך הדביקות שידבק אדם עצמו למקום על ידי התקשרותו אל הקב"ה דרך חיות העולמות שנבראו בעשרה מאמרות שהם עשרת הדברות, כלומר שהוא מתדבק בבורא על ידי החיות האלוקית ששורה בעולם הגשמי הזה על ידי דבר ה', דהיינו אותיות התורה שהם המציאות היחידה בעליונים ובתחתונים, והם כלים לחכמה העליונה, ועל ידי זה הוא מדבק את כל החיות בו ואשר בעולמות לבורא.

יסוד זה של מרן הבעש"ט הקדוש והמגיד ממעזריטש נתבאר כמה פעמים בדבריהם הקדושים לרוב חשיבותו היתירה עד מאוד בהיותו יסוד אחד הכולל הכל, ועם כל זה במאמר זה למדנו יסוד נוסף ומיוחד בגודל מעלת אור האלקות השורה בהדיבור, שעל אף שבחיצוניות נראה שמציאות הדיבור היא רק ההברה היוצאת והנשמעת באזני השומעים בהיגוי מוצאות הפה, האמת היא שהחכמה היוצאת לפועל על ידי הדיבור היא לא רק הדיבור, אלא אף כל מציאות הדיבור בפועל, מתהווה ממנה, והיינו מהארת החכמה המניעה את נימי הלב שמשם יוצא הדיבור במחשבת הלב, כי הדיבור מגלה לפועל את החכמה הפנימית אשר בלב החכם אשר מוציא את הדיבור מפיו, ולכן בדיבור שורה כח החכמה - שהוא למעלה מהבינה והשכל, כי כח הפועל בפועל.

וכמו שהאר"ק רבינו לבאר במאמר זה שהחכמה היא עצמה אחת ממוצאות הפה, והיא ממשיכה את שאר המוצאות שמתגלים על ידה, דהיינו שכמו שיש בפה חמשה מוצאות הפה (הח"ק, הגרון, והשיניים והלשון והשפתים) שהם מוצאות הדיבור בפועל, כך באמת ובהסתכלות פנימית ועמוקה יותר החכמה משתתפת גם בפועל להוציא את הקול על ידי הדיבור מחמשת מוצאות הפה, כי הדיבור אינו פעולה גשמית כאשר פעולות שהחיצוניות הוא רק כיוסי לפנימיות, אלא הוא נפעל מכוח החכמה עצמה כאש שחורה היוצאת מתוך אש לבנה, ולכן אפשר לקבל על ידו ממש את חכמת המדבר מה שאינו מוסבר בהגיית הדיבור עצמה, ואינו דומה מי ששומע את הדיבור עצמו מפי החכם למי ששמעו מפי שליח שאינו חכם בעצמו, כי הדיבור עצמו הוא כח גילוי בפועל לכח החכמה של המדבר באופן ישיר למעלה מהבנה והסברה.

נמצא אם כן, שמתוך כלל זה - שהדיבור הוא החכמה עצמה, למדנו כלל לכל הנבראים שהם בבחינת דבר ה', שכבר נתבאר שמציאות כל הנבראים שהוא דבר ה' המחיה אותם בפועל ממש, ואם כן אף על פי שהדרגה הזאת שהיא בדיבור היא עדיין צמצום ודרגה אחרונה מהדרגות השונות של גילויי אור ה' (והיא המכונה "ספירת המלכות"), מכל מקום יש בכל אחד מהנבראים גם את קול ה' היוצא ומתגלה על ידי הדיבור, והמאזין בבינת לבו לגילוי אלקות המסויים הנשמע ונודע על ידי כל נברא ונברא, כאשר מסתכל ומתבונן בו בדרך הסתכלות פנימית ולא הסתכלות חיצונית, הרי הוא מתחבר לרוח החיים אשר בהנברא הזה, שהוא קול ה' אשר דובר בו.

ויותר מכך שעל ידי זה יכול להתקשר לחכמה האלוקית שנמשכת על ידי הקול והדיבור האלוקיים הנזכרים, ממש כמו שאדם שמאזין לקול ודיבור חבירו יכול להתקשר על ידם למחשבת חבירו, וזה תלוי באופן שייכותו של אדם אל הבריאה, שאם אינו מתקשר רק לכח הפרטי שבנברא - היינו השמש והירח כו' או כל שאר הנבראים, אלא מתוך הכח הפרטי מקשר את לבו ונפשו לכח הכללי של הבריאה שהוא אור אין סוף ברוך הוא ואשר הוא שווה בכל הנבראים, ואשר היא נשמת הנבראים, ועל ידי זה יתקשר לבורא יתברך שמו.

אמנם המשכת השפע מלמעלה למטה הוא דווקא על ידי תורה ומצוות, שעל ידיהם יורד ונמשך אורו יתברך בכל ארבעת העולמות, וזה התכלית השלימות של התגלות אלקותו יתברך בתחתונים, שיתגלה אלקותו למטה כמו למעלה הן על ידי הכרת הנבראים שעל ידה נמשכת רוחניות אור אלקותו לתוך הבריאה, והן על ידי ההשפעה המתעוררת על ידי תורה ומצוות שהיא השפעת ידיעה אלקות אפילו בדרגות התחתונות ממש, שמושגים לא רק למשכילים אלא בבחינת 'וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר' (ישעיה מ ה).

מגיד מראשית

תורתו של המגיד זיע"א לפרשת השבוע

אֵיִתָּא בְּזֵהָרַ עַל הַפְּסוּק (דברים כט כח) 'הַנְּסַתְרֹת לָהּ אֱלֹקֵינוּ הֵם אֲהָבָה וְיִרְאָה, וְהַנְּגַלְתָּ הֵם תּוֹרָה וּמִצְוֹת. פְּרוֹשׁ דְּאֵיִתָּא (משלי ג ו) 'בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ, עַל דְּרַךְ מְשָׁל אִם רוּאָה עֵץ וְאָבֹן אוֹ שׁוֹם דְּבַר מָה שְׁיֵישׁ בְּעוֹלָם הַגְּשָׁמִי, יִתְבוּנָן פִּי (תהילים לג ו) 'בְּדַבֵּר ה' שְׁמִים נַעֲשׂוּ, דיבור ה' הוא כח המציאות העושה ומהווה את כל העולמות שהוא מ'אין' כפי שנכללים בכוח אור אין סוף, למצב של 'דיבור' שהוא גילוי בפועל, וְכַח הַפּוֹעֵל בְּנִפְעָל, כלל הוא כי כוחו של הפועל פעולה נמצא בדבר שפעל, אפילו מי שמשנה צורתו של דבר מיש ליש ועושה מעץ שולחן חיותו ומחשבתו שורים זה השולחן, ועל אחת כמה וכמה דבר ה' המהווה ופועל דבר מ'אין' גמור ליש, בוודאי שכל מציאות הנפעל נמשכת מהפועל - הבורא יתברך שמו, ומציאותו היחידה של הנפעל הוא כוח הפועל המחדשהו מאין ליש, היינו דבר ה'.

וּמִהֵיכָן נִבְרָא הַדְּבוּר, פִּי הֵלָא אָנוּ רוּאִים אף בדיבורו של האדם, שהוא כעין 'משל' לדיבור העליון, שְׁאִין הַדְּבוּר קְדָמוֹן אין הוא בריאה חדשה יש מאין, אלא ממוצאות אחרת שקדמה לו. ומתרץ פִּי נִבְרָא מִן הַקּוֹל, פִּי הַקּוֹל מִמְשִׁיךְ הַדְּבוּר מהבל הלב היוצא לידי פועל בהדיבור במוצאות הפה. ומהיכן מקורו של הקול, מבאר: וְהַדְּבוּר נִחְלַק לְחַמְשָׁה חֻלְקִים חֻמְשָׁה מוּצְאוֹת הַפֶּה שכל אחד מהם הוא כוח מיוחד להוציא הקול מהכח אל הפועל, באופן מסויים לאותו המוצא, על ידי הח"ק, הלשון, השיניים והגרון כל אות ואות באופן המיוחד אליה, ומכיון שהדיבור נחלק לחמשה חלקים, מוכח שמקורו אינו מן הקול שהוא אחד אלא יש לו חמשה שורשים, וכפי שממשיך ומבאר:

וְהַקּוֹל נִמְשָׁךְ גַּם כֵּן מִן חֻמְשָׁה כְּנִפְי רְאָה, אֵף עַל פִּי שְׁיֵישׁ בְּרָאָה הַוּוֹרְדָא (חולין מז). לְבַד כְּנִפְי רְאָה ואם כן נראה לכאורה שיש לקול והדיבור ששה שורשים, יֵישׁ בְּפֶה גַּם כֵּן עוֹד מוּצָא אַחַד, פְּרוֹשׁ דְּהֵיִנוּ שְׁבָכַל חֻמְשָׁה מוּצְאוֹת יֵישׁ בְּהֵם אַחַד מִתְחַלְתָּה שְׁהוּא חֻכְמָה בְּרֵאשׁ, דהיינו המחשבה שקודמת להדיבור נמצא שהא' שמקורה בה'וורדא' היא ביטויה של החכמה

שהיא שורש כל חמשה מוצאות הפה, וגם שורה בהדיבור בכל אות שמוציא מפיו בכל אחת מחמשת מוצאות הפה. - והם חמשה אלפ"ן, שהם שורש ה' מוצאות הפה, שבכל אחת ואחת מהם שורה הארת החכמה.

אָבֵל מוצא זה שהוא כנגד חכמה הוא נעלם ואינו מורגש ומחולק להברה מסויימת, **כִּי אָלֶף** הוא **אוֹתִיּוֹת פֶּלֶא**, שלרוב רוממותה ומעלתה של החכמה היא נעלמת ונסתרת, ואי אפשר להשגה ולהרגישה אלא רק על ידי שאר מוצאות הפה שהם בבחינת בינה, ועל כן אף על פי שכל מציאות הדיבור הוא פועל של כוח החכמה, הוא מסתיר ומלביש על כח החכמה הזאת, והוא נגלה רק למי שמעמיק בו כראוי באופן של ביטול היש הנקרא 'אין'.

וְזֶה פְּרוּשׁ פְּסוּק (בראשית א א) 'בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹקִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ', ותירגם הירושלמי שם - בחכמתא, היינו בחכמה הנקראת ראשית, **[נְצִירָךְ בְּרוּה, אִם נִבְרָאוּ שָׁמַיִם וְאָרֶץ לְמַה כְּתִיב (שם פסוק ב) 'וְהָאָרֶץ הָיְתָה תְהוֹ וְבָהוּ', אֲכֹן נִרְאָה דְהֵינָה יְדוּעַ] כִּי הָעוֹלָם נִבְרָא בְּדַבּוּר** בעשרה מאמרות נברא העולם, היינו כל העולם והברואים שבו הם רק מציאות של דבר ה', אשר בו גילוי החכמה האלוקית לפועל, **וְהַדְּבַר מִן הַקּוֹל וְהַקּוֹל מִן הַמַּחְשְׁבָה** נמצא שהעולם נברא על ידי החכמה שהארתה נמשכת עם הקול ועם הדיבור, **וְזֶהוּ 'בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ' וְגו', כ"ב אֲתוּנוּ** מאל"ף עד תי"ו הנרמזים בתיבת "את" **שֶׁבְּרָא בָהֶם הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ** כמו שכתוב (תהילים לג ו) **'בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִעֲשׂוּ'**, והיינו כ"ב אותיות המחשבה שהם בחינת דיבור גילוי הנעלם לגבי החכמה העליונה שבהם ובהם נבראו העולמות השכליים הנקראים שמים, **וְכ"ב אֲתוּנוּ** מאל"ף עד תי"ו הנרמזים בתיבת "את" **שֶׁבְּרָא בָהֶם 'אֶת הָאָרֶץ'**, הם בבחינת כ"ב אותיות הדיבור התחתון ובהם נבראו הנבראים הגשמיים.

ובזה מתורץ הקושיא שהקשה אם נבראו שמים וארץ, למה נאמר 'היתה תוהו' כי בריאה זאת היא בריאה רוחנית, שברא את כ"ב אותיות שנבראו בהם עולמות העליונים וכ"ב אותיות שנבראו בהם עולמות התחתונים, ועדיין היתה הבריאה כולה כלולה באותיות המחשבה שהם 'תוהו' שהם בבחינת אין' ומהם נברא ואותיות המחשבה ואותיות הדיבור שבזה העולם, ומהם מקבלים אותיות הדיבור חיות.

וְהוּי הַדְּבַר כְּמוֹ הַמְּלֶךְ שֶׁמְצַוֶּה לַעֲבָדָיו לַעֲשׂוֹת שׁוֹם דְּבָר וְהֵם עוֹשִׂים, נמצא העשייה שלהם מכח הנהגת המלכות שמצווה

אותם והיא הנותנת להם את חיות העשייה, **וְהַעֲבָדִים יָהִם עִם הַמְּלָכוֹת אַחְדוֹת** שספירת המלכות היא עצמה כל מהותה וכוחה היא כוחם של מקבלי המלכות שהם העבדים המקבלים עול מלכות מרצונם וחיותם וכל כוחותיהם, **כִּי מִפְּנֵי מָה הוּא מְלֶךְ וְהֵלֵא הוּא כְּמוֹ יָהִם, אֶלֵא שֶׁיָּהִם נִמְנוּ לוֹ לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם, נִמְצָא הוּי אֶצְלֵם הַמְּלָכוֹת** שהרי בחיצוניות אין נראה כבוד המלך שנבחר מצד עצמו ומעלתו, אלא שנבחר על ידי העם, כמו שאיתא אין מלך בלא עם, ונמצא שדבר המלך שהוא כח המלכות מצד המלך, יוצא לפועל על ידי מציאות העבדים שמקבלים על עצמם עול המלכות, וכל פנימיות כבוד המלכות שהוא חכמת המלך ובינתו כלולה בפועל היוצא מכל ההשגה הזאת שהיא מציאות ההכנעה למלך שבנפש העבדים בנפשם ומעשיהם, ונמצא שכשרואה את העבדים הרי הוא רואה לא רק את דבר המלך, אלא כל כבודו חכמתו ותפארתו.

נִמְצָא כְּשֶׁרֹאִים שׁוֹם דְּבָר מהנבראים שכל מהותם הוא אותיות הדיבור שהם בחינת העבדים, ראייתו היא בחלק המלכות' שהוא הדיבור אשר הוא הגילוי של המלך ברוך הוא אל העבדים, אם כן ממילא על ידי זה **מְקַשֵּׁר אֶת עֲצָמוֹ לְדַבּוּר שֵׁישׁ בְּתוֹכוֹ,** כי אותיות הדיבור הם שורים ומחיים את המציאות של כל נמצא, ומכיון שהדיבור שהוא כח ה' הוא עצמו מלכותו יתברך, נמצא שבעצם מציאותו של כל נמצא רואים את דבר המלך שבתוכו שיוצא לפועל ולגילוי על ידו ממש, **וּמִן הַדְּבַר עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר** מהדיבור מקשר את עצמו אל הקול השורה בהדיבור, ומהקול למחשבה עד **לְרוֹם הַמַּעֲלוֹת,** לאור אלקותו יתברך השורה בכל הנבראים על ידי אור החכמה האלוקית.

[וְזֶה (שם פסוק ג) 'וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים יְהִי אֹר וְיְהִי אֹר', והנה אמרו חז"ל (מגילה י'): 'וַיְהִי לְשׁוֹן צַעַר וְיְהִי לְשׁוֹן שִׂמְחָה וְקִשָּׁה לְמָה אָמַר לְשׁוֹן צַעַר עַל בְּרִיאַת הָאוֹר, [אֶלֵא] שֶׁנִּמְשָׁךְ אוֹתִיּוֹת י"ה לו"ה וְזֶהוּ צִמְצוּם הָאוֹר שֶׁנוֹפֵל עָלָיו לְשׁוֹן צַעַר, וְזֶהוּ פְּרוּשׁ וְיְהִי אֹר, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר שֶׁהַצִּמְצוּם עֲצָמוֹ הוּא בְּחִינַת אֹר כִּי עַל יְדוֹ נִתְגַּלוּ הָעוֹלָמוֹת, וְזֶהוּ הַנְּסִתְרֹת לְה' אֶלְקִינוּ כְּלוֹמַר שֶׁהִסְתֵּר הָאוֹר נְהִיָּה עַל יְדֵי שֶׁם הוּי"ה שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ וְנִסְתַּתֵּר שֶׁם אֱלֹקִים].

וְכְתִיב (תהילים פד יב) 'כִּי שָׁמַשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹקִים, כִּי אֱלֹהִים גִּמְטָרִיא הַטֵּבַע שְׁכַל מְהוּתוֹ דְהֵינּוּ כָל הַכּוֹחוֹת הַכְּלוּלִים בּוֹ הוּא שֶׁם אֱלֹקִים' שהוא כח המלכות, ובאמת לא זאת

בלבד, אלא שעצם אלקותו שלמעלה מספירת המלכות גם הוא מלוּבֵשׁ בו, וכמו שמבאר:

וְהוּא עצם אלקותו שמתפשט בברואים על ידי ספירת המלכות שהוא שם אלוקי"ם הינו **כְּמוֹ שָׁמַשׁ בְּנִרְתִּיקָה, כִּי שֵׁם הוּי"ה בְּאַלְהֵי"ם, רוֹצֵה לֹאֵמֵר בְּטֵבַע,** שם אלוקים הוא מגן ומכסה על שם הוּי"ה שהוא אור אלקותו יתברך על ידו, והם מיוחדים ביחוד גמור כיחוד הדיבור עם הקול ומחשבת החכמה שבתוכו וכיחוד השמש עם נרתיקה, **נִמְצָא כְּשֶׁאֲדָם מְדַבֵּק עֲצָמוֹ מִכָּל הַגְּשָׁמוֹת אֶל הָרוּחוֹנִיּוֹת שֶׁבְּתוֹכוֹ, הוּא מְקַשֵּׁר אֶת עֲצָמוֹ תְּמִיד לְשֵׁם הוּי"ה** כי כוחו של המראה הגשמי שלעיני האדם להסתיר מעינינו את הנהגת השם הוא מכח שם אלקים, אבל באמת המציאות האמיתית של הגשמיות הוא כח הרוחניות שבתוכו שהוא שם הוּי"ה, נמצא שכל מציאות הרוחנית - ה"נשמה" של הגשמיות הוא שם הוּי"ה ממש, וממילא בקל יכול אדם לידבק בקב"ה על ידי הנבראים, אם רק ישים לבו ורוחו לידבק בכח הרוחני שבו - המושכל, ולא בכח הגשמי - המורגש בחושים הגשמיים.

וְזֶהוּ 'הַנְּסִתְרֹת', רוֹצֵה לֹאֵמֵר כְּשֶׁאֲנִי מְקַשֵּׁר אֶת עֲצָמִי עַל יְדֵי הַבְּרִיאָה עַל יְדֵי דַבְּרֵי ה' אֲשֶׁר בֵּה לְאַהֲבָה וְלִירְאָה שהם פנימיות הדיבור, **כִּי זֶה נִקְרָא חֲכָמָה וְכִינָה** כי הצורה שבה מתפשטים החכמה והבינה בנבראים היא באופן של הכרת אלקותו באופן מחושי שהוא האהבה ויראת הרוממות, וכמו שכתוב **(תהילים קיא י) 'רֵאשִׁית חֲכָמָה יְרֵאת ה', מְמִילָא יְכוֹל לְהַעֲלוֹת אֶת הָעוֹלָם לְה' דְּהֵינּוּ שֵׁם הוּי"ה, הַנְּסִתֵּר ב' אֶלְקִינוּ,** היינו **הַטֵּבַע גְּשָׁמִיּוֹת הַדְּבָר** כי על ידי חכמה שהיא המחשבה שמאירה באדם, יכול להתקשר למחשבה הראשונה ששורה בהדיבור המחיה את הגשמיות.

'וְהַנְּגַלֹּת' דְּהֵינּוּ ו"ה תוֹרָה וּמְצוֹת הוּא עוֹשֶׂה פְּעֻלָּה לְהַפְּךְ, שֶׁיְבִיא הַשְּׁפַע מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה [בְּסוּד אֹר חוּזָר], כי יש שני דרכי השפעה, האחד על ידי אור ישר שמשפיע הקב"ה בבחינת חסד, והשני בבחינת דין שמשפיע הקב"ה על ידי אתערותא דלתתא שזה נקרא אור חוזר, כלומר על ידי התעוררות האור החוזר מלמטה למעלה כשישראל מקיימים תורה ומצוות וגורמים נחת רוח למעלה ועל ידי זה חוזר השפע המתעורר על ידי מעשיהם ומשפיע להם רחמים וחסדים, **וְזֶהוּ לָנוּ וּלְבָנֵינוּ [עַד עוֹלָם]** דהיינו להשפיע לדרגות התחתונות של עולם המעשה הנקראים בנים.

קוד הקורא אלור

מאוצרות שוחותיו ושיעוריו של
הגאון רבי מנחם מנדל פומרניץ שליט"א

חודש אלול • ראש השנה

מוטיבאה

חדש
אלול

לשמיעת השיעורים
קו "מחברים"
02-803-9999

תמונות כלי הכסף באדיבות הצורפים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66